

ARGIA

1986 Iraila 7 — XLIX urtea — 1.115. zenbakia — 130 pezeta (BEZ barne) / 7 libera

Udazken honetan

**EAJ-PNV
HAUSTURARAKO
HELDUA**

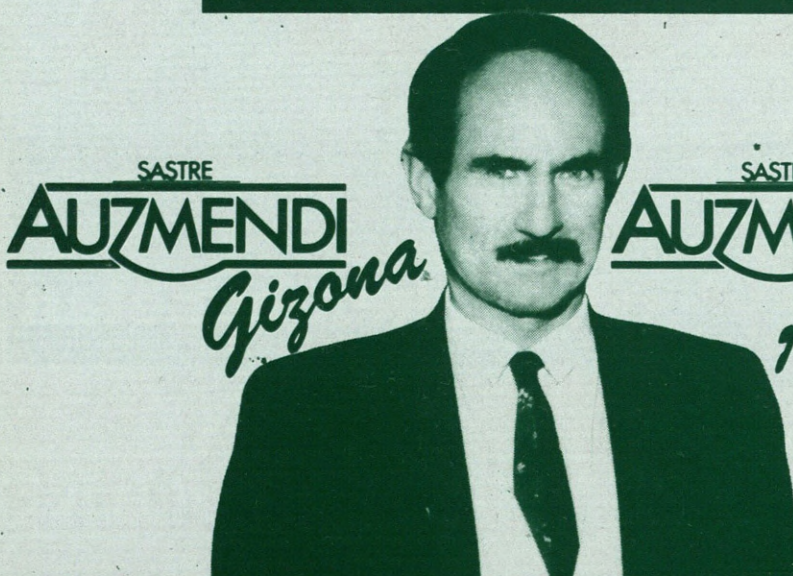
Txomin Peillenekin, Santa Graziko xokoan

DROGA: Reaganen gurutzada berria

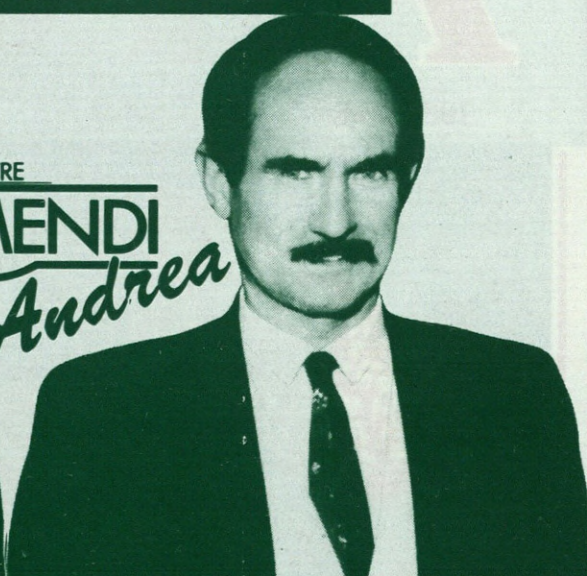
**Ipar Euskadin
luxuzko turismoaren
erasoa**

**Donostiako
emakumeak gizasemeen pare azkenean.**

AUZMENDIK BISKIAK ORAINGOAN

Avda. 11 y Vergara, 1

Donostiako estiloa

EKO

EKO ALTZA

Larratxo Ibilbidea, 96 zbk. ALTZA

**S. Juan Bautista
Koperatiba**

Villas auzoa. Tel. 55 01 99 HERNANI

SUPER AMARA

Isabel II.a, 16 zbk. Tel. 46 11 77
DONOSTIA

EKO ASTEASU

Keelavite Poligonua, z/g. Tel. 69 25 26
ASTEASU

EKO AIETE

Grupo Etxadi. Tel. 21 14 88 AIETE
(Donostia)

EKO LASARTE

Loidi auzoa, z/g. Tel. 36 12 79
LASARTE

Vivodist

Oporren ondoren eta udazkenerako, badirudi EAJ-PNV dagoeneko zatiketa-rako heldua dagoela. Abuztu beroa, benetan. PNVren krisiak barealdi bat eza-gutzeko partez aurrerapauso garran-tzizkoak eman ditu, Ipar Euskadira ihe-si joandako errefuxiatu politikoen egoe-rak askok irrebetsibletzat jo duten la-rriatote batera jo du eta, azkenik, Ness lakuko munstroaren lekua betetzeko su-matu ote duten zalantza utzi gaituen negoziaketa-kontakto ixtorio guzti ho-rrek aidean eduki gaitu. **14. orrial-dean.**

Aste honetako elkarrizketarako, Txo-min Peillen aukeratu dugu. Parisen sor-tua da, baina bere berrogeitamar urte zituela, duela lau bat urte, bere gura-soen jatorria izan zen Zuberoara itzuli zen. Azken urte hauetan, Santa Grazi, Baiona eta Paberen artean pasa ditu egunak. Asteagunak Paben pasatzen di-tu, unbertsitatean irakasle, eta astebu-ruetan Zuberoa izan ohi du gordelekua. Udako oporraldiak ere osorik Zuberoan pasatzen ditu, eta geuk ere hantxe topa-tu genuen, Santa Graziko etxe txiki bai-na txukun batetan, Biarneriako muge-tan. **27. orrialdetik aurrera.**

1.115. zenbakia

4.— Astegiroa.

POLITIKA

13.— Ttamtaka. **Esteban Ga-lar.**

14.— EAJ/PNV, hausketar-ako helduta. **Iñaki Zu-biondo.**

18.— Nazioartekoa.

ERREPORTAIK

20.— Eire-ko berri berriro. **Txillardegia.**

22.— Iruñeako alde zaharra, oinezkoentzat nahi.

23.— Iparraldean, luxuzko turismoaren eraso. **Arta-so.**

27.— Elkarrizketa: Txomin Peillen. **K. Landa eta J. Landa.**

32.— Droga, Reagan-en gu-rutzada berria. **Joxe Mo-llarri.**

KULTURA

38.— Euskal Dantza Taldeak Europan zehar. **A. Pelaio eta M. Ubillos.**

41.— «Euskaraz bizi», ikus-entzunezko metodoa. **D.Z.**

42.— «Kortatu»k laster diskoa kalean.

43.— Herri antzerkia Zarau-tzen aurten ere. **A. Pe-laio.**

ETA BESTE

45.— Kirola. **G. Arrese.**

47.— Bertsoak: **Xanti Zaba-la «Lexo».**

48.— Denborapasak.

50.— Editoriala.

Gurutzada berri bati ekin dio EEBBe-tako lehendakariak abuztu honetan: drogaren aurkako gurutzadari alegia. Ronald Reagan-en borroka berri honek bi ardatz dauzka: bata Bolivian, coca landatzen direneko baratzetan bertan; EEBBetan bestea. Nazioarteko ikuska-tzaile guztiek ongi ikusi dutenez Estatu Batuetako hurrengo hauteskundeak daude borroka honen azpian. **32. orrialdean.**

Pasatzen ari garen udak berri garran-tzitsu bat ekarri digu euskal prentsaren eremura: Eusko Jaurlaritzak asteburue-tan 'egunkaria' subentzionatzeko deia egin zuen, eta ARGIAren eskariari ezetz ematearekin batera, «Deia»ren «Eguna»ri eta «Egin»en «Hemen» argi berdea era-uktsi zien. **50. orrialdean,** gai horri bu-ruzko editoriala.

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Iñaki Camino, Jon Barandiaran, Ostaiska Iras-torza, Gorka Izeta, Josu Landa, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Xalbardin, Pello Zubi-ria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Antton Azkargorta, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Laura Minte-gi, Iñaki Uriarte, 'Anaitasuna Taldea'.

Gasteizen: Blanca Agiriano, Txo-txe Andueza, Irantzu Iriondo, Josu Ola-no, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparraldean: Ladix Arrosagarai, Mikel Iribarren, Itxaro Borda, Allande Sokarros.

Iruñean: Jon Alonso.

Kolaboratzalleak: Xabier Agi-rre, Martxel Aizpurua, Itziar Alkorta, Jo-seba Alvarez, Enrike Amonarriz, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Amaia Elozegi, Enbido, Xabier Erro, Xarlot Etkezaharreta, Esther Forcada, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Gure Irratikoak, Ti-to Irazusta, Irulegi Irratikoak, Koldo Iza-girre, Kaki, Asun Larrañaga, Josetxo Li-zartza, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Alfontso Martinez, F.J. Mendi-guren, Bego Montorio, Mikel Nabarro 'Trikuharri', Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Andoni Sa-rrriegi 'Murumendi', Joseba Sarrionan-dia, J.L. Alvarez 'Txillardegia', Mikel Ubillos, Urederra.

Marrazkilariak: Joxemi, Julio.

Publizitatea: Maximo Aierbe, Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandia-ran.

Ardura teknikoa: Simeon Ba-rroso, J. Jose De Marcos.

D.L.: 80—1963.

Helbidea: ARGIA, Ametzagaña 19 Behea. 20012 Donostia.

Telefonoa: 28 33 99.

Inprimategia: Gráficas SEMI.

Ale Bakarria: 130 pezeta / 7 li-bera (BEZ barne).

1986. urterako harpide-tza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....4.800 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....330 libera.
Estatu Espainola.....4.800 pezeta.
Beste atzerriak.....6.600 pezeta.
Airez.....10.000 pezeta.

IRAILA 7 IRAILA 14

irailaren 11an ilgora

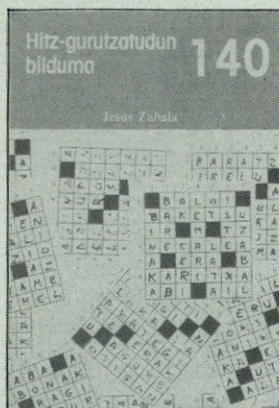
mareak: (irailaren 13an)
gora: 10.06 eta 22.55
behera: 03.53 eta 16.30

eguzkia: (irailaren 13an)
irten: 07.54
sartu: 20.28

(ordularen ordutan)

liburuak

Iñaki Camino

Egilea: Jesús Zabala.

Titulua: Hitz-gurutzatudun bilduma.

Ezaugarriak: 164 orrialde.

Lana baliagarri bezain soila da, erdaraz makina bat halako irteten dira astero kalera, astia zertan jo jakin ez, eta halakoetan murgiltzeko ohitura dutenek eros ditzaten. Euskaraz ere gurutzegramak izan du xokorik aldizkarietan: Anaitasuna datorkit gogora, baita Deia bera ere.

Oraingoan, 140 saiotoak bilduma kalera zaigu euskaraz Jesus Zabalen bitar-

tez, berberak asmatu eta plazara jaurtikiak. Hutsuneak betetzen arituko diren euskaldun zaharrez gain, jostailu egokia izan liteke euskara ikasi eta ikasitakoa hausnartzeko duten askotxorentzat, ikastorduen aringarri behar bada ariek tok.

Besterik ez dakigu zer esan, 140 ariketa, hitzak denak 7 edo letra gutxiagoak, eta erantzun guztiak, bada ez bada, atzean.

Egilea: Asun Balzola.

Titulua: Amonaren seme-alabak. Aiton-amonak.

Argitaletxea: Erein, Kale gorrian saila.

Ezaugarriak: 36 orrialde.

Txukun askoak atera dituzte Erein-eko Kale gorrian izeneko saileko liburuskak, haur eta gazte-txontzat ditugu hauek. Gaurkoa Asun Balzola idazle ezagunak egina da, eta dirudienez, aurretik gaztelaniaz egina du, itzulpena omen dugu Ereinek kalera duena.

36 orrialdeetan barna bada mamirik. Oso arazo arrunta planteatzen da, etxean, amona, ez da karga baino errainarentzat, eta zaharretxe horietako batera bidaltzeko erabakia hartzen du. Senarrak ez dauka galtzarik erabaki horri atzera jo erazteko, eta amonaren bilobek gaitzeko bihozmina hartzen dute.

Gauzak horrela, egunen batean zaharretxeko poliziak etortzekoak dira amona berekin eramatera. Artean, biloba eta amonaren artean trikimailu askorik

antolatzen ari dira atarra-mendu onik izango badute. Ez da ipuin kaskarra.

Marrazkiak ere Asun berarenak dira, beti bezala atseginak. Ipuiaren bukaeran egunkari baten puska dator, non zaharrei eta berentzat propio eraikitzen diren etxe horietakoei buruzko eritziak eta argibideak ematen baitira, bada entrebistaren bat ere.

Lan txukuna eta galakoa Erein-ena.

Egileak: Francisco Abad, Maria Rosario Ruiz.

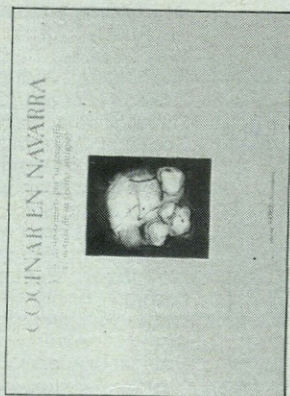
Titulua: Cocinar en Navarra. (Viaje gastronómico por su geografía, y noticia de su cocina antigua).

Argitaletxea: Pamiela argitaletxea. Gastronomía ganbara.

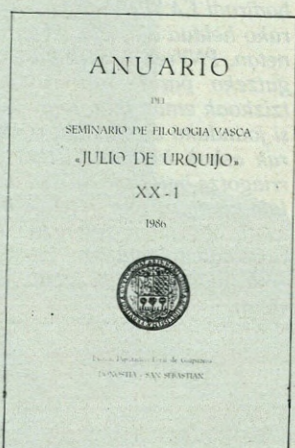
Ezaugarriak: 128 orrialde. 1.000 pta.

Pamielak segitzen du lan aiosak argitaratzen. Oraingoan, Nafarroan ohizkoak diren jaki eta plateren zerrenda atera dute, herriak gehien darabiltzan erreteak, bikainenak. Alde horretatik, idazleek berek diote ez dela Nafarroako sukaldaritzaren gidiliburu konpletoa. Gauzak honela, zopak, saldak eta pureak; berdurak; zainzuriak; perretxi-koak; patatak; otapurrez egindakoak; haragiak; aleak; arrainak; hegaztiak edota postreak. Bukaeran, sukaldaritza nafar zaharrei buruzko argibide asko datoz, potajeak, sukaldaritzaren berezitasunak, ahari eta esne kontuak besteren artean.

Jatorri-izen gisa «Nafarroa» duten ardo nafarren

zerrenda egin digute atzean. Badakizue, makailoa Kaskanten nola egiten den, Zudaireko igelak nola jartzen diren, Baztango arroznea zer nolakoa den edota Tuterako purea zein eta zelangoa den jakin nahi izanez gero, jo Francisco Abad eta Maria Rosario Ruizen liburura. Irudiak Angel E. Maturenenak dituzue.

Titulua: Anuario del seminario de Filología Vasca «Julio de Urquijo».

Ezaugarriak: XX-1 zkia. 1986. urtea.

Argitaletxea: Gipuzkoako Foru-Diputazioa.

Lan ugariarekin dator aurtengo Urquijo, eta garaiz gainera. Hamabi dira lanak, besteetan baino gehiago, eta esan beharrekia da gainera Gasteiz alde horretan ikusten den pulamentua gero eta handiagoa dela, hain dira serioak ateratzen diren lanak.

Satrustegik Luzaideko Echeverriren dotrinarekin jarraitzen du, ohar batzu emanez. Joseba Lakarra Garibairen erretrauek eta bertso bizkaitarrez ari da. Lourdes Oñederrak, inguramenduak eragindako eta balio semantikoak palatalizazioez dihardu ingelesezko artikuluskun. Blanka Urgell-ek azterketa luzea eskaini dio «Egiaren kanta» izenekoari, testua azaltzeaz gain iruzkinnez beterik baitator. Javier Alberdi Larizgoitiak euskarazko tratamenduak aztertzen ditu, alokutiboa e.a., idazle zaharrek honetaz ziotena azaldu eta iruzkinduz. Ibon Sarasolaren lana Larremendiren eraginaren

gainekoa da eta Jose Javier Granja Pascualena Julien Vinson ez XIX. mendeko iberismoaren teoriak, Humboldt, Campion, Vinson e.a. Juan Iruretagoiena Juan Jose Vicente Izuzkizaz, Koldo Biguri, Martin Duhalderen «Meditazioneak gei premia-tsuenen gainean» liburuko esaldi koordinatuek; Alberto Gonzalez de Langarikak, Arabako Zaitegi eta Urrunaga herrietako berri ematen digu, XIX. mendeko katixima batean agertutako euskal hiztegi ttipia Zaitegin eta Urrunagan bertako apez erdalduna nola despatxatu nahi zuten; Mitxelena aldiz, testu zahar batean azaldutako «Lecobidi» hitzaren erabilera okerraz ari da.

CENSO DE ARCHIVOS DEL PAIS VASCO

GUIPUZCOA

EUSKO IKASKUNTZA
SOCIEDAD DE ESTUDIOS VASCOS

Egilea: Eusko Ikaskuntza.
Titulua: Censo de archivos del Pais Vasco. Gipuzkoa.
Ezaugarriak: 436 orrialde.
Argitaletxea: Eusko Ikaskuntza.

F. Borja de Aginagale, Elitxu Hilario Pasaban, Pilar Yarza Sanchez eta Rodolfo Jareño Arevalo dira lana burutu dutenak. Premiazkoa ikusten omen zen probintzia horretako artxibategien gainean argibide batzu ematea. Eusko Ikaskuntzak egindako lana ez da Gipuzkoara mugatu, Bizkaia eta Araba ere barnean ziren. Lana bateratu eta homogeneizatu egin da, depositu bakoitzaren deskribioa (non, zer dagoen, zenbat, zein urtetakoak) eginez.

Gauza jakina da artxibategi guztiak ez direla publikoak, zenbait paper ez daukela nornahiren eskueran,

berezi egiten ditu beraz lan honek batzu ta besteak. Gipuzkoako aberastasun dokumentalaren berri, oraindik ezagutzeko daukaguna, administrazioaren artxibategiak, Gipuzkoako aberastasun dokumentala zifretan eta beste hainbat zerrenda eta argibide dugu liburuan. Herri bakoitzeko parrokiak artxibategien berri ematen zaigu, konbentu, juzgatu e.a. ahanzi gabe.

Egileak: Alberto Etayo eta Alfredo Torreblanca.

Titulua: Refugios de montaña. Euskal Herria y Pirineos.

Argitaletxea: Federación vasca de montaña.

Ezaugarriak: 160 orrialde. 500 pta.

Mendizale bat baino gehiago postuko da liburu hau eskaparateetan ikusita. Lana ez da bat ere zabarra, Euskal Herria guztiko eta Pirineo guztietako mendi-errefugioak dakartza, baina bakarrik mendi-goizaleekin zerikusirik dutenak azaltzen dira, bai baita

ra artzairen etxola asko mendira joateko ia zerbitzurik eskaintzen ez dutenak, horregatik, borda eta errefugio estrategikoak datoz soilik. Koordinatu-sistimak ere diferenteak dira Hego eta Ipar Euskal Herrian; Hego alderako Madriren oinarritzen den sistema sexagesimala erabili da, eta Ipar alderako zentesimala, Greenwich-eko sistema.

177 dira gordelekuak, Arabatik hasita, Bizkaia, Gipuzkoa, Lapurdi, Nafarroa, Zuberoa eta Basanabarren gaindi Mediterraneoraino iritsiz, Huesca, Andorra, Girona edo Lleidaraino.

Errefugio bakoitza aipatzen denean, zenbat jenderentzat den, sua biztutzeko-rik baduen, oherik ba ote duen, giltzak nori eskatu, altura, parametroak, bideak eta aldameneko mendi eta eskaladak zein dituen ematen da aditzera. Premiazko lan zena kalean dagoeneko, erderaz eta txukun.

ASTE HONETAN NABARMEN

Astoa lagun Euskal Herrian gaindi

AGUSTIN EGURROLA

EUSKALERRITIK
IBILTALDI BAT

Egilea: Agustín Egurrola.

Titulua: Euskalerritik ibiltaldi bat.

Argitaletxea: Ika argitaletxea.

Ezaugarriak: 162 orrialde. 530 pta.

Gizabidetasunez hain hutsutako egungo gizartean badira inoizka lege kultural estu horiei astinaldi ttipi bat ematen dioten eroak. Hala-koak ditugu Agustín, liburu honen egilea, bere adiskide Shirley, David semea eta Friendly astoa. Euskal Herrian barrena ibiltaldi bat egitea bururatu zitzairen, herri mugituz, baina oinez, astoa lagun, teilatutzat kanpin-denda besterik ez zutela. Honela ibili ziren 1971. urtea inguruan ijitoen moduan Euskal Herriko bazter guztiak nahasten. Is-pazter aldean, Legution ze-

har, Altsasun barna, Erro bailararen inguruan, Zuberoan gaindi, Lapurdi Gipuzkoetan bezala. Zibilekin izandako komeriak, jendearen harridura eta konfiantzarik eza, batzuren laguntza nahiz besteren zaputza, euripean gerizpe bila ibili beharra, txara artean zauritzen, astoa gaisotzen, Shirley makaltzen e.a.

Hori baino gehixeago ere badakar egutegi bitxi honen. Hainbat gertaerari buruzko burutapen morala, euskararen atzerakada sozialari dagokionez, hiltunen zabarkeria praktikan zer nola den mamitzen, kultur-ikuspegi desberdinak eta edozein txangotan sendi daitezkeen bihozmin eta pozak ageri ditu hainbatek eta hainbatek gustora irakurriko duten txango-liburuak.

zinema

filma

Biberoidunak

3 solteros y un biberón
Zuz: Coline Serreau
Akt: Roland Giraud, Andre
Dussollier eta Michel Bouje-
nah

Ez da askotan gertatzen azkenaldi honetan. Injenioz eta imaginazioz filme gustagarri eta interesgarri bat lortu du Coline Serreau zuzendari frantsesak. Filmeak transmititzen duen mezua eztabaidagarri izanik ere («haur bat zure bizitzan sartuz gero askoz ere hobeto sentituko zara») ezpaigabekoa da jende multzo handienaren erraitan sartzen jakin duela sentimenduen bidetik, filmeak berotasun humano sarkor bat isurtzen duelarik une guztian.

Gidoi sinple batetik abiatuz, eta enredo farregarri bat erabiliaz, teknikoki inpekablea den zeluloide batez gain (argazkia, eskenografia, aktoreen lana) mediatik gora dagoen zinta bat lortu du Coline Serrauk xamurtasuna delarik azkenean gehien primatzen duen balorea.

Zerbait egoztekotan filmeari planteamenduen, tesiaren, sinpletasuna izango litzateke egotziko genikena zintari. Oso sinplea bait da, sinpleegia, haur bat izatea planteatu ere egin ez duten pertsona batzuk (hiru «mutil-zahar») kasu honetan, haur batekin aurkitu, eta haur hori bihurtzea beren esistentziaren gune eta gilitza. Haurra zaintzeaz eta maitatzeaz gain, lur jota sentitzea guztiak haur hori falta dutenean. («Beraz, egin ezazu haur bat gustora bizitzeko»). Farre piska bat egin nahi zuela edo egin arazi nahi zuela esan dezake egileak. Ez besterik. Farrea ordean eragin daiteke beste planteamendu sakonagoko batez. Esatebaterako, eta hiru mutil-zaharren kasu berbera erabiliz, zergatik ez da planteatzen haur bat «nahi» dutela beraien arteko bizitzan? (Behar dutelako maitasuna sentitzeko, gustora egoteko, Frantziak demografikoki haurrak behar dituela ikusten dutelako...). Zergatik ez dute planteatzen haur bat egiteko modua? (Ez litzateke farregarria hau bera?). Azken finean planteamenduen sinpletasuna beste edozein filme erromantiko batetan planteatzen den amodio istorioaren parekoa da. Bikotea maite da, beraz ezkondu egingo dira, haurrak egingo dituzte, elkarrekin biziko dira, elkarrekin egongo dira... momentuko moralaren arauera. Azken finean moral zaharkitu bat (irrazionala, erromantikoa, esplikaziorik eskatzen ez duena...) sartzen zaigu itxura modernoz jantzita (hiru mutil-zahar elkarrekin bizitzen).

Martin GOIKOETXEA

antzerkia

Azpeitiko IV. Euskal Antzerki Topaketak

Aurtengo abenduan zehar Azpeitin IV. Euskal Antzerki Topaketak ospatuko dira. Hauek dira Azpeitiko Udalak topaketa hauetan parte hartzeko aurkeztu dituen bete beharreko baldintzak: antzerkiek euskaraz izan beharko dute, helduei nahiz haurrei zuzenduriko lanak aurkez daitezke, parte hartzeko asmoa urriaren 6a baino lehenago Udaleko Kultur Batzordeari agertu beharko diote eta baita beste zenbait datu ere (antzerkiaren testoa, taldearen izena, etab.). Azpeitiko Udalak hitz ematen du partaide

izango diren taldeen izenak urriaren 27rako erabakita izango dituela eta talde guztiek jakin dezaten erabakiairen berri emango duela.

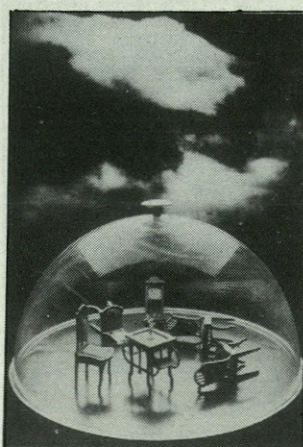
arte

Baionan euskal artistak plazara

Datorren 6 eta 7an erakusketa baten bidez Euskal Artistak izeneko elkarteak antolatutako Baionako Katedraleko klaustroan erakusketa bat ospatuko da. Bi egun hauetan goizeko hamarretatik arratsaldeko zortziak arte izango da zabalik. Irailaren 6an erakusketaren estreina goizeko hamarretan. Bertan gauza eta alor ugari ikusteko aukera izango da: margoak, eskulturak, zurgintza lanak, argazkiak, larrulanak, ehaintza lanak, marrazkiak. Irailaren 7an, goizeko 10,30tan meza eta 11,30tan San Andreseko trinketea pasakako pilota partidua, Euskal Herriko pilota jokurik zaharrena iduriz. Eguerdiko ordu batean artistekin bazkaria, bertsolariak eta kantariak giroa alaituz. Bazkari honetarako izenak emateko bi telefonoak: 59590133 edo 59429096.

Zarauzko erakusketak

Zarauzko erakustokietan badago iraila hasiera honetan zer ikusirik. Sanz Enean irailaren 10a bitartean Ramon Serras argazki egile zarautarraren lanak ikus daitezke. Torre Luzean berriz, irailaren 16a arte Ramon Iriondoren margoak ikusi ahalko dira. Bukatzeko, Teilatupe izeneko erakustokian irailaren 9a arte luzatuko da bertan ospatu den pintura lehiaketa bat.

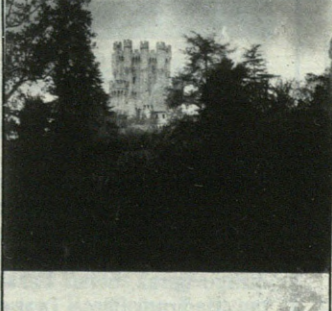

musika

■ Irailaren 6an Bar-ko-xen Txanbela eta Eltzegor taldeen emanaldia izango da.

■ Irailaren 10ean berriz, Hondarribian Eltzegorek beste emanaldi bat eskainiko du.

HIBAI REKONDO ETA MACFARLAND

Nazioarteko Abesbatzen VI. Astea Araban

Irailaren 5etik 12ra Gas-teizen ospatuko da seigarren aldiz ekitaldi hau. Zenbait lekutatik etorritako taldeek parte hartuko dute, Argentina, Belgika, Dinamarka, Holanda, Hungria, Israel, Txina, Togo eta Venezuelatik etorritakoek, hain zuzen ere, Arabako beste zenbaitzu ere bertan egongo direlarik. Orotara 72 emanaldi eskainiko dituzte bertan bilduko diren bi mila kantariak.

IRAILA
7
IRAILA
14

-diskoa

Lauaxeta, ekologia eta Hibai

Amaiur, gaztelu baltza
Hibai Rekondo eta
Macfarland
Elkar

Aurkikuntza ederra egin du Hibai Rekondok Macfarland sinatzen duen Fernando Saldañarekin lanean hasi denean. Musika tresna mordo bat jotzen du Saldaña-Macfarlandek eta pentsatu beharko dugu tradizioetik edo autore klasiko zaharretatik hartu diren doinuak ere bere eskutik hartu direla.

Azaleko izenburuak adierazten duen bezala, zenbait gai Esteban Urkiaga «Lauaxeta»ren hitzez daude osatuak. «Eiztari aundija», «Amaiur gaztelu baltza», «Itauna» eta «Iturri negarra». Amaiurko gazteluarena, euskal diskagintzan egiten den hirugarren edo laugarren bertsioa delarik, ipini dioten doinu irlandarrarekin ahul aurkitu dugu. «Iturri negarra»ri Pachebelen doinu oso polit bat erantsi diote, baina belarriak berehala agintzen du ez direla elkarrekin ezkontzeko sortuak: beste letra bat behar zuen Pachebelek (silaba gutxiegi bertsioak arri-matu dizkiote) eta beste doinu bat egokitzen zitzaion Lauaxetaren poemari.

Joxe Azurmendiren poema batekin dago eginga beste kanta bat, Hibairi beti ezagutu dizkiogun abestien ildotik; eta gainerakoak Hibai Rekondoren hitzekin: «Bizitza» eta Lauaxetaren «Eiztari aundija»rekin lotzen den «Naturari kanta bat», injenuitatez baino sinplekeriaz josia iruditzen zaidana.

Kontraesanik ez zaio falta diskari, eta badirudi Hibai Rekondo letrak biltzen eta Saldaña musikak bilatu eta moldatzen, norbere aldetik ibili direla. Ezizeneri ospe eginez, urrutira joan da Macfarland («Far-land»: urrutiko herria), eta zelta kutsukoekin batera barrokoak ere ekarri ditu, John Renbourn gogoraerazi digun zenbaitekin. Horregatik, eta kontraesanen gainetik, oso gustora entzuten da diska. Aipatu biez gain, musikari mordoxka dute laguntzaile. Kontrazala sinbolo bailitzan, Hibai Rekondori jazki ederra josi dio Macfarlandek.

ARTASO

Opera emanaldia Bilbon

Iraila honetan ere Bilboko Coliseo Albia izeneko antzokiak opera ekitaldiak eskainiko ditu. Hauxe da hurrengo egun hauekarako prestaturik dagoen egitaraua: irailaren 6an eta 10ean G. Pucciniren «Turandot» izeneko lana eskainiko da bertan Euskadiko Orkestak parte hartuko duelarik. Hilaren 8an berriz, Donizettiren «L'Elisir D'Amore» izeneko lana aurkeztuko da.

ikastaroak

Zabalegin ikastaroa

Eusko Jaurlaritzak antolatutako Zabalegin aurtengo ikasturterako ikastaro bat eratu da barazki eta loreetatik gehiago jakin nahi duen edonorentzat. Ikastaro honetan klase teoriko eta praktikoak izango dira. Urriaren 13an hasi eta Gabonak bitartean, asteleheneetik ostiralera bitartean, Zabalegi bertan emango dira klaseak. Gabonetatik maiatzara bitartean, aste bat etxean eta beste bat klasean egingo da. Ikastaro honetan parte hartzeko baldintza bakarra 18 urte baino gehiago izatea da eta izenemateko epea irailaren 20an bukatzen da.

GITE - IPES
DONOSTIA

USKAL HERRIA GERTAKIZUN
STORIKO NAGUSIEN AURREAN

INCUSIONES EN EUSKAL HER-
DOS GRANDES CONOCIMIENTO
DE LA HISTORIA

Historia ikastaroa Donostian

Irailaren 15ean emango zaio hasiera Donostiako Injinadore Eskolan «Euskal Herria gertakizun historiko nagusien aurrean» lemapean GITEk antolatutako ikastaroari. Irailaren 15ean hasi eta 26a arte luzatuko den ikastaro honetan gaia sakonean aztertuko da eta honakoak dira besteak beste bertan ikertuko diren gaiak: Indoeuropearren aurreko Euskal Herria; Erromanizazioa, inbasioak; kristautasuna eta protestantismoa; Amerikaren kolonizazioa; Iraultza frantsesa eta ilustrazioa; Euskal Herria eta estatu modernoaren sendotzea; Iraultza industrialak langile mugimenduan izan zuen eragina; Faxismoa; Euskal Herria eta nazio askapenerako mugimenduak; Europako giza mugimendu berriak. Guztira 30 ordu izango dira eta izen ematea GITE - IPESen egin behar da: Ametzagaina 17, behe. Tfnoa. (943) 290951.

ETB

irailak

7

igandea

11,02: Meza. 12,00: Estropadak, Donostiatik. 13,00: Segalariak (erreportaia). 13,30: Hit Parade. 14,30: Teleberri. 14,35: Elkarriketa. 15,00: Pottokiak (m. bizidunak). 15,30: Charlie Brown. 16,30: Hardy'tar mutilak (telesaila). 17,30: «Gaurkorako jokoak: Dominicken bidaia» (luzemetraia). 19,00: Emakume bionikoa (telesaila). 20,00: Txoria dut maite (egitarauaren aurrerapena). 20,30: Simon eta Simon (telesaila). 21,30: Gaur egun. 21,45: Basabizitza. 22,15: Tenisa, Flushing Meadows.

irailak

8

astelehena

14,00: Aurkezpena. 14,02: Pottokiak (m. bizidunak). 14,30: Teleberri. 15,00: Bidaariak (telenobela). 16,00: «Gaurkorako jokoak: Dominicken bidaia» (luzemetraia). 19,32: Superman (m. bizidunak). 20,00: Hardy'tar mutilak (telesaila). 21,00: Gaur egun. 21,05: Plaza berri. 21,35: Kirolez Kirok. 22,05: Tenko (telesaila). 23,05: Gaur egun. 23,30: «Bizitzatik hartutako elkarriketak» (luzemetraia).

irailak

9

asteartea

14,00: Aurkezpena. 14,02: Xagu ausarta (m. bizidunak). 14,30: Teleberri. 15,00: Bidaariak (telenobela). 16,00: «Bizitzatik hartutako elkarriketak» (luzemetraia). 19,30: Superman (m. bizidunak). 20,00: Charlie Brown (m. bizidunak). 20,30: Gogo ibiltaria (telesaila). 21,00: Gaur egun. 21,05: Gaztetandik. 21,35: «Ederra» (luzemetraia). 23,05: Gaur egun.

irailak

10

asteazkena

14,00: Aurkezpena. 14,02: Charlie Brown (m. bizidunak). 14,30: Teleberri. 15,00: Bidaariak (telenobela). 16,00: «Ederra» (luzemetraia). 19,32: Superman (m. bizidunak). 20,00: Pinochio (m. bizidunak). 20,30: Traste zaharren kutxa (zine komikoa). 21,00: Gaur egun. 21,05: Dagoenean bonbon. 21,35: Kirok. 23,30: Gaur egun.

irailak

11

osteguna

14,00: Aurkezpena. 14,02: Ipuin famatuena. 14,30: Teleberri. 15,00: Bidaariak (telenobela). 16,00: «Eskailara bihurria» (luzemetraia). 19,32: Superman (m. bizidunak). 20,00: Emakume bionikoa (telesaila). 21,00: Gaur egun. 21,05: Crash (telesaila). 21,35: Aurrez aurre: J.M. Satrustegi. 22,05: Barku espia (telesaila). 23,05: Gaur egun.

irailak

12

ostirala

14,00: Aurkezpena. 14,02: Pinochio (m. bizidunak). 14,30: Teleberri. 15,00: Txaskarrilo. 15,15: Bidaariak (telenobela). 16,00: Kafe ordua. 16,30: Kirok. 19,32: Superman (m. bizidunak). 20,00: Xagu ausarta (m. bizidunak). 20,30: Gazteak (umorezko telesaila). 21,00: Gaur egun. 21,05: Kirolez Kirok. 21,35: Hit parade. 22,15: Pilota. 23,15: Gaur egun.

irailak

13

larunbata

12,15: Aurkezpena. 12,17: Pelotari (laburmetraia). 12,30: Pilota partidua Ogeta-tik: Frantzia-Espainia, eskuzko bikoteta. 13,30: Barku espia (telesaila). 14,30: Teleberri. 15,00: Ladrillo. 15,10: Marrazki bizidunak. 15,30: Buck Rogers (telesaila). 16,30: «Diamanteen zuhaitza» (luzemetraia). 18,00: Aztiak eta zaldunak (telesaila). 18,45: Trinketea (dokumentala). 19,00: Pilota partidua: Argentina-Frantzia. 19,45: Superstars. 20,30: Laurel-Hardi. 22,30: Pilota partidua: Mexiko-Frantzia, zesta-puntan.

Oharra: programazio honetan egon daitekeen edozein huts edota azken orduko aldaketaren erantzukizuna ETBrena berarena da, halaber zehaztu gabeko programena.

aste honetako luzemetraiak

Marazki bizidunak eta erromantikoak

Aste honetako filmeak, eta alde aurretik diogu ia ia datu hadiegirik gabe (ea telebistak pasatzen duen informazioa zehatzagoa den hurrengo batetan), alde aurretikako erakargarri handiegirik gabekoak dira. Ezin kontseilatu ahal izango dizugu beraz, behar bezain egoki behintzat, oraingo honetan. Badirudi Pilota Txapelketa Mundialen erretransmisioak kable denak gurutzatu dituela Txori Txikiaren etxean.

iraila

7 Gaurkorako jokoak: Dominicken bidaia

izendatu dute bere jatorrian «Another flip for Dominick» izeneko filmea. Alan Gibson agertzen zaigu produzio honen zuzendari bezala eta aktore lanetan, Peter Firth, Pippa Guard, Caroline Langrishe eta Patrick Magee.

Dominick, XXII. mendeko gizona, XX. mendeko Londresera itzultzen da eta Jane izeneko neska bat ezagutuko du han. Dominick eta Jane-ren arteko harremanetik haur bat aterako da eta denboraren poderioz jakingo dute haur hori bere aitona dela.

Denboran atzera egiteko baimena, berak bere pertsonan zeukan akats bat zuzen zezan eman zioten.

XXII. mendera itzultzen denean, beste haur bat izango du, oraingo honetan Ava-ekin, bere emaztearekin. Baina arrazoi ezberdinengatik Dominick-ek atzera eta aurrera ibili beharrean kausitzen denean, arazoak sortuko dira harreman horietan.

Ava, Dominick-en emaztea jelskor agertuko da Dominick-ek Janerekin dituen harremanak direla medio. Azkenengo hau berriz, txunditurik.

Azkenean Jane-k XX. mendeko bere lagunarekin geratzea erabakiko du eta Dominick-ek bere mendera itzuli beharko du bere bizitza han zuzentzeko.

iraila

7 Marrazki bizidunak eta irudi errealeak nahasten direneko filmea dugu honako hau. Sei musika lan interpretatuko ditu marrazki bizidunak osatutako orkestra batek.

Sei musika lan hauek ondoko konposatzaile hauenak dira: Debussy, Borac, Ravel, Sibelius, Vivaldi eta Stravinsky.

Orkestaren zuzentzailea berriz Maurizio Nicheti da.

Hauexek dira filme honi buruz dauzkagun datu bakarrak, irakurle. Zororrek erabaki beharko duzu hemen aurkeztutako bi elementuen arauera filmea ikusi ala ez. Musika klasikoak gustatzen bazaizu, edota marrazki bizidunak, edota biak... bada egin ezazu aproba, ea zer tokatzen zaizun.

iraila

9 **Ederra** 1972. urteko koproduzio bat dugu. Frantzia eta Belgika herrieta-ko produktorek egindako produzioa. «Belle» da jatorrizko bertsoaren izenburua.

Spa hirian, Matheu idazlea zoriotsu bizi da bere emazte alabarekin, ezusteko zerbait gertatu zitzaion arte.

Bere alaba azkontzen da eta Les Hautes Fanges izeneko toki Basatietan Belle izeneko emakumea ezagutuko du berataz maiteminduko delarik. Une horretatik aurrera erabateko aldaketa izango du ordurarte eraman zuten bizimoduan.

Sipnosis labur honezaz gain ezin eman ahal dizugu beste inolako aurrerapenik, ez bait daukagu eskura informazio gehiagorik.

ikusitakoak ikusita

Antxon URRESTARAZU

«Hit Parade», lehen postuetan

ETBk udarako eman digun errepikapenen kondena-erdian, oso programa gutxi izan dira gure berrimina bizturik mantendu dutenak: besteak beste, «Kafe ordua», «Aurrez Aurre», zuzeneko kirol erretransmisioak... eta «Hit Parade». Inoiz ez gara tribuna honetatik azken horretaz mintzatu eta gaurkoan horri lotuko gatzazkio.

«Hit Parade»ko gidoi, zuzendaritza eta aurkezpen lanetan diharduen ekipoari gauza bat eskertu beharrean aurkitzen gara hasiera-hasieratik: irudimenaren alde egiten duten apostu nabarmena, denboraren emaitza hobeagoak ematen ari dena hain zuzen ere (oker ez bagaude, Edorta Arana, Elena Irureta eta Maripi Solbes dira ekipo horretako partaide). Aurkezlea den Elenak batzutan isilunetaz larregitan baliatzen bada ere, oso maila polita erdiesten programa bakoitzean. Ez dira betikoan geratzen, eta eskertzekoa da.

Azkenik, bertako bideo-klipak bultzatzeko ageri duten ahalegina ageriko merituen artean sar genezake, halaber bideo artistikoagoak edo esperimentalagoak izateagatik arrisku haundiagoa dakartenekin duten jarrera positiboa. Ez da makala, ez, talde honen asteroko entsegua.

botoia sakatu aurretik

Bertsolari Txapelketa Nagusiaren finala «Plaza Berri»n

DONOSTIAko belodromoan ospatu zen Bertsolari Txapelketa Nagusia. Gogoratuko duzuen bezala bertsolariek beraiek, eta ez Euskaltzaindiak antolatutako Txapelketa izan zen azkenengo hau. Horrezaz gain belodromoan aurrenengo aldia zen horrelako txapelketa baten finala ospatzen zela, eta gogoratu dezagun sekula ez dela hainbateko jendetzarik bildu honelako final batetan.

Bere garaian Telebistak ere eskaini izan ditu Txapelketaren zatiak han hemenka. Oraingo honetan ordea, eta «Plaza Berri» programan, finalaren laburpen bat eskainiko da. Espero dezagun bertsozaleen gustokoa izango dela laburpena.

«Gaztetandik», azkenengo programa

AZKEN programa izango da aste honetan emitituko dena. Honekin emango zaio amaiera Arantxa Urretabizkaia bere garaian sortutako eta aurkeztutako programari.

Erreportaia bat eskainiko dute aurrena. «Bizi Euskadin» izenarekin Donostiako gazte koadrila batek antolatutako ekintza bati buruzkoa izango da erreportaia. Ekintza hau Ipar Euskadin ospatuko den txirringulartzerketa bat da. Donostiako koadrila horrek antolatutako lasterketa eta Senpere eta Ustaritze bitartean korrituko dena.

Ondoren inkesta baten berri emango du, «Gaztetandik» programari buruzko inkesta hain zuzen ere bere azkenengo programa honetan.

Azkenik Arantxa Urretabizkaia bere elkarriketatuko dute. Programa akabatzeraz doanean egoki ikusi dute despedida agurra eman zuen berak ematea.

Munduko Pilota Txapelketa ETBn

PILOTA zaleek aukera ezin hobea izango dute egun hauetan Munduko Pilota Txapelketa hemen ospatzen delarik hainbat eta hainbat partiduren erretransmisioak ikusteko. Ostirlean Frantzia eta Espainiako bikoteek eskuz jokatu dute partidua ikusi ahal izango da. Larunbatean berriz Frantzia eta Argentinako ekipoak izango dira telebistan agertuko zaizkigunak gomazko pilotaz paletan egiten.

Erretransmisioez gain zenbait dokumental ere pilotari buruzkoa izango da. Igandean esaterako, trinketeari buruzko dokumental bat ikusi ahal izango du euskal teleikusleak.

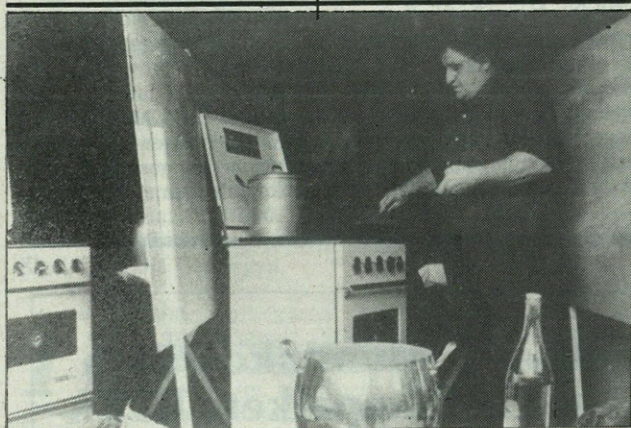
Lehiaketak

lehiaketa
Gure Artea

ab onnisi on

**lepišketa
Sataška literatūra
Bordari eta**

67
goetan entregatu behar di-
nak Hondarribiko badaldule-
12an amaituko da eta la-
keberduko ebea instalatu
kizun behar du lanak. Aur-
ketan batean sartu gabeak
da, eta beste edozein lehia-
aragitutagabeak. Gaiia librea
izango direlarik, inon non
izaitziko dira, orijinalak
biziztan gunitak enakatzaz
lehikaketa antolatuz diitu.
hiaketa eta «Zetak» olerki
olalak «Bordaxi» ipuin le-
tatzari nahiain, Hondarribiko
tako eta bizale bertak sor-
Euzkartzaren zabalkund-

Ordiziko ferian lehisketak

ekarti beharko dira eta lehiztasun ospatu ondoren jasoko ditakoak. Hegaztiak, itazalen 10eko goizeko jak baino lehen kokoz izan beharko duten, Martzabun, zein l'egazgorri, motazkoek saliak ekarti beharko dira. eusko oiolo atzaza gatzidiz kuzelhiaketa, da. Atzazak: bi oiolo olatzekin edota, hiru oiolo atzaz daude itazgarrit. Huetarikok bat, Euzko Olioaren V. Etazal 10ean Oritizan izango den tertian, nainbat lehiaketa

ria eskura dezatez.

sartu baina emango zaie 'p'itinear', 'Alpin-Napar', eta 'Fristar', 'Goiherri Eskualdeko Ganaqui lehiaketa', da bestea. Bertan,

ra-behera-leriketa honetan atzetan ezinadak gatzak patakiz aurkezte ahal izango duja.

lo bateko sei mota aurkeztu behar dira produktuko. Fruituaren aurkeztu behar dira. Barazki lehiaketan bertan, ki-
fruitu lehiaketan, moztako, bi kilotako sei aukera desberdin
nondetarik lotutako barazki eta fruituak aurkeztuko dira.
'Fruitu eta Barazki lehiaketa'k izango da azkena. Bertan,

Ինքնագրություն

kontzertu. Parte hartuko duten taldeak **City Kids**, **Mak** eta Tolosako beste zenbait talde. 7an bertik, 1.ake auzo, eguna izango da. Oinongo kontzertu ere Kultur Etxean bidet zintza musikalen emanaldia izango da, goizeko 11etan hasi eta 3ak arte, eta arratsaldeko 6etatik 11ak arte.

**Tolosako
lehengorako bideo
astia**

geen. Zeven Pleazen Rock
Kultu. Eitxean izango dira.
Luz. Eitxetan gutxi harrak
massa taldearekin kontzer-
11,30etik aurrera **Macro-**
tzean. Egun honetan,
kalartiriko bidoen sala zoti-
ernango da (diz) eta En-
(non estatu mailako zintak
sala). Bida berriak, sala
landuko dira: Nazio arteko
diz osan zehar. Hiru sai
10ak aldera dukatuko dira
koma hain eta gureko
emanda harrak arratsalde
diz eta 14ta bitartean bideo
Tolosan tiratzen 8an has-

bertsolaritzat

Xalpa dotti omnia lais Ureben

7

turik banden ekinak oparutako dira. Hain zuzen ere. Ondoren egunean zeharreako presta-
upeleko sarriren jarriko den Xalbadortzen irudiarren ager-
tas. Gizean meza eta otol hartararen ageretas izango da.
kantarri ibardungo diralarik. Egun handia ordea 7a izango
ere izango dira, Martikortzen, Magali Zuhillak eta holakokak
etxo. herriko hantsek antzeki bat eskainiko dute. Kanurak
omendatzen dituzte. Bepzeren irailaren 6an hasiko da festa. Has-
aruten ere Enkal Herrit gutxiako bertotarik bere omendatza-
lartzen Xalbadort bertotartaren joateak eta urtero bezala
omendatzen dituzte eskainiko zaien. Hamar urte egingo dituzte
Xalbadort bertotaria zena. Urtepelekin irailaren 7an

txabellketa

Euskal Herriko Trinitarien Txapelketa

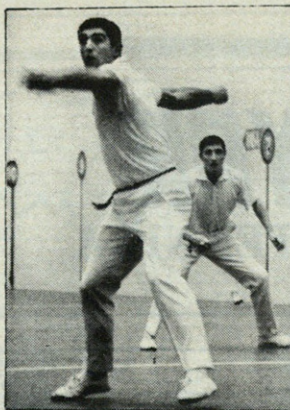
Donostiako Kultur eta Turismo Ekinetxeak antolatutako XIV. Trikitilaria Txapelketa aurtera dos eta irailaren 13an ospatuko da hurrengo kanporaketak. Lehenengo itzailaren 7an Abadiñon ospatu paszen ere, 13ko kanporaketa Azpeitian jokatuko da. Fandangoa eta arin-arin jo beharko duen soinu txiki eta banderako... trikitixa eta bertsuak, bertze, kordatu ere egin beharko dira aurreragoan. 'Bidekoa', edo kalejira esaniztatuta izango da. Aurrerago txapelketa Pepe Yanciri eskainiko zaio, landango eta arin-arin asko sortu bait zuten trikitizarako. Aurreko urteetan bezala 12 disketeak grabatu izango da azken saioa.

Hævek ditta tialaræn 13an Aæpeitin joko duteu trikitalis-
 riak: Pagadi Anaiaik (Alþístrur), Martín-manol (Larsal-O-ri-
 Míren-lupide (Hennan-Aæpeiti), Januig anaiaik (Aækoiti),
 Munsto-Eþelarræ(Aækoiti). Gæuko 9,30tan þerriko þilale-
 kpa

kirolak

Munduko Txapelketa Pilotan

Irailaren 13tik hasi eta 21a arte iraungo du Gasteizko Mendizorrotza Polikiroldegian ospatuko den txapelketa honek. Munduko herri guztietatik etorritako pelotariak arituko dira: Frantzia, Estatu Batuak, Mexiko, Uruguay, Argentina, Chile, Cuba, Italia, Venezuela eta Filipinak. Txapelketa honetan pilota mailako arlo ezberdinak ikusteko aukera izango

da: punta, eskuz banaka, eskuz binaka, pala motza, gomazko paleta eta frontenisak.

jaiak

Euskal Astea Ordizian

Irailaren 7tik 14ra bitartean ospatuko dira Ordizian Euskal Jaiak. Hauxe da egunez eguneko egitaraua: irailak 7an jubilatuen eguna ospatuko da. Eguerdiko 1an Plaza Nagusian Ordiziako Txistularien Kontzertua; ondoren Beti Alai Pilotalekuan herriko jubilatuentzat bazkaria, beren arteko Mus Txapelketaren azken partida ere jokatu delarik. Arratsaldeko 7tan Plaza Nagusian Ordiziako Beti Argi Bandak eskainitako dantzaldia. 9an iluntzeko 8tan Herriko Antzokia zinetokian 'Ehun metro' filmaren emanaldia. 10ean goizeko 10etan gazta, ganadu, fruitu, barazki, oilo lepagorri eta perretxikuen lehiaketa eta erakusketa. Eguerdian Garagartza Plazan Bertsolarien eta Dultzaineroen emanaldia. Arratsaldeko 5etan Beti-Alai pilotalekuan profesionalen arteko esku-pilota partiduak. 7,30tan Plaza Nagusian Ordiziako Beti-Argi Bandaren eskutik dantzaldia. Irailaren 12an gaueko 10,30tan Azkoitiko Sahatsa Euskal Dantza Taldearen saioa Plaza Nagusian. Hilaren 13an eta gaueko 10etan Herri-Antzokia zinetokian Bertsolarien jaialdia. 14an Dantzari Txiki Eguna ospatuko da. Eguerdiko 12tan parte hartu behar duten taldeen martxa, 1,30tan Plaza Nagusian talde guztien Dantza bakarra, arratsaldeko 2tan dantzarien bazkaria, arratsaldeko 5etan talde bakoitzaren bakarkako saioa Plaza Nagusian.

Zarauzko Euskal Jaiak

Zarauzko Euskal Jaien egitarauaren barruan gauza ugari prestatu da. Hau da azken egunetarako antolatutako ekitaldien zerrenda: irailaren 6an Txakolin Eguna. Goizeko 9tan goiz erezia, 10etan Kale Nagusian barazki lore sariketa. 11,30tan Barren Plazan baski sariketa eta Munuan txakolin dastaketa. Arratsaldeko 6etan Musika Plazan bikote Gazteen dantza Txapelketa. Gaueko 10,30tan Pilota Lekuan Bertsolari

Gazteen X. Txapelketa, Andoni Egaña gai jartzailea izango delarik. 7an Haurren Eguna. Goizeko 10etan Munuan dantzari guztien bilketak. 11,30tan Munuan dantzari eta txistulari arduradunei hamaiketako. 12tan Lege Zaharreko Enparantzan kalejira eta Alkate Txikiari ongi etorria. 5,30tan Musika Plazatik Inurritzara kalejira. Inurritzan taldeek beren dantzak aurkeztu ondoren 8,30tan kalejira herri-raino. Egun berean arratsaldeko 8tan Trikitilari Zaharren III. Txapelketa ospatuko da Pilota lekuan.

10,30tan Ganbara musika taldearen emanaldia Musika Plazan. Hilaren 28an Euskararen Eguna ospatzeko bazkari herrikoi bat antolatu da Musika Plazan, Martikorena, txiste kontalariak eta abar giroa alaitzen saiatuko dira. Gaueko 10,30tan Peio eta Pantxoarekin kantaldia. Irailaren 9an Euskal Jaia izeneko eguna da. Goizeko 8tan goiz erezia. Eguerdiko 12,30tan Alproja taldeak herrian zehar martxa bat egingo du eta ondoren Munuan 'Matalazen kondaira' izeneko antzezlanak aurkeztuko dute. 1,30tan karroza lehiaketa eta sari banaketa musika plazan. Arratsaldeko 5,30tan Musika Plazatik Inurritzaraino kalejira eta erromeria bukatu ondoren 8,30tan itzulia. Gaueko 11etan erromeria Musika Plazan.

Bizkaia:

- ☐ Arrietan 12an.
- ☐ Bermeo 8an.
- ☐ Gizaburuaga 8an.
- ☐ Izurtza 8an.
- ☐ Lemoa 8an.
- ☐ Lezama 14an.
- ☐ Miraballes 10ean.
- ☐ Sondika 14an.
- ☐ Urduliz 8an.

Gipuzkoa:

- Alkiza 8an.
- ☐ Arama 12an.
- ☐ Elduaen 8an.
- ☐ Hondarribia 8an.
- ☐ Gatzaga 8an.
- ☐ Lezo 14an.

- ☐ Lizartza 8an.
- ☐ Zestoa 8an.
- ☐ Zizurkil 10ean.

Araba:

- Arroabe 8an.
- ☐ Beranturi 8an.
- ☐ Bernedo 8an.
- ☐ Zigoitia 8an.
- ☐ Kripan 8an.
- ☐ Eltziego 8an.
- ☐ Lantziego 8an.
- ☐ Samaniego 8an.
- ☐ Goiaín 10ean.

Nafarroa:

- Aberin 14an.
- ☐ Ablitas 8an.
- ☐ Allin 8an.
- ☐ Añorbe 8an.
- ☐ Arizun 8an.
- ☐ Aiegi 10ean.
- ☐ Azagra 8an.
- ☐ Biurrun-Olkotz 8an.
- ☐ Zizur Handia 13an.
- ☐ Zizur Txikia 10ean.
- ☐ Desoio 8an.
- ☐ Etxalar 14an.
- ☐ Etxarri (Larraun) 14an.
- ☐ Etxeberri (Arakil) 8an.
- ☐ Erasun 8an.
- ☐ Basaburua 8an.
- ☐ Metatuen 13an.
- ☐ Garde 8an.
- ☐ Garisoain 8an.
- ☐ Ibilzteta 8an.
- ☐ Igoa 8an.
- ☐ Intza 8an.
- ☐ Irure 8an.
- ☐ Irurrozki 8an.

mendi ibilaldiak

irailaren 14rako

- ☐ **Anaitasuna** (Iruñea): Zuriza - Ukerdi - Belagoa.
- ☐ **Tabira** (Durango): Madarixa - Lizarreta - Itziar.
- ☐ **Gasteiz**: irailaren 13, 14 eta 15ean Cares-era irteera.
- ☐ **Uzturre** (Tolosa): Armentia - Zalduaran - Trebiño.
- ☐ **Gaberantz** (Portugalete): Besaide.
- ☐ **Ostadar** (Zumarraga): Sallent - Infiernos - Panticosa.
- ☐ **Erdella** (Elorrio): Ibilaldi neurtua Elorrión.

ELHUYAR

ZIENTZIA ETA TEKNIKA

Hurrengo alean

POTTOKA: LIRAINA ETA LIBREA
ESKORIATZA-MIARRITZE: TEKNOLOGIA BERRIAK
HERMES BIDEAN DAGO
OLATUEN ENERGIA
ZEIN DA EUSKAL IBAIEN EGOERA?

Abuztuaren batean zure kioskoan

"Elhuyar. Zientzia eta Teknika" aldizkaria jaso nahi dut. Urtean honen sei ale jasoko ditut gainera doan "Elhuyar" aldizkariaren bi ale.

Izena.....

Helbidea..... Lanbidea

Hiria..... Telefonoa

Ordainketa:

Errenboltsoz

Kontu korrontea k/k: zenbakia..... Bankua:.....

- ☐ Urtebeterako 2.000 pta. Euskal Herria eta Frantzia
- ☐ Bi urterako 3.900 pta.
- ☐ Hiru urterako 5.800 pta.
- ☐ Urtebeterako 2.500 pta. beste herrietan.

Harpidetza-txartela: ELHUYAR Kultur Elkarte. P.K. 361. DONOSTIA

Ipar Euskadirentzat, gobernu berria, zatiketa berria

ORAIN artean lau puskatan zatitzen ziren Biarnoa eta Euskal Herria hartzen dituen «Pyrénées-Atlantiques» etako herri eta kantonamenduak. Chirac gobernuak erabaki duenez, sei puskatan zatitu da orain departamendua, eta banaketa berriak aldakuntza gogorak dakartzkio Ipar Euskal Herriari. Bi mapetan ikus daitekeen, Hazparnetik hasi eta Atharratzerainoko Euskadi zati guztia Biarnoko Oloroe, Baretoze (Aramitze), Axpe bailara (Accous), Arudy eta Laruns-eko herriekin lotu dituzte. Bestalde, Sara, Beskoitze eta Urketa beren lehengo kantonamenduetatik atera eta berrietara pasa dituzte. Historiak erakutsi du hauteskundeetarako lurraldeen banaketak duen garrantzia norainokoa den. Ipar Irlandan, adibiderik odoltsuena aipatzearren, maiortate katoliko-errepublikanoa duen Derry hirian udala protestante-lealisten esku dago, nola eta zinegotziak aukoa sistema maiortariotz hautatzen direlarik auzo eta kaleen banaketa trebe batekin minoriak askoz ordezkari gehiago edukitzea lortu delako. Ipar Euskadin jokoa ez da, behar bada, hain burutsu prestatua eta kazikeen interesek erabaki dute.

Fragaren haserreak eta AP are eta eskubitarago

ALBERTO Ruiz Gallardon Alianza Popularreko idazkari-tza orokorrera eramateak irakurketa bateratua jaso du komentariista politiko gehienek aldetik: are eta eskubitarago doa Alianza Popular. Frankismoaren hondarretatik zentrorainoko jendeak biltzen dituen Coalición Popularren tirabirak aspaldikoak dira, baina PDP alderdi demokristauak taldetik alde egin zuenean areagotu ziren tentsio horiek. Alzaga eta Martin Villaren PDP eta Suarezren CDS zentro-demokristau-liberal hori harrapatzearen lehian dabiltzalarik, Fraga Iribarne ministra-

ri-ohiak betiko eskuin kontserbadorearen aukera agin nahi du, eta azken hilabeteotan AP barruan hori pittin bat goxatzea proposatzen zuten «kritikoen» ordezkari ageria du pikutara.

Cassinello, Ballesteros eta «gogor» guztiak antiterrorismorako berriz

MELILLAKO jeneral nagusi egina zuten Andres Cassinello antiterrorismoaren buruzagitzarako aspaldi honetan asko entzuten ari bazen, orain bera eta Ballesteros berriro «lanean» hasten direla konfirmatzen da. Borroka «antiterrorista» lehen bezala Poliziaren eta Guardia Civilaren esku segituko badu ere, organikoki zuzenago lotuko zaio eskala militarri. Cassinello horretarako ez da Guardia Civilaren buru ipiniko, erakunde hau antiterrorismoa ez diren beste hainbat lanez ere arduratzen denez gero. Lehen Manuel Ballesteros polizia buru izan zuen MULA eta MULC estiloko beste egitura bat sortuko da, nagusi Cassinello jenerala edukiko duena. Guardia Civilaren buru Castellanos teniente jenerala ipiniko dute, eta bere Estatu Gorenaren buruzagitzan Monzon jenerala. Fruituak laster hasiko dira ezagutzen.

Joseba Arregi zenaren testigantza Txema Bereziartuaren kontra

MADRILGO Puerta del Solen poliziaren eskuetan torturaz hil zuten Joseba Arregik esandakoek badirudi piztu goria gorde dutela denborarekin. Gonzalez gobernuak Txema Bereziartua errefuxiatuaren estradizioa eskatzeko Paueko auzitegian aurkeztu duen dossierrak, bere hirurehunik gora orri eta hogeitazentimetrokako paper pila osatzen duen agiri sailaren artean, Bereziartua atentatu askorekin lotu nahi duten testigantzak eskaini ditu polizia espainolak. Horien artean bat nabarmena. 1981eko otsailaren polizia espainiarrak detentuta Carabanchelgo espetxean hil zen Joseba Arregiren deklarazioak ere sartu dira sumario horretan. Gogoratu behar da Amnesty Internationalek berak zertifikatu zuela polizien eskuetan jasandako torturen ondorioz hil zela Joseba Arregi. Auzi inportante bat izango da, dudarik gabe, Pauekoa, eta gauza ongi antolatua bada Estatu Frantsesean hain polemikoa den Pandraud ministrariaren politikari eta zuzenbide Estatuari egindako auzi bihurtu daiteke.

Ertzantzak ere kontrolatzen ditu euskaldunon telefonoak

KARLOS Garaikoetxeak eman zuen aditzera, edo ulertzeko bidea utzi zuen, Ertzantza egon zitekeela bere telefonoari egindako kontrol edo «pintxazo»aren atzean. Teorian Guardia Civil da, juezaren aginduekin, kontrol hori egiteko antolaketa teknikoak egiten duena. Baina Ertzantzak konpetentziak dituen lekuetan berak egiten ditu polizia judizialaren lanak, eta Zarautz kasu horretan legoke. Hori adierazi dutenak Telefonica konpainiako arduradunak izan dira, eta egia suertatzekotan —Ertzantzak lerrook idazterakoan artean ez zuen erantzunik eman— beste dimentsio bat hartuko luke Garaikoetxearen kasuak.

Oporren ondoren eta udazkenerako

EAJ-PNV dagoeneko zatiketarako heldua

Normalean basamortu tankerakoa izan ohi den abuztu honetan oporrak egunkarien gainean pasatzera kondenatu gaituzte. PNVren krisiak barealdi bat ezagutzeko partez aurrerapauso garrantzizkoak eman ditu, Ipar Euskadira ihesi joandako errefuxiatu politikoen egoerak askok irrebertsibletzat jo duten larriagotze batera jo du eta, azkenik, Ness lakuko munstroaren lekua betetzeko sumatu ote duten zalantzaz utzi gaituen negoziaketa-kontakto ixtorio guzti horrek aldean eduki gaitu.

Ardanzaren gobernua «gestio gobernua» izanen zela iragarri zuten; bere agintea burutuko duenik ez dirudi.

EAJ-PNVren krisiak aldaketa funtsezko bat egin du uda honetan. Udaberri honetara arte, krisian zeuden bi taldeen arteko ezberdintasunak eta asmoak aztertzen ibili da mundu guztia, eta kronista politikoa batik bat. Uda honetatik aurrera, alderdia hausteko bi taldeek zein jokabide daramaten eta eramango duten igerri nahian gabiltza guztiok.

Arabarrek hartu dute protagonismoa

«Garaikozaleak» eta «Arzalluztarrak» zirenek hasieran zituzten polemiketatik, LTH famatu hark estalki gisa-edo sortutakoetatik, «kritikoak» eta «ofizialistak» izatera pasa ziren, eta PNV bezalako alderdi batean —eta Euskal Herriak dituenak bezalako baldintzetan—

oso zail ikusten zen zatiketa piskanaka hezurramituz etorri zen. Nahiz eta, orduan bezala orain ere, bi taldeen osaketa erabat argitu gabe egon.

Amaiezina dirudien krisi honen protagonismoa ere eskuz behin eta berriz aldatu da, eta hasieran Nafarroakoak baziren egunero paperetan azaltzen zirenak, Gipuzkoarrek hartu zuten gero Arzalluzen aparatoaren kontrako abangoardia. Baina uda honetan arabar kolorea hartu du krisiak. Garaikoetxeak berak aitortu du harrituta geratu dela arabarrekin.

Nafartar espulsatuek talde bezala jarraitzen ere nahiko lanak dituztelarik, Gipuzkoako kritikoak aparato baten nagusi izateak dakartzan erresponsabilitatearekin kontuz ibiltzera behartuta, Bizkaiko kritikoak antza denez kokilduta, Arabakoak aurkitu dira hausketa eskuartean zutela. Beren lurraldean gehiengoa izanik, ez dira asko Arabako jeltxurak, baina abuztu honetatik horiek ematen diote «kolorea» eszisiari.

Alderdi berriaren irudia margotuz

«Askapen nazionala» eta «askapen soziala», «independentzia», «abertzale eta progresista»... Alderdi berriaren izakera piskanaka itxura hartuz doa. Sozialistekiko legegaldi tratua sinbolizatzen duen politikaren eta Herri Batasunaren arteko espazio bat ikusten dute hor kritiko arabarrek, eta horri forma ematen hasi zaizkio.

Arabarrak aipatzean mundu guztiak Gasteizkoak darabiltza ahotan. Hauek, izan ere, probintzian gehiengoa eduki arren gehienak batzoki batean bilduta

Alderdi abertzale eta sozialdemokrata bat aipatzen da, baina kritiko guztiak ez dira horietakoak.

egotean, herrialdeko ejekutibaren kontrola lortu ezina zuten, eta hori gutxi balitz, ofizialistak biltzeko Abendañoko batzoki berria eraikitzen ikustearen humiliazioa irentsi behar izan dute.

Baina probintziako bigarren herri nagusi den Laudion aspalditik ari zen lanean beste kritiko sail bat, beren aldez-kari propio bat ere martxan zeukatela. Herri honek badu bere garrantzia, zeren eta Araba den neurrian baino ia gehiagotan baita Bizkaia ere. Bizkaian askoz difuminatuagoak ageri dira kritikoak, eta «Ikatz-Bizi» aldizkaria argitaratzen duen taldearentzako bezala beste hainbatentzako, Laudiotarren lana benetan da inportantea.

Gipuzkoarrak aukera egokiaren zain

Gipuzkoan gerta daitezke aldaketarik nabarmenenak. Markel Izagirrek tinko dirau polemika guztien erdian, baina bere politika ongi jostea konplikatuagoa dauka. Batetik Gipuzkoako jelki-

deen gehiengo mantendu eta bloke bezala kudeatzea, eta horrekin batera alderdiaren jabe den aparatoarekiko borrokan jarraitzea.

Joko konplikatu, eta hasiera batean Garaikoetxearen alde agertu zirenen guztientzako ez da beste herrialde batzuetakoentzako bezain ebidentea hausketan parte hartu behar dutenik. Bizkaian Marcos Vizcaya eta Sabin Zubiri bezalako jendea kontuz baldin badabil, Gipuzkoan aspaldi honetan ez dira entzuten Donostiako alkate Labaien edo diputatu nagusia den Imanol Muruaren eritziak inondik. Batzuen ustez prudentzia kontua baldin bada, kritikoek jarreretatik apartatuak direla uste dutenak ere badira.

Gipuzkoako ofizialistak ere ez daude geldirik, bestalde, eta batzuek —Bergarako alkate Bolinaga, kasu baterako— polemikan gero eta gehiago ari dira azaldu nahian. Deba bailaran indartsu dira ofizialistak, eta hori gutxi bazen Leizaolari omenaldia antolatuz berek ere gainerako alderdikideak konpromisotan jarri nahi dituzte.

Arzalluzekin batera, beste maila batean baina militante askorengan eragin handia duen maila sentimentalean batez ere, ofizialisten historiaren eta abertzaletasunaren abal eta garantia da Leizaola. Ikusiko da nor doan eta nor ez doan omenaldi horretara, nor den hor istiluak sortzeko gauza eta horien errentak noren eskuetara joanen diren.

LTHren defentsatik autodeterminaziora

Gipuzkoarrek behin eta berriro eman dute aditzera Arabako espulsatuen bidea ontzat ematen dutela eta lastek

PNVren hegemonia zalantzan, Komunitate Autonomoaren gobernabilitatea aidean ikusten da udazken honetarako.

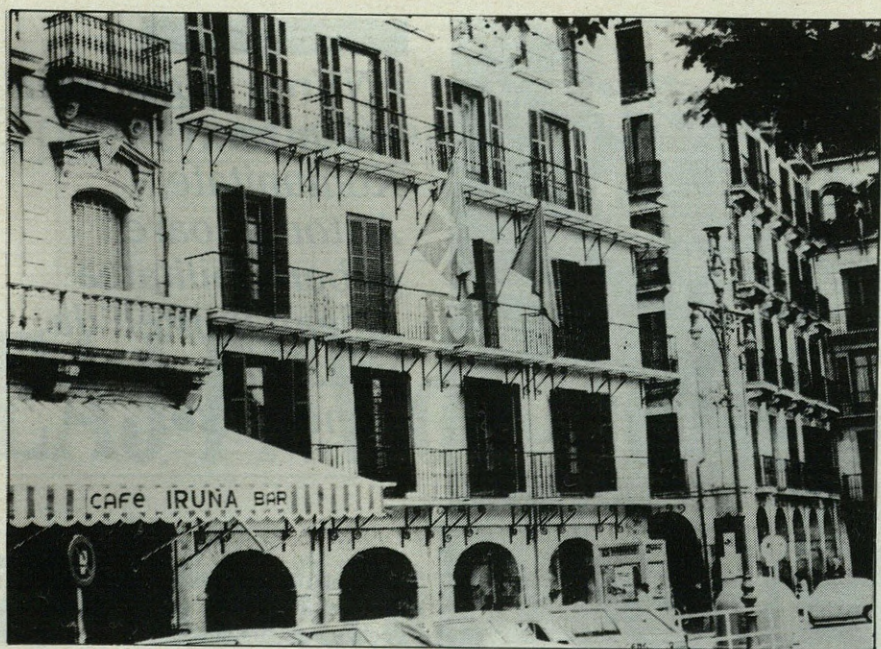
aurkituko dutela elkar, norbaitek Markel Izagirre buru duen ejekutibaren epeltzearen beldurrik baldin bazuen. Baina hori bezain egia da kritiko gipuzkoarren izakera eta estiloa ez dela arabarrenaren berdina.

Askotan Garaikoetxeari erantsi zaion nazionalismo sozialdemokrataren eskemetan sartzen direla dirudi arabarrak, eta gipuzkoarren konposaketa, aldiz, nahasiagoa da. Gipuzkoarren artean «Bultzagileak» talde ultra-kontserbadoreak pizu handia du, eta egia bada hauek ere «askapen nazional eta soziala» aldarrikatzen dutela, askoz nekezagotu sartu daitezke «independentzia» eta «progresista» hitzek mugatzen dituzten eskemetan, are gutxiago hainbeste borrokatu duten «autodeterminazioa» kontzeptuaren alde.

Nabarmena da, ildo horretatik, «Bultzagileak» taldeko buru ezagunenetakoa den J.L.Iriartek idatzi duena, Arzalluzek ETAREN eta Madrilgo gobernuaren arteko kontakto baten mezulari papera egitearen inguruan. Betidanik Andoni Iralaren jarraitzaileek defendatu duten eskematik (ETAREN eta Ezker Abertzalearen interesa ez da aldarrikatzen duten Independentzia, Iraultza Sozialistaren alde hori erabiltzea baizik, eta negoziaketa ETAK horretarako erabili nahi duen beste arma bat da, negoziaketa planteamendutan saiatzeari horri jokia egitea besterik ez delarik), negoziaketa politikoa arbuatu du.

PNVn denek telefonoen kontroletara ohituak dirudite

Nola ezkontzen da hori abertzaleago, radikalago eta independentista agertu nahi duten beste kritikoek jokabidearekin? Independentziaren aipatzea bera nola lotu daiteke hitz hori betidanik «burujabetza»rekin eta foruen erreibindikazioarekin kontrajarri duen jendearekin?

Araban sortzen hasi- tako alderdi berria- rekin ados dirudite Iruñean. Gipuzkoa- rrei astiroago joka- tzea egokitu zaie.

Oraindik bide luzea egin behar du krisiak, ikusten denez. Alderdi berria nola mamituko den ikusteko dagoen bezala, Garaikoetxeak alderditik irtete-ko bidea nola egingen duen ere inogni-ta bat da. Bere telefonoaren «pintxa-zoa» dela eta inizatiba hartzen asmatu du, eta hori zela medio euskaldun asko ohartu da PNVko krisiaren beste maila batez ere: ondoren etorri den deklarazio sailean bazirudien burukideek demo-stratu nahi zutela (ikus Makuaren sa-laketaren ondorenak, Bizkaiko Diputa-zioko «pintxazo» famatuarekin) holako manejuetara ohituak daudela. Zerbitzu sekretuak, alegia.

Dena dela, beste alderdi politiko be-rrri baten sorrera mundu guztiak eraba-kitzat jotzen du. Eta horrek Euskal He-rrirako egoera politikoaren aldaketa handia dakar. Hasteko, azararorako iragartzen dira Komunitate Autonomo-ko hauteskundeak. Lakuako Jaurlari-tzan lehendakari sozialista baten arris-kua ikusten dute askok; honek joera as-ko aldatu dezake hauteskudeetan, bai-

na baita EAJ-PNVk askorentzako go-bernatzen azken urteotan erakutsi duen pulamentu eskasak ere.

Mapa politikoaren aldaketa edo kojuntura berria

Komunitate Autonomoaren ingober-nabilitatea ere hor gelditzen da hipotesi gisa, esan nahi duen guztiarekin. ETA-ren ekintzak tartean izango dira, eta orain artean PNVk Madrilgo agintarien aurrean gobernabilitatea eta euskaldu-nen autogobernu nahiaren irtenbide arrazoizkoa eskaintzen bazituen, orain askoz ahulduagoa agertuko da bide ho-ri.

Sozialisten agintaritzarekin berriz in-governabilitate arriskua dago lotua. Zer egingo du PSOEek horren aurrean? Plan-gintza antiterrorista guztia gidatzen du-tenek ere aldaketak sartu beharko di-tuzte beren eskemetan. Nondik joko du ondoko hilabeteetan ZEN planak bide-ratutako kontraintsurgentziak?

Herri Batasunean guzti honek izango duen eragina dago, era berean, ikuste-ke. Askorentzako, PNVren hausketa mesede besterik ez da Ezker Abertzale-arentzako. HBko zenbait buruk, aldiz, behin eta berririo aldarrikatu du berek ikusten duten askapen prozesuarentza-ko kalte handia dela PNVren hausketa.

Beste interpretazio bat ere bada, due-la gutxi HBko militante kualifikatu ba-tek duela gutxi luzatzen ziguna: «HBren huts bat ere ikusten da guzti honetan. HBk bere lana ongi bete balu, Arzallu-zen eta gure arteko hirugarren talde hori ez zen posible izanen. Iruditzen zait sekula baino gehiago orain nabari dela Telesforo Monzonen falta».

Negoziaketa, uda honetako seriala

Egunkaria egunero erostera behartu gaitu negoziaketaren gorabeherak opor hauetan. Negoziaketak ala kon-taktoak? ETari ezer eskaini al dakioke armak-uztearen trukean? Eta utzi ga-be isiltze hutsaren trukean? Eta beste hainbat gai.

Egunak pasa dira eta urrunagotik bareago juzgatu daitezke gauzak. Eus-kaldunoi dagokigunez, pozgarria da negoziaketaren posibilitatea azkenean aipatzen dela ikustea. Beste konstata-zio bat: Madrilgo azken bonbaren on-doren haizatu dela gai guztia; pentsa zitekeen une logikoagoa izango zela HB botoz igo eta PNV jaitsi zela ikus-tearen biharamonean gertatzea, baina hola gertatu da.

Arma politiko bezala ere ongi balio du negoziaketaren inguruko protago-nismoak; PNV barruan bi sektoreek erabili dute teknika bera: bi buruek hartu dute parte kontaktoetan, eta sektore bakoitzarentzat bestearen bu-ruzagiak gaizki egin du, beste buruei ezer esan gabe aritzean.

Euskadiko Ezkerrari dagokionez, beste urrats bat eman du negoziaketa politikoaren posibilitateak baztertze aldera. «El País» egunkariak, berriz, Konstituzio barruan negoziatu daite-keenaren pistak luzatzen zituen, 77koa gogoratzen zuen amnistia an-tzeko bat ere aipatuz. Txomin Iturbek istilu guzti horietan hartzen zuen iru-dia ere (negoziatzeko prest dagoen historikoa) azken kapituluan era sines-garriago batean argitzen zuen: KAS alternatibaren gainean negoziatu be-harra aipatu omen zuela eta negocia-tzekotan Antxon Etxebeste zela solas-kide.

Zer geratu da azkenean? Kontak-toak izan direla, baina hori lehendik ere suposatzen genuen guztiok. Hortik aurrera gutxi aurreratu da, ez bada negoziaketaren posibilitateaz mintza-tzea bera. Zer bait bada, baina udaz-ken honetan ikusiko da ZEN planak zenbat karta dituen oraindik erakutsi gabe, eta negoziaketa gauza horiek ez dira bihar goizeko zazpiretarako.

I.Z.

Iñaki ZUBIONDO

Errefuxiatuen estradizioak

40tako kopurua osatze bidean

Bost estradizio azkar eta askorentzat ezustekoen ahozapore mingotsez joan ziren oporretara euskaldun ugari. Ba-realdi baten ondorean, oporretatik itzultzerako, beste bi estradizio azkar eta auzirik gabekoak eskaini dizkiete frantsesek espainolei. Txema Bereziartuaren auziak era-kutsiko du hurrengo urratsen norabidea.

Azken ARGIA inprimategitik atera eta irakurleari eskuetara iristerako, bost errefuxiatu hegotar zizkion erregalatuak Chiracen gobernuak Madrilgoari, eta gertatu ziren unea ikusirik —justu Amnistiaren aldeko Batzordeek errefuxiatuen defentsan martxa bat burutzen zutenean— desafio kutsu garbi bat agertu zuen.

Estradizioen helburuak aztertzeak dira

Txema Varona, Juantxo Nafarrate, Jose Luis Artola, Juan Ramon Ruiz de Gauna eta Koldo Dobaran Chiracen gobernuak, Pandraud ministrariaren eskutik, egun gutxiren epean mugara eramane eta polizia espainiarrari pasa zizkionean, 1945eko dekreto batean babestuz, sozialisten garaikoa baino eraso gogorragoa zetorrelako susmo guztiak baieztuak suertatu zitzaizkien errefuxiatu politikoei. Baina nondik ze-

tozen eta zertara tiro horiek?

Helburu bat baino gehiago lortu nahi da estradizioekin, 1984ekoen garaian esan zen bezala, eta GALEkin erdietsi nahi zen modu beretsuan: informazioa bildu, «Frantziako Hegoaldean» ETAko militanteei mogitzea galerazi, iheslariak populazioagandik berezi, errefuxiatuak ikaratu modu orokor batean... Helburu horien atzetik bildutako errefuxiatuak estraditatu diren ala kasualitatez harrapatutakoak diren galdera inportante bat da.

Klase guztietako errefuxiatuak estraditatu dira. Batzuek polizia espainiarrak ETAko komandoeekin erlazionatzen ditu; Txema Varonaren kasuan aspaldi ihesi joana zen eta Errefuxiatuen Batzordearen buru agerietako bat zen, Iparraldeko jende askorekin harremanak zituena; Jose Luis Artola berriz, zerman denbora laburrean, Iparraldean oso integratua zen eta lana ere bazuen;

Dobaranen kasuan, aldiz, poliziak IKRekin erlasionatutako beste batzuek harrapatutako egun berean harrapatu zuen, pozoinketa informatibo nahi nabarmen batekin.

Errefuxiatuen kontra dena da zilegi

Pedro Guridi eta Fernando Egileor dira bigarren erasoaren biktimak. Fernando Egileorren kanporatzeak harritu du hainbat jende, eta baita epaile espainola bera ere, antza denez, zeren askatasun probisional emateko prest zegoen estrainako momentuan. Fernando Egileor Iparraldean zeramatzan bederatzi urteetan ongi asentatu zen eta, jakin dugunetik, Baionako Merkatalgo Ganbaran duela gutxi Hegoaldeko enpresa handi baten errepresentazioa eskainia zitzaion Estatu Frantses osorako, muga ere, dirudienez, prolemarik gabe pasatzen zuelarik.

Legealdetik erreztasun berriak eskaintzeaz gain, normaltasun aire bat eman zaio estradizioak emateari, errefuxiatuak etsipenera bultzatzeko. Madrilera igortzen direnak arbitrarioki hautatzen ditu gobernuak, eta indefentsio susmoa handia da, batez ere Hegoaldean erreazioa «betikoen» manifestazioen eta gainerakoek protesta agerietan gelditzeko arriskua dagoenean.

Indefentsioaren maila Alfonso Etxegarai Ecuadorretik Sao Tome-ra eramateko erabili duten moduak ere ematen du. Errefuxiatu bat, hemendik aurrera, egunetan eduki daiteke bahituta edo «desagertuta». Ipar Euskadin, bestalde, poliziaren kontrola askoz estuagoa da. Poliziaren buru Garaziko seme bat, Iratxabal, jarri dutenetik, Baionako kaleetan euskalduna da beste euskaldunak zanpatzeko agindua ematen duena.

Errefuxiatuek denen laguntza behar dute

Txema Bereziartuaren kasuak era-kutsiko du hurrengo urratsak nondik joango diren. Errefuxiatu estatutoa eskutan izateko zoria duelarik, bere kasua auzitan ikusteko denbora izanen du. Eta 1984etik gertatzen ez zen bezala, auzi politiko baten aurrean gara berriro ere.

Oporrak baino lehen astekari honek errefuxiatuen egoari buruzko bere jarrera agertu zuen editoriale batean. Eta haren lerro nagusiek zutik dirautela bigien bixtakoa da geroztik gertatu direnak ikusita. Hegoaldetik Ipar Euskadira ihesi joandako errefuxiatuen defentsa egunetik egunera ikusten da abertzaleen prioritate bezala, eta bide horretan indar guztiak ere ez dira sobera izanen.

I.Z.

Zimbabwe- ren bidetik...

Hegoafrikako gerrari usaia hartu dion zenbait obserbatzailearen ustetan, gauzak daudenean daudela, Pretoriako erregimenak hartu lezakeen biderik egokiena, Rhodesiako (gaurregun Zimbabwe) presidente zen Ian Smith-ek 1979an hartu zuena izango litzateke. Gerrak, bere azken aldi hartan, eguneko milioi bat dolar jaten zion Smith-i. Eta, gerratea gerrilariak erabaki bazuten ere, gerraren diru isurtze hori eta ekonomia, biak batera finantziatu ezinak ito egin zuen erregimen arrazista hura; eta ezintasun horretan eragin handia izan zuten kanpotikako *santzioek* edo zigorrak; horiek gabe noski, odolustea luzatuko zen.

Hegoafrika Rhodesia baino gehiago-koa dela, batzuek eta besteek dakite. Pretoriak, bere barruko gerratea isilarazten segitzeaz gain, kolpe txarren bat eman lezake oraindik ere, bere eskualde hartan. Aurten bertan ikusi dugu: Lesothoko kolpea, gero Botswana eta —ez naiz gogoratzten beste nongo— bonbazkatzeak, eta beti ere Namibian, beti ere Angolan eta beti ere Mozambiquen.

Mozambiquerekin sentitzen da Robert Mugabe presidentea bereziki lotua: «Mozambiqueren etorkizuna Zimbabwearena da. Bera eroriko balitz, trantze txarrean aurkituko ginatke. Ez genuke itsasorako biderik izango, eta Pretoriaren meneko izango ginatke». Maputo-ri beraz eta —ez du Mugabek izkututzen, nahiz eta bere lurretan base militarrik ez dagoela azpimarratu— Hegoafrikako iraultzaileei erabateko laguntza luzatzen diete. Aurrez-aurre, iparramerikarrekin topatzen dira orduan. «Bai, Estatu Batuek etsai-gisa begiratzen digute eta guk badakigu, nazio txiki bat garela. Ez dugu defentsa biderik, Libia atakatu zuten bezala atakatzen bagaituzte... Ez dio inporta —segitzen du Mugabek—, Zimbabwe libre eta independente jarraituko da. Estatu Batuek arestian eskuratu diguten laguntza ez da izugarritzkoa izan, eta berorri beren linea politiko, ona edo txarraren onespenez baldintzatuko baligute, orduan esango genieke: 'gorde ezazue!'»

Robert Mugabe.

Hegoafrikari beha

Hararen ez-lerrotuen VIII. bilera

Ez-lerrotuen VIII. bileraren hastapenetan idazten dugu hau. Bilerak garrantzizkoa, gaurko munduko indarrik gehienak biltzen dituzten arazoei buruz nola-halako erabakiak har litezkeelako: Libiari buruz, udaberriz amerikarrek bonbaz atakatu zutena eta berriz ere, azken hotsen arabera ataka lezaketena. Nicaragua agredituari buruz, mugimenduaren lehendakaritza Zimbabwe-ri txanda har lezaiokeena... Eta, batez ere, Hegoafrikari buruz, non eta Pretoriak bere burua ia bakarrik ikusi behar du (fuertetan hiru lagun soilik gelditzen zaizkio Piere Botha-ri: Estatu Batuak, Ingalaterra eta mendebaldeko Alemania; eta hauek ere ezin lasai-lasai ibili. EEBBetan, adibidez, barne presioak ugaritzen dira. Thatcher bere aldetik bakar-bakarrik aurkitu da Commonwealth-eko abuztuko bileran, gainerako partaideek, Canadak barne, erregimen arrazistaren kontrako neurriak erabakitzen zituztelarik; eta bai kritika latzak jaso ere, 'burdinezko emakumezkoak', hala nola Kenneth Kaunda Zambiako presidentearengandik, zeinak esan bait zuen Thatcher-ek «urreea eta platinoa adoratzeko» zituela...) Botharen aurka saiatuko dira beraz bereziki Hararen bildutakoak.

Berrogeitamargarrenetako hamarkadan sortutako mugimendu hau 1961ean bildu zen, Belgradon, aurreneko aldiz. Orduko liderren artean Yugoslaviako Tito, Indiako Nehru, Egiptoko Nasser, Ghanako Nkrumah eta Indonesiako Sukarno nabarmentzen dira. Hogeitahiru estatu izan ziren han. Egipto, Zambia, Aljeria, Sri Lanka, Cuba eta India izan dira orain arteko beste sedeeak. Indiako bileran 1983an (ehun eta bi estatu ziren ja), puntuotan jarri zuten ez-lerrotuek azentua: mundu mailako bakearen beharra; munduko ekonomiaren krisiak nazio industrialduetan daukala sorburua; Estatu Batuen interbentzionismoaren kondena globala eta lekuz leku-koa...

Esaten dugunez, Hegoafrika da Zimbabwe bileren bilduren gehien arduratuko dituen arazoa. Ez da geografia asuntorik —Zimbabwe Hegoafrikari zuzen-zuzenean enfrentatua dagoen estatuetako bat da, mugak-lagun izanik—.

Robert Mugabek berak orain dela gutxi argitaraturiko entrebista batean gogoratzen zenez, «arazoak hiru alderdi ditu: Hegoafrikako bertako egoera, populazioaren gehiengo zapaltzen duen apartheidekin; Namibiako egoera; eta hirugarrenik hegoafrikar gobernuaren politika desestabilizakorra».

Hegoafrika, une hauetan, gainera, sinbolo bat da. Bothari munduan barrena gelditzen zaizkion aliatuen zerrenda errepasatzen badugu, aukerako lekuekin Israel, Estatu Batuak eta Europa, Asia, Afrika eta Ameriketako diktadurak edo bestelako erregimen atzerakoiak aurkitzen ditugu: ez-lerrotuen etsaiak; printzipio hau Hararen nola interpretatzen den, beste kontu bat da.

Kanpoko zorra ere eztabaidagai

Beste arazo bat biziki zaila orain, palestindarrei bete-betean dagokiena da: hain zuzen ere Israel, eskualde txikian bere boterea zihurtatu ondorenean, ofentsiba diplomatiko arriskutsu bati lotu zaiolako. 'Afrique-Asie' hamabostekariaren zuzendari den Simon Malley-k bere errebastaren abuztuaren 31ko aleko editorialean seinalatzen duenez, «arazoak inizatiba eta erabaki konkretu eta ausartak esijitzen ditu». Behar bada beste inon baino ausartagoak.

Iran-Irak gerrateak, Nicaragua eta Er-tamerikako gerrek, Indiko baketsu baten aldeko jarrekek... dudarik gabe eztabaidagai izanen dira, eta, zer datoren ere, zai gelditzen gara.

Eta, horiek baino estrategikoki garrantzi gehiagoko direnak behar bada, ekonomiazko erabakiak, zorrari buruzkoak hain bereziki. Ez-lerrotuek, edozein arlotan banan banan harturik oso bulneragarri direnak, bat eginez gero indar handia erakutsi dezakete. Oraindik ere, baliozko dirateke La Habanako 1979ko bileran Madagaskareko Ratsirak plazaratu zituen proposamenak, hiru fondo sortzeko: ez-lerrotuen fondo monetario bat (F.M.I.ri kontrajarria), ez-lerrotuen desarroilorako beste fondo bat, eta oinarritzko produktuen prezioak orekatzeko hirugarren fondoa. Heldu den astean, Hararetiko datuak eskumenean ditugula, problematika hau xehetuko dugu.

Pablo Sastre

Paul Biya, martxoan, Washingtonen izan zenean.

Kamerun, etapa bat Tel-Aviv-en ofentsiban

Harareko bilera hasi baino hiru bat egun lehenago, ez-lerrotuek globalki daramaten inperialismoaren aurkako bideak kolpe gogor bat jasan du; izan ere Kamerungo Paul Biyak eta Israelgo Simon Peresek Yaunde eta Tel Aviv-en arteko harreman diplomatikoak berrezartzea erabaki dute.

Israelek uda hasiera honetan gauza bera Espainiarekin egin zuelarik, ez ginen harritu, Madrider hautatu duen estrategiaren barruan aski logiko bait da. Uztailaz Maroko-ko Hassanek Israelgo lehen ministraria bere etxean ongi hartu zuelarik ere, normala iruditu zitzaigun, ez bait dago bi estatu horien nazioarteko politikagintzan ageriko kontraesanik (Libia-Maroko tratua ez bazen, Hassanek oraintxe desegitea erabaki duena: erregeak dioenez, zeragatik desegin du,

Gadafik Siriako Hafez el-Assad-ekin egin zuen elkarrizketatzat batetan, hain zuzen ere Peresek Rabat-era eginiko bisita kritikatu zuelako: aitzaki kaskarra dirudi... bestalde oso aitzaki handirik ez zen behar, nonbait, paktu ahul hura bukatutzat emateko). Israeldarrak, azkenik, Moskurekin ere mintzatu dira, baina horretan ez da ikusi, ez aurrera, ez atzerakadarik.

Kamerungoak berriz, sionisten ofentsiba hobeto markatzen du, eta beren —eta inperialismoaren— garaipen bat da.

1982ko azaroan Ahmadou Ahidjo-k Paul Biya-ri presidentzia utzi zionetik, zenbait giro aurrerazalean Estatu ekonomiaz eta politikaz demokratizatuko ote zen itxaropena piztu zen; 84ko urtarrileko hauteskundeetan (Biya izan zen kandidatu bakarra eta botoen %99,8a bereganatu zuen) eta ekonomiaren sail funtsezko batzuren pribatizatzearekin itxaropen horiek moteldu baziren ere, Afrikako arazo-gakoei buruz (Hegoafrika, Namibia, Sahara) jarrera aurrerakoiak mantendu zituen. «Bide kapitalista hautatu dute baina...», esan zitekeen: Afrikan beste askotan legez.

Aurten nabarmenago definitu dira. Otsailean Biya Washingtonen Reaganekin solastatu zela-ta, bigarren horrek zera esango zuen: Biyak eredu marxistari eman dion ukoa gainerantzeko herri afrikarrentzat ejenplu bikaina da».

Orain Biyak Peresekin sei akordio sinatu ditu, horietako bat kooperazio militarri buruzkoa. «Israelgo diplomaziak Afrikan eskua sartzea lortu du», kexatu dira, besteak beste, aljeriarrak: azken batez, palestindarren borroka eta Hegoafrikako beltzena bat direla uste dutenentzat, Kamerunek eman duen urratsa hori da, bretxa gaitz bat, une desegoki batean.

Baita ere, agian, dei bat, Afrikako estatuetan oso konkretuki politika asmoak noraino heltzen diren, eta ekonomi determinazioak non hasten diren, abisatzen diguna.

P.S.

EIRE-ko berri berriro

Egun hauetan Cobarrubias sozio-linguista famatuarekin egon nintzenean (beste batean kondatuko dizuet nola), berehala agertu zen galdera: «Hortaz, eta zure eskarmentua handia delarik, nola ikusten duzu euskararen etorkizuna?». Eta erantzuna berehala entzun genuen: «Israelen hebraierarena bezain ona ez; baina Eiren gaelikoarena bezain txarra ere ez».

Hots, egun hauetantxe izan ditut hango berri batzu; eta kondatuko dizkizuet.

Alde batetik, Cullen Murphy kaseta-riaren artikulua luzea irakurri dut, «The Atlantic» delako aldizkarian, jazko Iraithean argitaratua; eta bestetik, «CARN»-en azkeneko bi zenbakiak (53. eta 54.ak, biak aurtun kaleratuak).

Gaeltacht edo gaelikoaren erreserbetara bisita

Eiretarra da Cullen Murphy bera, haurretan eskola gaelikoan ibilitakoa. Eta joan den 84-85eko neguan Galway-ko «gaeltacht»era bisita egitera joan zenean, hango Liburutegiko Zuzendaria eta betidaniko gaelikoduna

den Alf MacLochlainn egin zuen itzulia. Zuzenean heldu zaizkigu berri horiek, beraz; eta hizkuntz pizkundearen aldeko bi lagunengandik. (Murphy horrek gaelikozko 'ikastolara'ra bidaltzen ditu bere seme-alabak, besteak beste).

Gauza bat esan behar da aurretik, agian irakurleak baldin badaki ere: Galway horretan dagoela gaelikozko «uharte»rik handiena: 19.819 gaelikodun, 1981eko Erroldaren arabera (%80, ofizialki). Zabaleraz ere, hantxe dauka gaelikoak bere eskualderik handiena.

Abiatu dira bada gure bi gizonak Galway herritik Mendebaldera, eta 50 bat

kilometrotan barrena hango herriskak eta inguru bakartiak gurutzatu dituzte. Ahal izan duten guztietan, zernahi galdetu diete topatzen zituztenei; eta beti, «aisa itxuraz», erantzuna gaelikoz etorri da. Horra datu bat. Galway-tik Kilkie-
ran-era, 30 milla.

Herriska horiek, dena dela, guztiz txikiak dira (hustu egin dira, hitzez hitz, toponimiaren bidez garbiki ikusten denez: «Slieveneen» lekuan, adibidez, gaur etxe bakar bat dagoelarik, «azoka-mendia» litzateke euskaraz); eta guztiz isolatuak, bide txigorretan barrena kotxez ia-ia iritsi ezinak.

Gero eta gaelikohiztun urriago eta zaharragoak

Emigrazioa freinatzeko, industria batzu eraiki ditu gobernuak; baina industriarekin etorri diren «koadroak» ingeles-dun hutsak izanik, gazte batzu gelditu dira, baina ingelesez gelditu behar izan dute...

Beren etxea «udaleku» gisa uzten dutenei (alegia, hizkuntza ikasten ari direnei gela eta praktikatzeko aukera eskaintzen dutenei) laguntza berezia ematen die gobernuak: 2,25 libra eguneko eta ikasle bakoitzeko.

Baina gaelikoa gainbehera doa zazpi «gaeltacht» ofizial horietan: %83-tik (1971), %77-ra (1981). Eta joera bera ageri da gotorrenean, Galway-en alegia: %88-tik (1971), %80-ra (1981).

Okerrena, dena dela, ez da zifra horietan agertzen: gazteen artean, nerabeen artean zehazkiago, gora joan zen ezaguera-maila 1960-1970 arte (puntu-rik hoberena, %51); baina geroztik be-

foto

- Argazkigintza tekniko eta industrial
- Studio-erreportaia

denda

- Argazki-materialea
- Argazkietarako oinarri bereziak (CIBACHROME, DURATRANS, JIRATUAK)

hera doa habaila osoan. Haurrek potto egin dute Gaeltachtetan. Gurasoek egin dute potto, hobeki esateko.

Gaelikodunen adina, hitz batez, gora; eta horretan kondatzerik ez dago. Eta eiretarrek badakite. Zer gertatzen da Dubhlinen, beraz? Zer gertatzen da Irlandako kaletarren artean?

«Gaelikodunberriak» eta gobernuen mespretxua

Eta hemen batera datoz Cullen Murphy eta Pat Rice adiskidearen iritzia: hirietan, eta Dubhlinen eta Belfasten bereziki, mogimendu berri bat sortu da. Txikia oraingo, dudarik ez. Baina sutua. Eta Dubhlinen eta Belfasten, bietan berdintsu, Dublingo eta Londresko gobernuen kontra ari dira hizkuntzaren aldeko urratsak egiten. Batere «radikala» ez del Elkarte Gaelikoak ere, gauza bera salatu du gordinki bere azken Biltzarrare Nagusian.

Dublingo Parlamentuan, beti bezala, politikariak ingeles hutsez ari dira; hitzaldiaren haseran, zenbait aldiz, esalderen bat gaelikoz jaulkitzen badute ere. Gaelikoa liturgia edo folklore huts bihurtu da «Dáil» delakoan. Gauza bera irati-telebistan. Eta are «abertzale»en artean ere, oso fama txarra dute gaeliko hutsez bizi nahi dutenek (hango «gaelikomanoek», «Gaelgeoirí» beraien hizkeraz esateko).

Hala ere, Dublingo intelektualen eta koadroen artean, gaelikoz bizi den ghetto bat sortzen hasi da (eta gauza bertsua Belfasten). Zenbat dira? Ezin esan. Murphy-k «urban Gaeltacht» deitzen du multzo hori; eta 10.000 eta 50.000-ren artean jo daitekeela uste du. (Interesgarria da, honi buruz, «Anois» aldizkariak, gaeliko hutsez argitaratua, 30.000 ale saltzen dituela gogoratzea).

Gaelikozale moderatuei «lunatiko» deika

Gaur egun, horrela, herri xeheak bultzaturik, 160 haurtzaindegi ari dira Errepublikan barrena, eta 50 «ikastola» (dozena bat Dubhlinen, hain zuzen: Murphy-ren seme-alabenak, «Scoil Lorcain» delakoak, 400 ikasle dituelarik).

Hots, Ire Ní Chionnaith andereak (1893az geroztik Elkarte Gaelikoan buru egiten duen lehenengo emakumeak!) ezin gogorkiagorik salatu du Dublingo gobernaren saldukeria hizkuntzaren egoeraz. Hizkuntzaz «erabat ahaztutzea» aipatu du Limerick-eko Biltzarraren. Guri mamitsu gertatzen zaizkigun adjetibo batzu salatu ditu: hango gaelikozaleak, «saltsa-nahastale», «bitxi», «lunatiko» eta «sesiozale» hartzen baitituzte «goiko esfera gobernamental»... «Ez dago gehiegikeriarik nire hitzetan —amaitu du Chionnaith ande-

Anois

Iml. 2 Uimh. 43 22 Meitheamh '86

40p (CBL str) (30p Sig.)

An Corn Domhanda
Béim ar scil seachas
feall a delir Rónán
O'Connell — Ich 16.

**Críostaithe Idir dhá
thine Bhealtaine:**
Pléann Risteárd Ó
Glaissne Reifreann an
Cholscartha ar Ich 6.

Style Council
Naimhde Mhaggy á
bplé ag Ruaidhrí Ó
Báille ar Ich 8.

Bogha
gréine
na
beatha...

Gaelgeoirí agus Reifreann an Cholscartha:

VÓTÁLFAR "TÁ"

VÓTÁILFIDH móramh beag de Ghaeilgeoirí os cionn 25 bliana d'aois in aghaidh an Leasaithe don Bhunreacht atá molta ag an Rialtas agus a bheas faoi bhráid an phobail Déardaoin seo chugainn, dar le fíoras a rinne ANOIS.

Ach, dar leis an bhfíoras céanna, beidh formhór mór na ndaoine óga atá faoi bhun 25 bliana d'aois agus atá in aois vótála ag vótáil "Tá".

Dúirt cuid mhór d'aois 25 go bhfuil siad lúmhach den d'aois seo, sábháilte agus chosúlachta. Ach, dar le fíoras, bhfuil siad ag aghaidh le goonai — agus go vótáil "Tá" — agus go vótáil "Tá" — agus go vótáil "Tá".

le Seosamh Mac Thomáis

B'inn an mhéadair a bhí le beirt ar an bhfíoras — a bhí bunaithe ar theagmhaí phearsanta agus theagmhaí le Gaeilgeoirí ar fud na tíre — a rinne ANOIS i bhfíoras seo.

Bhí mórán am — beirt ar gach deichiú — timpeall is — a d'aghaidh nach raibha níos mó d'aois 25 go vótáil "Tá" — agus go vótáil "Tá".

Northampton, ar son a leithéid nua a dúirt seinn go raib sé "Tá" gaeil idir dhá dhomhaire faoi Reifreann "Tá" — na "Reifreann" anseo, bheidh ag vótáil "Tá" mar tá an t-aois bheag ag aghaidh an phobail sinsear a dúirt.

An Spidéal

Rinne Feachas na Gaeltachta ar son an Leasaithe dianchomharthaíocht de mhéid spach-

taine seo caite ar an gGaeltacht. Agus ar an Spidéal, ag labhairt do thurcáin an Fheachtais d'aois Donncha Ó hEallaithe go mbeadh beirt ar gach triúr ar an gGaeltacht. Agus ar an Spidéal, ag labhairt do thurcáin an Fheachtais d'aois Donncha Ó hEallaithe go mbeadh beirt ar gach triúr ar an gGaeltacht.

ANOIS i ngairt ar gur scáip minn rialta an Spidéal, dar leis, bileog i mBearta "Rosaries against Divorce" (folaithe ag an Fíoras Press) ar pháistí i Rang na Naíonán le tabhairt dá diúsmitheoirí. "Tá se scannalach go mbainfís úsáid as gairt le litríocht phoiblí le saghas seo a dhéanadh."

reak — governua nazio-hizkuntzaren kontra ari dela esaten badut.

Biltzarre horretan, dena dela, bi zeinu beldurgarri: bata, Dublingo jende gutxi joana; eta bestea, gazte gutxi, gehienak «middle-aged» zirela esaten baitigute. Arazo politikorik ez? Ez dakigu.

Eire-tikako berriak, behin eta berriz guretzat kezkarri.

TXILLARDEGI

«Anois» aldizkariak 30.000 ale saltzen ditu astero gaeliko hutsez argitaraturik.

Iruñeako Alde-Zaharra oinezkoentzat eskatzen dute ekologistek

Iruñeako Alde-Zaharrean, gezurra badirudi ere, beste hirietan baino kotxe eta zirkulazio gehiago aurki daiteke. Kaleak hain estu eta mehar izanik enbarazo handia sortzen du trafikoa bertatik oinez ibili nahi duenarentzat. Artikulu honetan Iruñeako batzorde ekologistakoein hitzeging dugu, arazo honi buruz dauzkaten planak argi ditzaten.

Jakina den legez, hiri askotan debekaturik dago Alde-Zaharretik automobileraz ibiltzea. Gehienez ere zenbait ordutan irekitzen dira kale hauek, eta hala gertatzen denean garraioa errazteko besterik ez da izaten. Dendetarako eta komertzioetarako gaiak garraiatzeko, tabernarien suminstroak berrizteko...

Iruñean ordea irekirik dago Alde-Zahar osoa trafiko orori. Eta Iruñeako udaletxeak eskaintako datuen arabera, Alde-Zaharrean bizi direnetatik %70ek ez du automobilik, guzti hauek normalean garraio publikoa erabiltzen dutelarik hiritik ibiltzeko. «Hau ikusirik —diote batzorde ekologistakoein—, eta Alde-Zaharrak toki eta leku mugatuak dituela jakinik, kotheen zirkulazioa baretu nahi dugu nolabait oinezkoak lasaia egin ibil daitezen».

Alde-Zaharreko biztanlegoaren heren batek ere ez du automobilik

Orain dela gutxi hasi omen dira lanean gai honen inguruan. «Ikerketa sakon bat egin ondoren gure asmoak azaldu genituen jendearen aurrean peatonalizazio plan bat aurkeztuz. Horren inguruan kanpaina bat antolatu dugu hiri osoak ezagut dezan arazoa: txartelak atera, pegatinak, hitzal-diak...».

Mugimendu hau hasi dutenetik 3.000 sinaduratik gora bildu dituzte udaletxean aurkezteko. Eskakizun orokorra Alde-Zaharrean kotheen zirkulazioa murriztea baldin bada ere, oinezkoen-

tzako zonak egin ditzan ere eskatu diote udaletxeari.

«Guk aurkeztu dugun egitasmoak bi alde ditu: batetik, oinezkoentzat besterik izan behar ez duten alderdiak bereizten ditugu; bestetik "zonas peatonales" izenekoak. Azkenengo honen arauera asteen zehar ibil daitezke automobileraz zonalde horietatik, baina festa egunetan, asteburuetan eta horrelakotan, jendea paseatzera edota poteatzera ateratzen denean, debekaturik dute automobileraz zonalde horietatik ibiltzea».

Batzorde ekologistakoein aditzera eman digutenez piskana piskana lortu nahi dituzte beraien eskakizunak. Horregatik eskatzen omen dituzte horrela, lortzeko moduko eskakizunak eginez.

Caldereria kalea ere oinezkoentzat nahi dute

Arazo guzti honekin batera beste zehatzagoko bat ere aurkeztu digute, Caldereria kalean dagoen plazarxoarena. «Eguzki enparantza bataiatu dugu, eta Udalari eskatu diogu plazarxo hori ez dezan bihur aparkaleku. Udalak ordea horma handi bat eraiki zuen bertan dena itxiaz. Hori ikusi genuenean jendea bildu eta bota egin genuen pareta. Ez dago bestela Caldereriatik ibiltzerik. Automobileraz jaten dute espazioaren %70a. Begira, goizetan errenkan joan behar izaten dute etxeakondreek, bata bestearen ondoan kabitzen ez direlako».

Esan beharra dago Iruñeako Udalak berriro eraiki zuela Caldereria kaleko

horma. Lehenagokoa baino handiago eta sendago. Bestela ere bada arazorik Iruñeako kale horretan: «Lehen, apenas ibiltzen zen jenderik kale horretan. Gero taberna batzuk ireki zituzten eta bixitasun ederra hartu zuen kaleak. Jendea pasean eta poteoan hasi zen bertan. Udalak ordea itxi egin ditu taberna horiek, zenbait baldintza betetzen ez dituztelaren aitzakiz... Baina Udalak berak egindako informe batek dio Iruñeako tabernetatik %90ek ez dituela eskatzen diren baldintzak betetzen. Beraz, zergatik itxi taberna horiek? Gure ustez udaletxeak ez du nahi jendea kale horretan ibil dadin».

Hitzeginez hasiz gero, hiri batetako arazoetaz batez ere, zaila izaten da amaitzea, baina oraingoz hemen utzi beharko dugu Iruñeako oinezkoen arazoa.

XUBIRI

Ipar Euskadin luxuzko turismoaren erasoa

Turismoa hondoa jotzen ari zela salatu zuten Iparraldeko hostalariek 1984ean. IKren bonbak, GALEn triskantzak, jadanik iragartzen ziren estradizioen kontrako manifestapenak, Seaskaren aldekoak... guztia bildu eta erruduna ere seinalatu zuten «Turizma bai» aldarrikatzen zutenek: abertzaleak ziren Ipar Euskadiko urrea, turismoa, izorratzen zutenak. Ezkutu, ordea, turismoaren birmoldaketa oso bat zegoen estalirik. «Ateka» hilabetekariak aztertu du gaia hemen laburturik eskaintzen dugun bere dossier batean.

Hostalari eta dendari txikiak mobilizatu dituzte, biolentziaren aitzakiatan turismagintza birmoldatzeko.

Turismoak behera egin zuen 1984ean, eta ordurarte herriko bizi ekonomiko guztia iresten eta hondoratzen duen turismoaren kontrako idatzi eta manifestaldiak izan baziren nagusi, lehendabiziko aldiz Iparraldean turismoaren aldeko jende guztiak mobilizatzen ziren, ugazaba eta morroi, denak. Abertzaleen biolentzia eta abertzaleen kontrako biolentzia al ziren jaitsieraren kausa? Geroak erakutsi du ezetz.

Zahar dirudun eta orientzako plazerrak oro

Sozialista frantsesak agintera iritsi zirenetik, langileen erosketa ahalmenak behera egina zuen behin eta berrir. 1982an alokairuak blokatu zirenetik, 0,7 puntu galdu zituen langileak 1983an, eta 0,8 berriz 1984ean. Urte horretan erdira jaitsi zen turista frantsesen kopuru osoa.

Baina era berean hazkunde eta birmoldaketa prozesu batean zegoen murgildua Iparraldeko turismoa. Sos gutxi erakartzen duen turismoaren gainera, luxuzko bezeroen bila hasi beharra zegoen, Estatu Frantsesean eta Mendebalde osoan. Honek, ordea, luxuzko turista horiek eskatzen dituen beharrak asetzeko alegia, Iparraldeko azpiegitura aldatzea esijitzen zuen.

Gero eta nabarmenagoa da kultur eta denborapasa zerbitzuak turismo mota honen oinarrian daudela, eta leku bakoitzean egonaldi laburrak eginaz gehiago mogitzen den klase honi preparatibo handiagoz erantzun behar zaiola. Populazio zaharrak gero eta interese ekonomiko handiagoa du, eta talasoterapia, balnearioak, errehabilitazio lekuak, berdeguneak, bidai eta abentura programatuak, kirol eta kultur ekin-tza ongi lotuak... beste turismagintza bat, hitz bitan.

Horren haritik datoz, Ipar Euskadiko kostaldean batik bat, gertatzen ari diren aldaketak. Luxuzko hotelak, sendaketa eta bainuetan espezialdutako hosteleriak gorakada izugarria ezagutzen du, golf zelaia ugaritzen ari dira, tour-operator direlakoen garrantzia handiagotzen da, etabar.

Kostaldea hiper eta inmobiliarietiek eresia dute

Irakurleari ariketa polit bat agindu dakioke Lapurdiko itsasaldean gertatzen ari direnez pittin bat ohar dadin, era grafiko batean. Hiper edo supermerkato erraldoien ugaritzea markatu daiteke mapa batean. Hendaia hasiz, «Champion» eta «Squale» ditugu. Urruñako lurretan, Ziburu-Lohizune sarrean, «Leclerc». Ziburun «Montlaur». Barnekaldera pittin bat sartuz, «Mamouth»ekin egiten dugu topo Azkainen, eta «Unico» aurkitzen dugu Senperen.

Berriro itsas bazterrean, Bidarten beste «Montlaur» bat daukagu eta baita «BAB2» eta «Casino» ere. Angelun «Leclerc» bat. Baionan beste «Leclerc» bat eta «Inter-Marché». Hiriburun «Unico», eta Uztaritzen ere «Unico».

Esplikatu beharrik ere ez dago merkataritxiaren sarean hiper handi hauek sortzen dituzten kalteak. Baina ez da hori bakarrik kate handiek buruan dutena. Donibane, Miarritze eta Baionako

Arrantza hondoratzen utzi da azken urteotan, eta arrain lantegiak ere kongreso eta beste ekitaldietarako erabiltzea proposatzen da orain.

erdialdeetan gero eta nabarmenagoa da luxuzko denden ugaritzea. Etorkizunean joera hau areagotu egingen da, eta espekulazio horrekin batera etxeen prezioak ere, prezio guztiak orokorrean, igoera handi bat jasaten ari dira.

Komertzioen ugaritzeak jendeen ugaritzea dio, eta badira jadanik eraikitzen ari diren hainbat hauzo eder, Urruñan, Angelun, Hiriburun, Arbonan...

Etorkizunerako planak, are ugariago. Ez da, adibidez, kasualitatea Urruñan Leclerc kokatu izana; autopista alboan izateaz gain, Zokoatik gertu dago, eta Zokoarako operazio inmobiliario handiak daude martxan.

Golf, hotelak eta apartamenduak, turistentzako beita

Hegoaldeko ainitzek pentsa lezake, Ipar Euskadin ikusten diren polikiroldegi eta antzeko prestakuntzen aurrean, bertako populazioa ederki zerbitzatua dela. Ez da holakorik. Gehienetan, espekulazio operazioei lotuak daude. Duela pare bat urte kontatzen zigun adiskide batek Urepelen edo Alduden tenis-zelai ederrak egiten ari zirela. «Norentzat?», galdetzen zuen. «Zeren ez da izanen gure laborarien arazoan arduraz. Gure laborariek, beste buruhauste askoren artean, badute bat beti kasu eman beharrezkoa: esantza edo gasolinarik ez da kilometro askotan, eta Urepelera gutxierekin ez da etorri behar». Aldude bailararaino heldua zen espekulazioa.

Golfaren inguruan da orain proiektu asko. Lohizuneko Xantakon dagoena aski ez bazen, kilometro gutxitara, Urruñan, beste bat egiteko asmoz omen dabil «Trent-Jones» konpainia yankia; aldamenean, jakina, golfo edo golfarietako hotel atsegin bat izanen dute, luxuzkoa, tenis zelai, pizkina eta guzti. Baina Angelun ere egin nahi dute beste golf bat, han ere erresidentziak, hotelak, eta kongreso eta ekitaldiak burutzeko gelak eraikiko dira.

Uztaritzen berriz kiroldegi bat eraikitzen hasiko dira urri aldetik: tenis-ze-

Lapurdiko kostaldea apartamentu eta hotelez beteagotzeko asmotan dabiltza turismoaren kudeatzaileak.

«Midi Vert»: promozio kanpaina baten barrunbeak

Kexu ziren komertziantek Iparraldean: «Prentsak Euskal Herriaz ematen duen irudia ez da ona eta gure interesak erre-kara daramatza». Bi urteren buruan, kolorezko orriak betetzen ditu aldizkari frantsesetan, eta baita Mendebaldeko beste komunikabideetan ere, «Pays Basque» delakoaren propagandak.

Sekulako pagotxa daukate kazetari frantsesek Ipar Euskal Herriarekin. Zure aldizkarian orrialde batzuk euskaldunei ospe pittin bat eman eta Pirineotako arraza zaharraren argazki batzuk argitaratzearen truke, hamar egun pasa ditzakezu Iparraldean gastu guztiak pagatuta, auto bat zure esku, nahi dituzun elkarriketa guztiak egiteko kontaktoak prest, dastatu nahi dituzun jatetxeak libre.

Parisetik iritsi zen hegohaizea

Ez zen hori giroa 1984ean. Orduan dena zen GAL, beren gisara kontatua, noski, zeren abertzaleei beren ikuspegia ematea galera izaten zitzairen. Oraindik ahaztu ezinezkoa da «Le Monde» egunkari liberalak errefuxiatuen errealitatea «Frantziak ez ditu biktimak zigortu behar» titulupean **pagatuta** argitaratu nahi zen orriari ezarritako zentsura eta trabak.

Haserre ziren Iparraldeko merkataritza guztiak: «Euskal Herriaren irudi txarra ematen du Pariseko prentsak». Berez Estatu osoan zen jaitsia turismoa, baina hostalari eta dendarien haserrean ongi profitatu zuten turismoaren «birmoldaketa» berezi baten bila dabilzanek. Gogor hasi zen lanean turismoaren defentsan sortutako UDIT elkarteak, eta fruituak aurtentz izugarriak izan dira.

Bertako jauntxo eta politikariekin batera lan eginaz, promozio kanpaina zabala antolatu da «Midi Vert» deitzen dutena ezagutarazteko. Kanpaina 85ean hasi zen, eta maiatz hartan Parisko «Grillon» hotelean kazetaririk ospetsuenak bildu zituen lan horretarako enkargua zuen Annie Schneider-ek. «Vent du Sud» (Hegohaizea) agentzia sortua zen eta berak kudeatuko zuen Ipar Euskadiren irudi berria, hilketa istiluen gainetik, eta horri beren garantia emanez han ziren politikoak ere, Destradegandik hasita Bernard Marieraino.

Euskal Herri berde eta xarmagarriaren propaganda

Esfortzu horren ondorioz, erreportai deigarriak argitaratu dira mundu osoan zehar. «Ateka» aldizkariak egin du horien kontaketa. Estatu Frantsesari dagokionez, «Vogue Sport» aldizkariak 12 orrialde eskaini dizkio Euskal Herriari koloretan; «Femme», «Marie Claire» eta «Les Coulisses de la mode»k 5na orrialde koloretan; «L'Express»ek 6 eta koloretan; «Gault et Millau»k 3 eta koloretan; «Point de vue» eta «Images du Monde»k 4na orrialde; «L'Equipe Magazine»k 6 eta koloretan; «Femme pratique»k 6 eta koloretan; «Triathlete»k 6 eta koloretan; «Vital»ek 2 eta koloretan. «Le Figaro» egunkariak 4 kolumna eta «Le Figaro Magazine» astekariak 15 orrialde koloretan; «Minute»k 4 orrialde.

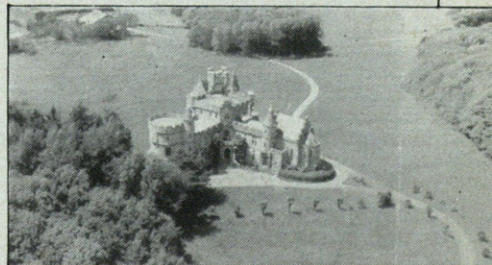
Baina urrutirago iritsi da Euskadiko «hegoaizea». Italian, «Faschion»ek 2 orrialde eskaini dizkio. Suediako «Etapp»ek 3 eta koloretan. Espainiako «Ya» eta «La Verdad»ek 6 eta koloretan. Japoniako «Status»ek 8 eta koloretan. Estatu Batuetako «Vacation and travel guide»k orri bat koloretan; «Pan and Clipper»ek 10 eta koloretan. Britainia Handian, «Golf holidays»ek 4 eta koloretan; «Herald Tribune» egunkariak 6 kolumna; «European Travel and Life»k 18 orri eta koloretan. Brasilgo egunkarietan ere azaldua omen da.

Kazetarien pagotxa Lohitzunen... eta Donostian

Artikulu sail horien artean astakeria frango idatzi da, Iparraldeko aldizkari abertzaleek ederki salatu dutenez. Ez da harritzekoa, denbora gehiago pasako zuten kazetari horiek jatetxeak dastatzen eta inbertsioak bilatzen herriaren xehetasunak aztertzen baino. Dena dela orri pila hori hor dago, eta turismoaren aldeko jendeek harro erakusten dute.

Holako gauzek aurtentz Donostiarekin gertatu dena burura erazten diote bati. Aspalduko urteetan, noiz eza-gutu da aurtentz haina artikulu eta erreportai Estatu Espainoleko aldizkari eta egunkarietan Donostiari buruz? Zerbaitegatik konpontzen dira hain ongi Labaien alkatea eta Lohitzuneko lthurralde. Bietan aritu dira, bestalde, jo ta fuego turismoa ibiliko den zonetan pintada eta afitxak kentzen; Lohitzunen horretarako talde berezi bat dute prest.

Donostia eta Zarautzen turismoarekin dabilen erasoak, dena den, orri gehiago merezi ditu. Eta Iparraldekoaz ere berriro ihardun beharko da.

laiak, igeritegia, golf zelaia hemen ere, eta kongresoak egiteko zentro bat. Lo-
hizunen hotel berriak eraikitzeke ordez
birmoldaketara joko dute. «Modern Hotel»
orain «Grand Hotel» bihurtu da eta

sofistikazioz jositako leku bat izanen
da. «Motels Basques» bota egingo dute,
eta hirurogeitamar apartamendutako
edifizio berri bat eraiki nahi da gai-
nean, tartean diru egipziarra omen de-
larik.

Bidaxune Hollywood itxuraz bost gauez

Uda honetan Estatu Frantseseko
hegoaldeetik paseatu denak, baita
Ipar Katalunian ere, Bidaxuneko
ikusgarri bat promozionatzen zuten
kartelak ikusi ahal izan ditu. «Son et
Lumière» osatutako espektakulu
bat iragartzen zuten, edo beste ba-
tzuek harroputzago deitzen zuten
bezala «Symphonie Historique du
Château de Bidache».

Subentzio guztiak eskuratzeko erreztasun bitxia

400 partaide, denak herritarrak,
mila jantzitik gora, 700 foko edo
projetore, gauero su artifizialak,
5.000 ikusle batzuek beste gauero... eta
guztia bost egunetan zehar. Berrogei
milioi pezetak, ez da txantxetarakoa.

Teorian, Bidaxuneko herriaren di-
namismoa erakusten dute espekta-
kulu horiek. «Ateka» aldizkariak ar-
gitaratu ditu benetako promotoreen
izenak. Hubert de Saizieu, Lacq-eko
gastegietako ingeniaria, lanaz aparte
«beren buruak realizatu nahi zituz-
ten» lagun batzuekin. Bidaxuneko
kantonamenduko kontseilaria den
Jean-Jacques Lasserre, UDFkoa. Eta
Baionako alkatea, Grenet; Baionako
gaztelu zaharrean Gramont museoa

antolatu nahi du, Bidaxuneko gazte-
luko ikuskizunekin osatuko litzate-
keena. Bidaxuneko bait da Euskal
Herria hainbeste urtez odoldu zuten
banderizo haietako baten gaztelua.

Hiru horiek osatu dute beste ba-
tzuekin espektakulua antolatzen
duen elkarte. Bidaxuneko biztan-
leek ez dakite nondik datozen xo-
xak, baina subentzio guztiak jasota
gastuen erdira iristen dira, 20 milioi
pezeta.

Batzuentzat xoxak eta gehienentzat oroitzapen onak

Herriko eta inguruetakoko folklore
taldeek, noski, loriatan izan behar
dute, beren buruak agertzeagatik.
Ez denak hasieratik, antza denez,
baina antolatzaileen mehatxuak ma-
kurtu erazi zituen: herritarrak prest
ez bazeuden inguruetakoa ekarriko
zituzten. Joan den urtean Grenetek
espektakulu xumeago bat antolatu
zuen, eta aurtengoa berriz... non
plus ultra.

Noren eskuetara joango dira ete-
kinak? Zeren etekinak izan bait dira.
Subentziotan, esan dugun legez, mi-
lioio bat jaso dute. Conseil General
edo diputazioa, Credit Agricole, Rot-
child bankua, Air Inter, RMC... de-
nak dirua emateko prest. Sarreretan
berriz, falta zena laugarren emanal-
dirako bildua zegoen, eta boskarren
emanaldia ere mukurru beterik egon
omen zen.

Etekinak etorkizun polita eskain-
tzen diete antolatzaileei. Heldu den
urtean berrito animatzeko moduan.
«Ateka» aldizkariak erredaktoreak
artikulu bukaeran dioen bezala: «Bi-
daxuneko biztanleek, herrikoek be-
zala kantonamendukoek, ez dute
xemeikorik ikusiko, baina horren
OROITZAPENA geratuko zaie». Ipar
Euskadi, oroitzapenetara kondenatu-
tako herria?

Arrain industria hondoratzen utzi eta turismorako bihurtu

Baina Lapurdiko herri inguruetakoko
arto sailak golf-leku bihurtu nahi badi-
ra, bada beste turismo lan bat gero eta
garrantzia handiagoa hartzen ari dena:
zaharren erreabilitazioak modan jar-
tzen ari dituen talasoterapia, bainuak
eta balnearioak.

Bainuetan, antzinatik horretan ospe
handia duen Kanbo («Cambo-les-bains»
deitzen da herria frantsesez) sekulako
promozioa ari da hartzen. Lehendik di-
tuen luxuzko instalazioez gain, Estatu
Frantsesean ezaguna den «Compagnie
Française de Thermes» delakoak herri-
ko gaztelua luxuzko hotel nahi du bila-
katu, eta «La Roseraie» konplexua apar-
tamenduka zatikatuko da. Eta Kanbora-
ko ere pentsatua dago... beste golf bat.

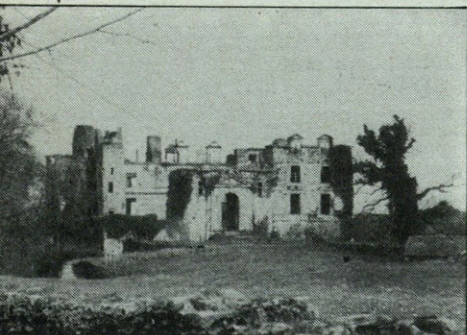
Talasoterapiaren arloan («itsasotera-
pia» itzuliko genduke grekeratik), horre-
tara dedikatzen den «Miramar» hotela-
ren jabeek beste hotel txiki sail bat ero-
si dute, gero eta ugariagoak diren beze-
ro guztiak bere etxeetan sartu ahal izate-
ko. Lohizunen, berriz, «La Pergola»
delakoan doa talasoterapia zentroa. Lo-
hizunen, standing handiko jende ho-
rientzako aurrera begira ez da projek-
turik falta, eta adibidez gaur Louis XIV
plazan den aparkalekuan prentsa zen-
tro sofistikatu bat eraikitzeke asmoa da.
Portuari ere bizi berri bat eman nahi
zaio, eta ospe handiko aktibitateentza-
ko «Saupiquet» eta «Soubelet» lantegiak
prestatu nahi dira. Bitartean, arrantza-
ren inguruko industria guztia pikutara
joaten utzi da...

Ipar Euskadi euskaldunetz hustu eta golf zelaiez bete

«Midi Vert» modan omen dago Estatu
Frantsesean. Gauzek hartu duten bidea-
rekin, ekonomia osoa turismoari begira
jarri eta gainerako ekonomi alorak
bartzertzeke joera areagotu egin nahi da
Ipar Euskadin. Horrekin batera, turis-
moaren kontrako kanpaina nonbaitetik
aterako da berriro ere Iparraldean, eta
Hegoaldek hango gertakizunei arretaz
erreparkatzen dagoenak hobe luke gauzak
sarritan ikusi ohi diren sinplekeria ho-
rrekin juzgatu baino turismoaren era-
soaren errealtatea ongi ezagutzea.

Eta bitartean, errefuxiatuen kontra
bezala bertako abertzaleen kontra ere
«Turizma bai» lelopean mobilizatu den
hostalari eta komertzianta saila politi-
koki manipulatzeko gain ekonomikoki
ere gero eta gehiago estutuko dute.
Frantziaren batasunaren, kostaldea be-
tetzten duten erretiratu zaharren... eta
golf zelaien mesedetan.

ARTASO

Bidaxuneko gaztelua. Nagusi
Gramontarrak burua jaso baleza...

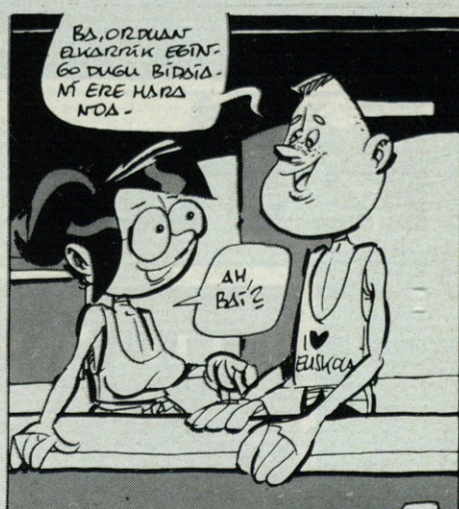
ARGIA

K O M I K I A

27. zenbakia

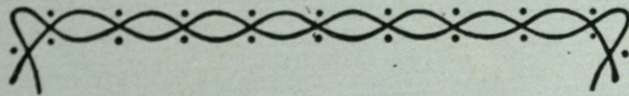
WALTER GARMENDIA JR.

Lofeteg
&
Varela 86.

Lofeteg Varela 86

LA CASA DEL CAFE

Zure Etxeko Kafea

San Martzial 19 Telf. 424512

DONOSTIA

EZ UTZI IRAKURRI GABE

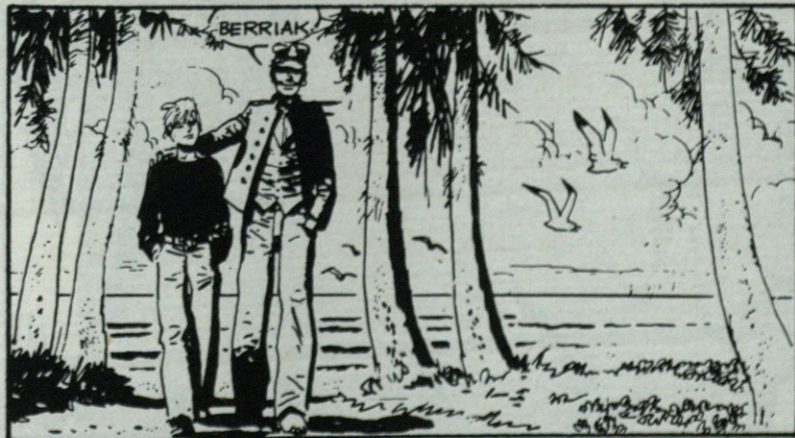

NEMO TXIKI Aren ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

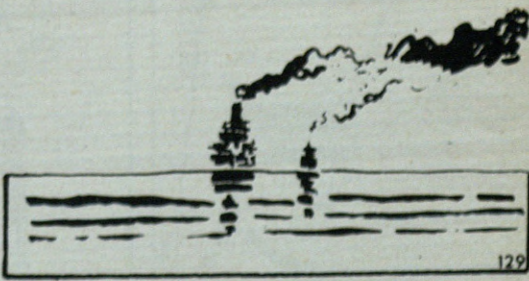
TTARTTALO Argitaletxea

CORTO MALTESE: ITSAS GAZIKO BALADA (27. kapitulua)

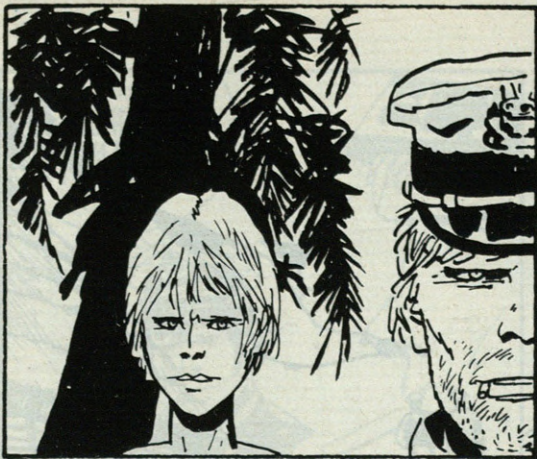
Aurrekoaren laburpena: «Monjea» irlara itzuli da, eta bertan Rasputinekin mesfidantza sortu zaio. Ustekabean, Corto bizirik topatu du, eta gure protagonistak ihes egitea proposatu dio.

BITARTEAN, ASKOZ HE GOALDERAGORUNTZ...

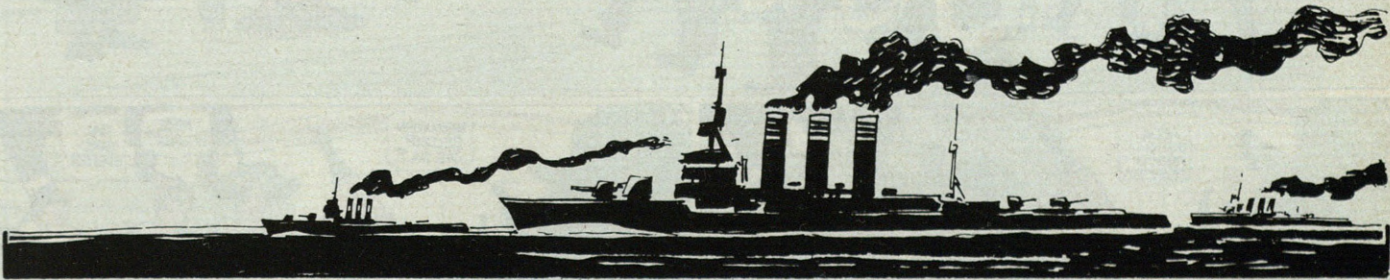

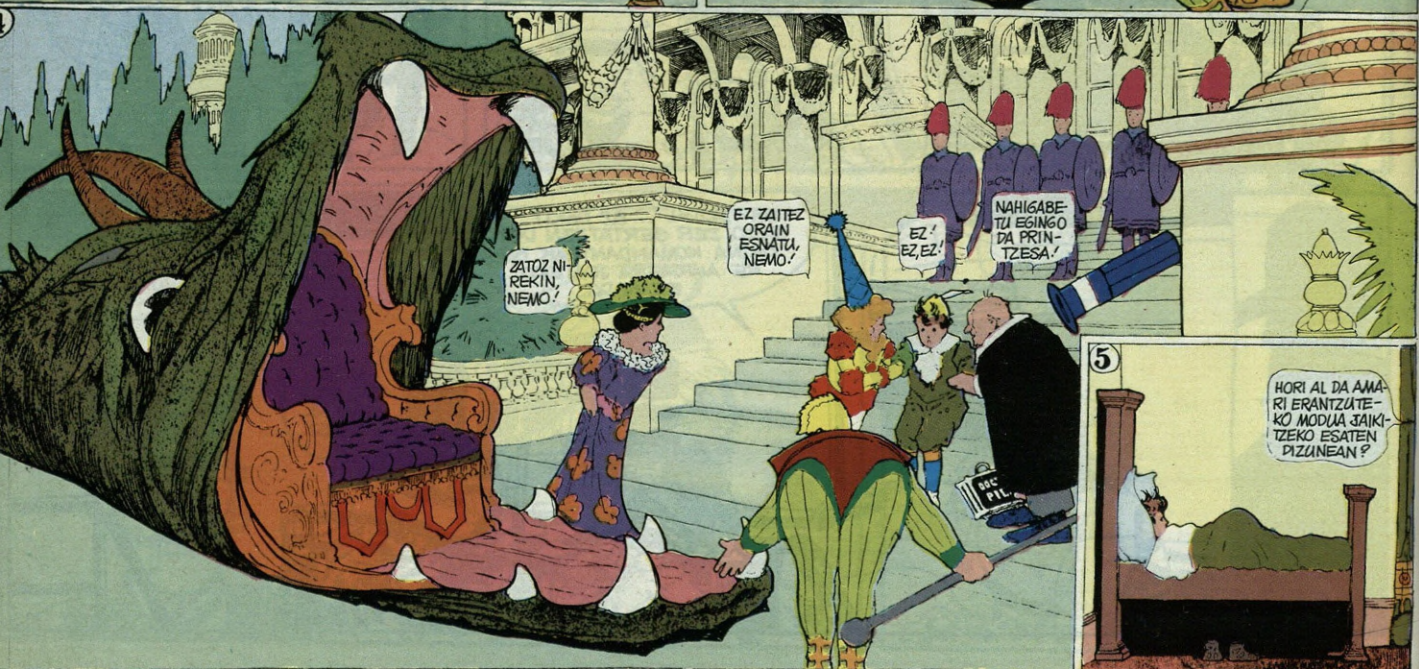

BITARTEAN, MILA BATZU HEGOALDERAGORUNTZ...

Txomin Peillen:

«Euskaltzaleok ghetto batetan sartu nahi gaituzte Zuberoan»

Txomin Peillen Parisen sortua da, baina bere berrogeitamar urte zituela, duela lau bat urte, bere gurasoen jatorria izan zen Zuberoara itzuli zen. Azken urte hauetan, Santa Grazi, Baiona eta Paberen artean pasa ditu egunak. Astegunak Paben pasatzen ditu, unbertsitatean irakasle, eta asteburuetan Zuberoa izan ohi du gordelekua. Udako oporraldiak ere osorik Zuberoan pasatzen ditu, eta geuk ere hantxe topatu genuen, Santa Graziko etxe txiki baina txukun batetan, Biarneriako mugetan. Txomin, euskaldunberria, euskararen mugalari trebeenetako bat.

“Prolema haundia dago Zuberoan tradizio literario faltarekin; gure euskalkian ez da gauza haundirik irakurtzeko, pastoraletik kanpo”.

zentsura

GALDERA: Eskuartean duzun lanari buruz mintzatuz has genezake interbiu hau. Zer esan zenezake zentsurari buruzko liburuaz.

ERANTZUNA: Duela bost urte hasitako lana dut hau, eta bere asmoa oso argia da. Euskal literaturaren barruan eta euskal kulturaren barruan eman diren zentsura forma desberdinen historia eta azterketa bat egin nahi nuke. Autozentsuratik hasita, zentsura ofizialetik pasata editorialetatik edo zenbait pertsonen egindako zentsuretara. Noski zentsura ofiziala inportantea dela baina ez da bakarra. Zentsura asko izan dira eta badira oraindik ere idazlea libertatean ez ibiltzera mugatzen dutenak. Halere, dokumentazioaren parterik haundiena oraindik jaso gabe daukat, eta oraino ez dut aukerarik ikusten lan hori bukatutzat emateko, urte batzu behintzat pasako dira bukatu arte.

GALDERA: Zentsura ez-ofizial horietako batzu aipatuko al zenituzke?

Miranda

ERANTZUNA: Kasu ezaguna da Jon Miranderena. Behin ETORen Miranderen lan guztiak argitaratu nahi zituztela esan zidaten, eta argitalpen osoa prestatu nien. Nik ez nekien «Ediciones Mensajero» horren atzean jesuitak zeudela, baina Arestik abisua eman zidan: «horiek ez dituzte Miranderen zenbait gauza argitaratuko». Eta asmatu egin zuen, niri eritziarik ere eskatu gabe idazki politiko guztiak eta beste zenbait ere bazterrean utzi bait zituzten, gogorregiak zirelako edo. Liburua argitaratu eta urtebetera ikusi nuen lehenengo aldiz eta sekulako haserre hartu nuen.

Zaltegi

Antzeko zerbait kontatzen digu Jokin Zaitegi gutun batzuren bidez: Guatemalan izan zen bitartean, ez zuen inolako zentsurarik sufritu, baina Baionara etorri zenetik, izugarriko presioak eta zentsurak jasan omen zituen Laffite jaunarengandik, batzuzentzat hain liberala zen apaiz horren ustez euskaldunek gauza kristauak eta piadosoak besterik ezin omen ditu irakurri. Jokin Zaitegi etsiturik geratu zen, euskaldunen arteko zentsura horretaz nazkatutik. Horrelako kasu asko eta asko bilduak ditut, eta gehienak oraino ez ditudala bildu iduritzen zait.

**nobela
galdu bat**

Azken bat kontatuko dizut, beste zentsura mota bat izan daitekeelako. Nik aspaldian nobela bat idatzi nuen, Arestik emandako gai baten inguruan: ximinoak, eta gizakiekiko erlazioez. Bon, nobela hori LURekoei pasatu nien eta inoiz ez dut haren notiziarik izan. Kopia bakarra eman nien eta haiek esaten zuten ez zutela inoiz jaso. Neuk eskutan eman nien taberna batetan, eta inoiz jaso ez zutela esan didate behin eta berriz.

GALDERA: Zer beste lanetan ari zara gaur egun?

ERANTZUNA: Gauza asko ditut eskuartean, besteak beste nobela komiko-ironiko bat, baina horrezaz nahiago dut azalpenik ez egitea.

GALDERA: Alda dezagun gaia, bada. Zeure aberri berraurkitua duzun Zuberoa honetan zein arazorekin aurkitzen zarete kultura mailan?

**euskalki-
prolema**

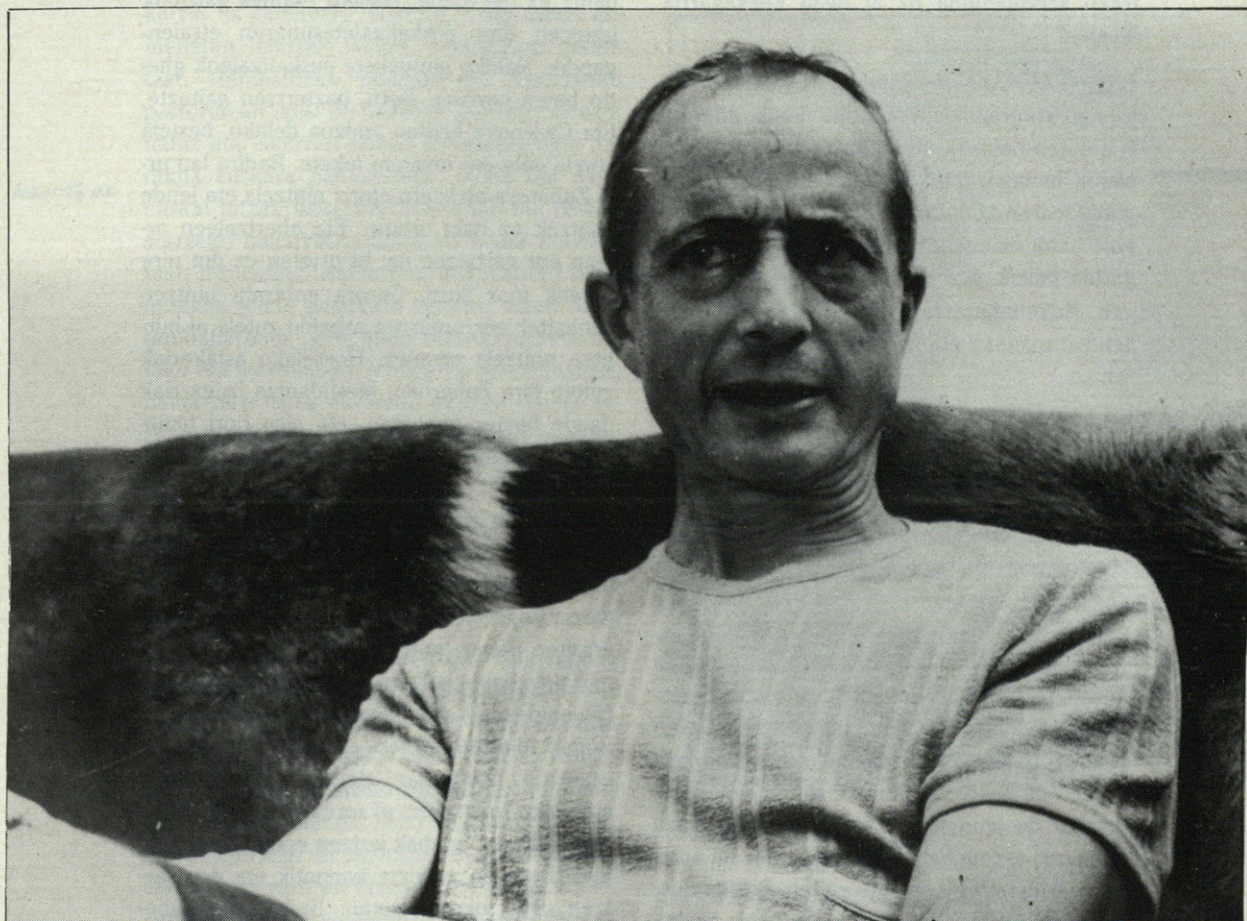
ERANTZUNA: Mementu honetan, eztabaida bizia dugu euskalkiarekin. Ikastoletan eztabaida bizia piztu da eta horri buruz mintzatze-ko bileratan gabilta. Zenbaitek eskolan haurretatik euskara batua erakutsi behar dela pentsatzen dute, baina beste zenbaitek ez. Nire ustez, hor frantsesengandik ikasi behar dugu. Haiek argi eta garbi esaten dute hastapean hobe dela etxeko hizkuntzaz erakustea, eta ama eskoletan horrela egin behar litzateke. Etxeko moduak ongi menderatu ondoan, irakurtzen eta idazten ikasten hasten direnean, orduan bai sar daiteke eskolako hizkuntza. Gure egoera frantsesena baino txarragoa delarik, zergatik egin behar genuke guk besterik? Euskalki prolema haundia dago Zuberoan.

GALDERA: Zuberera euskalki literario bezala, oso sendotasun eta tradizio guttikoa dugu. Ezin ahantziko dugu...

**tradizio
literarioa**

ERANTZUNA: Prolema haundia dago horrekin. Gure euskalkian ez da gauza haundirik irakurtzeko, pastoraletik kanpo. Badira hama-bi bat pastoral argitaratuak eta nahikoa da irakurtzeko noski, baina ez dago nobelarik edo literaturarik. Badira bertsolarien bilduma

“ Gero eta gehiago, Zuberoan euskaltzaletasuna eta abertzaletasuna bat dira; azken urteotan gauzak asko aldatu dira”.

batzu, J.L. Davanten poema batzu, eta haur ttikientzako beste ipuin laburtxo batzu. Beste-rik ez dago zubereraz, eta hori ez da aski. Ba-da saio bat piskanaka egin beharko dena, zu-berera bat bat lortzearen aldekoa. Hau da, zu-berera eta batua bat eginez joan daitezela. Hemengo irratia entzuten baduzu, Xiberoko Botza, euskara batuko hitzak sartzen dira eta jendeak orain ulertzen ditu. Ez da erraiten 'radioa', 'irratia' baizik eta jendeak ulertu egi-ten du. 'Telebista' zer den ere badakite. Ho-rrelako hitzak sartzen dira.

GALDERA: Hizkuntzarekiko jarrerak gibe-lean ideologia bat agertzen duela iruditzen zaizu? Euskaltzaletasuna eta abertzaletasuna-ren arteko erlazioaz galdegiten dizugu.

ERANTZUNA: Bistan da ideologiaren inda-rra. Espainolezko hitzak sartzea leporatzen

dizute, eta honela erraiten dizute: «Mekaguen Dios, ziek espainol ùskara emaiten düzüe!», eta ez dira konturatzen aurretik 'Mekaguen Dios' erran dutela. Haiek askotan pentsatzen dute 'aldatu' espainola dela eta haiek erabil-tzen duten 'kanbiatu' euskalduna dela. Gau-zak horrela izaki, zeuri erraiten dizute espai-nolzalea zarela. «Hori ez da zuberera, hori manexa da», hau da, zuberera ez dena. Ho-rrek ideologia argi bat adierazten duela irudi-tzen zait.

Hala eta guztiz ere, gero eta gehiago, Zube-roan euskaltzaletasuna eta abertzaletasuna bat dira. Oso euskaltzale gutti izanen dira abertzaleak ez direnak. Aintzinean oso des-berdina zen hori, ez zuten biek kasik batere loturarik.

GALDERA: Manexen kontrako jarrera hori, edo zuberotarrak ez diren euskaldunen kon-

Ideologiak

**“Zuberoan bi konplejo daude:
guttiengoaren konplejoa, eta guttiagoarena.
Biak kontutan hartu beharrekoak dira”.**

trako sentimendua ez al duzu kezkarria ikusten?

konplejoak

ERANTZUNA: Kontrakoa ez da, nik ez nuke esango kontrako sentimendua denik, diferentzia baten beharra edo, ikusten dut nik. Konplejoa badago, guttiengoaren konplejoa, eta guttiagoaren konplejoa. Biak, ez? Gogoan dut nola aitak ez zuen manexa erraiten, eskuara garbia baizik. Eta eskuara garbia lapurtarra zen. Baxenafartarra manexa zen, baina harrentzat manexa eta lapurtarra ez ziren gauza bera.

GALDERA: Berezketa edo berezkeria horien atzean zein ideologia ikusten duzu?

frantsesak

ERANTZUNA: Funtsean bada frantsesen euskara, eta euskaldunen euskara. Hemengo batzu haserretu egiten dira ikastoletaz edo gau-eskoletaz mintzatzen entzuten dutenean, eta aspertzen direla esaten dute. Esate batera, Xiberoko Botzan sarritan aipatzen dituzte ikastolak, eta errefuxiatuak, eta manifestazioak. Hori dela eta, hemengo jende bat asko haserretzen da, beti gau-eskoletaz eta horrela aritzen direlako. Baina nik erraiten diet: «nola ikasiko du jendeak euskara? Zabaltu ezazu zuek gau-eskola bat nahi duzuen bezala antolatu», baina noski, ez dute egiten. Esaten dute ez dutela euskara hil dadin nahi, baina praktikan ez dute deus egiten, besteak kritikatu baino. Horren atzean, bistan prolema ideologikoa dago.

GALDERA: Hain herri ttipian, elkar ezin ikusiek prolemak areagotuko dituzte seguru aski, ezta?

esamesak

ERANTZUNA: Adibide bat aipatuko dizut. Junes Cazenavek, pastoralgilea eta euskaltzale haundia, bera zuzendari zeneko ikastetxea utzi egin behar zuela esan zidan, lan egiteko aukera haundiagoa izateko, hiztegia burutze-ko etabar. Gauzak horrela, erretoretza bat hartu zuen herri batetan. Duela gutti, bati entzun nion erraiten nola Cazenave ikastetxetik bota egin zutela. «Bota, zendako?» erran nion, eta bere erantzuna, «ETAkola zelako, edo 'Enbata'koa, edo...». «Aizu, baina 'Enbata'koa izatea eta ETAkola izatea ez da gauza berdina»,

baina ez die axola. Halako esames gaiztoak jasotzen dira euskaltzaletasunaren etsaien-gandik. Nahiko gintuzkete euskaltzaleok ghetto baten barruan sartu, baztertzen gaituzte. Eta Cazenave kristau zintzoa delako, bestela gorria dela ere erranen lukete. Badira lau urte Zuberora bizitzera etorri nintzela eta jende ainitzek ez daki oraino. Eta abertzaleen artean ere gertatzen da, bi urtetan ez dut nire etxetik inor ikusi. Gerora enteratu nintzen zenbaitek zurrumurrua zabaltu zutela ni burgesa nintzela erranez. Horrelako astakeriak egiten dira Zuberoan. Mesfidantza izugarriak daude bazter guztietan, eta giro hori baliatzen dute gure etsaiak abertzaletasuna ahultzeko.

Abertzale eta gorrien artean berezketa sortu nahi dute abertzaleen etsaiek. Gorrien kategoria asmatzen ari dira, eta horren adierazgarria Rogert Idiart apaiza dugu. Idiart, hortik erraiten denez, gorri bat da, eta bera ez da marxista baina gorrien kategorian sartu dute. Hegoaldeko gazte batzu etorri ziren behin Rogert Idiarten ikustera eta bere auzo batzuk erantzun hau eman zieten, nahita kaskar egindako frantsesez: «il sera en train de poser des bombes», bonbak jartzen egongo zela alegia. Usteltzen gaituzte kanpotik eta geu sartzen gara joku horretan. Badakizue, Zuberoan jendea guttiengo da, borrokatu nahi da baina ez daki non dagoen etsaia.

“gorriak”

GALDERA: Belaunalditik belaunaldira ez al da aldaketarik igertzen horretaz?

ERANTZUNA: Zorionez, gazteen artean ez dira hainbeste ikusten bekaizkeria horiek eta asmo txar horiek. Orain gazteak eta besteen artean leize bat dago eta leize horren bestaldean geratzen dira abertzaleen eta frantsesen arteko kontuak. Horrek piska bat laguntzen du hemengo giroa lasaitzen eta normaltzen.

GALDERA: Herrialde honetako beste gai nagusi batetara pasatuz, ikusten al diezu etorkizunik Zuberoako forma parateatrale, pastoralari bereziki?

ERANTZUNA: Gauza berri bat sortu da aurreten lehenik, neskek eta mutilek elkarrekin egiten dutela pastorala, bestela mutilekin ba-

“ Aurten ez da maskaradarik egin, eta Zuberoan nonbait badira 600 dantzari; inongo herri ez kapaz izan dantzari-talde bakar bat osatzeko ere”.

haurrik ez

karrik ez zatekeela nahikoa jende. Herri gehienetan haurrak badira, zelaialdean behintzat. Mendialdean zailagoa da. Barkoxeko pastoralean ikusi da bazirela gazteak tartean, nahiz eta elkarren artean frantsesez egin nahikoa euskara badakitenak. Moda bat dago euskal hitzak bakarrik txantxetan eta barrea sortzeko bakarrik erabiltzeko baina korrientean frantsesez. Halaz ere, mementuan bada nahikoa jende pastorala egiteko. Egun batean beharbada gerta liteke teatroa gau-eskole-tako eta ikastoletako jendearen artean egitea, baina nire ustez aktoreak ez dira tenore luzean faltako. Teatroa egiteko gogoia badago, eta teatroa euskara hobetzeko edo ikasteko modu bat dela uste dut.

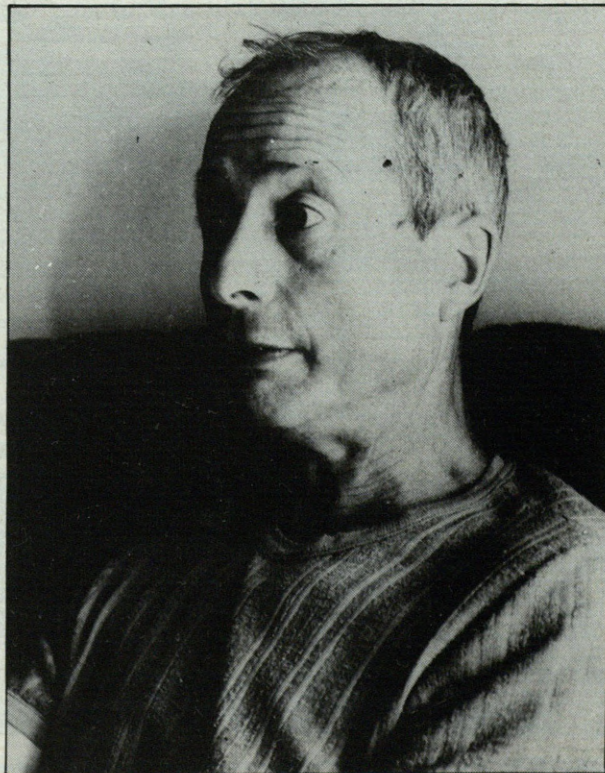
GALDERA: Aldaketarik egin beharra ikusten al duzu pastorala edo beste forma teatralen barruan?

pastoralak

ERANTZUNA: Batetik antzerki laburragoak egin, eta beharbada komedia gehiago berezi behar litzateke, asto-lasterrak sortu, pastoral komikoak. Beharbada euskara errazagoa egin behar litzateke, zenbaitetan hizkuntza lokalegia erabiltzen bait da, herri batetan bertan bakarrik ulertzen diren hitzak erabili ohi dira, eta horrela ezin da hizkuntza teatralik sortu. Jokulariak errez hitzegin behar du, entzuleak aditu behar du, motza izan behar da eta espresiboa. Entzungarria.

maskaradak

Maskaradak ez dira berdina. Maskaradetan, eman dezagun, gehienik badira barre egiteko gauzak, Zuberoako bizitza agertzen da eta ezin zaio hori kendu, partikularismo edo kastizismo batzu utzi egin behar zaizkio. Bedaxagar edo beste pastorgile batzurekin mintzatuz azaltzen zen beharbada egin beharko zela urte batetan moda zaharreko pastoral bat, eta hurrengo urtean pastoral berri bat, laburragoa eta jende gehienek ulertzeko modukoa. Azkenik, ikusten da zerbait eten egin dugula Zuberoako teatroan. Aitzinean herri batek egiten zuen teatroa edo maskaradak. Gaur egun egin liteke, berriz, lau edo bost herri elkartu eta denen artean maskaradak egitea. Aurten ez da maskaradarik egin, eta Zuberoan nonbait badira 600 dantzari. Baina ez da dantza-talderik eta herri bat ez da kapaz izan

horietako talde bat biltzeko ere. Eta baliteke hemen talde permanente bat edo batzu sortzea, ez dut profesionalak esango, baina etengabea teatroa egiten ibiliko zirenak, ikastolentzat, gau-eskolentzat, kanpotarrentzat, etabar. Ghettoan ez geratzen ikasi behar dugu.

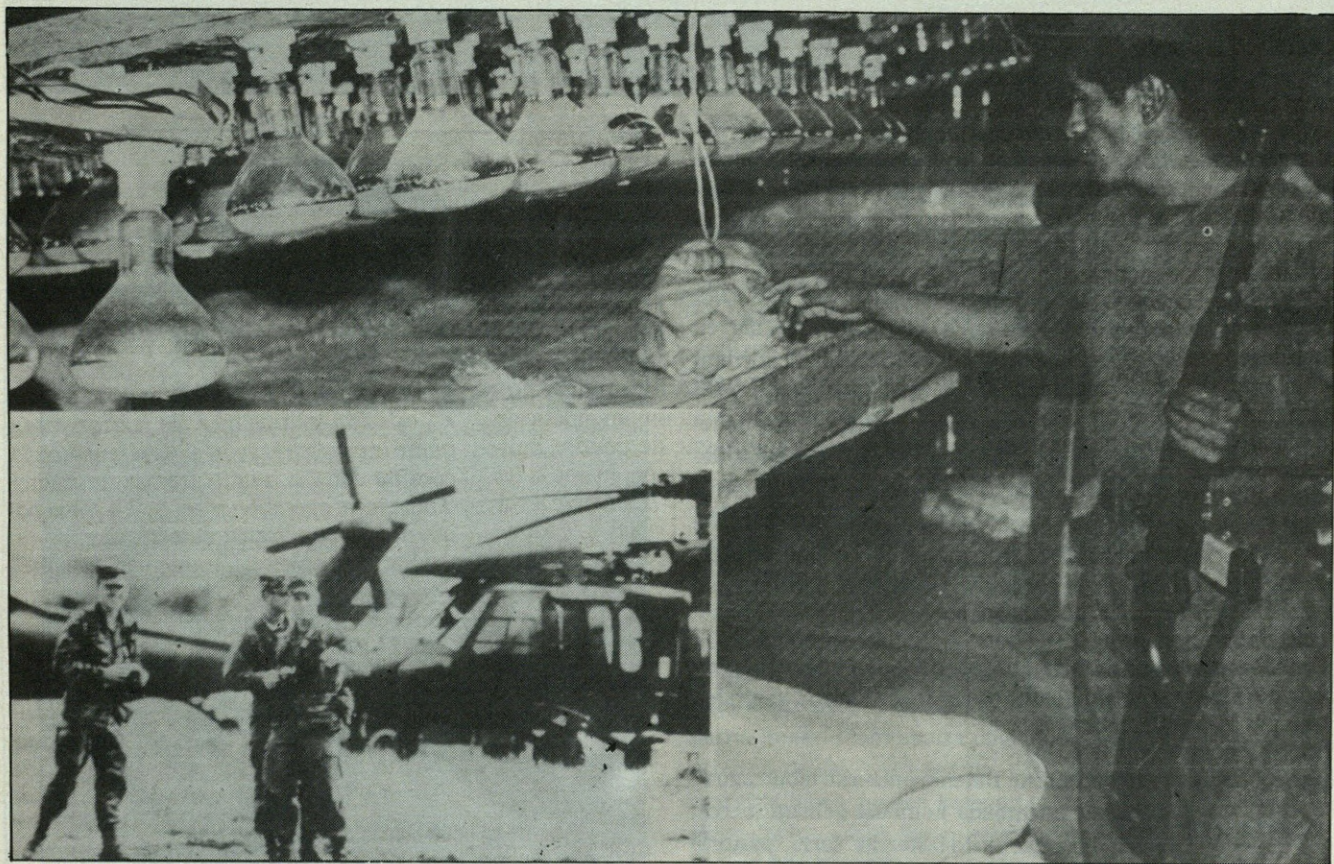
GALDERA: Bukatzeko, Txomin, literatura-
ren alorra nola ikusten duzu?

ERANTZUNA: Iparralde osoari buruz berpizten ari dela ikusten dut, bada gazte ainitz eta horien artean euskaldunberri franko badira. Nik pentsatzen dut, halere, balitekeela bezpizte haundiena Parisetik etortzea, Paris oso toki egokia bait da literatur zaletasuna bizitu eta desaroilatzeko. Parisen euskaldun asko eta asko badira, eta euskaldunberriak etengabe sortzen ari dira. Parisen eta Iparraldean bizi diren euskaldunberrien artean errazago ikusten dut literaturaren zaletasuna Parisekoen artean biztuko dela.

literatura

Josu LANDA
Karmelo LANDA

Bolivia hasia da lehenengo ondorioak pairatzen

Droga, Reagan-en gurutzada berria

Gurutzada berri bati ekin dio EEBBetako lehendakariak abuztu honetan: drogaren aurkako gurutzadari alegia. Ronald Reagan-en borroka berri honek bi ardatz dauzka: bata Bolivian, coca landatzen direneko baratzetan bertan, EEBBetan bestea. Nazioarteko ikuskatzaile guztiek ongi ikusi dutenez Estatu Batuetako hurrengo hauteskundeak daude borroka honen azpian.

Abuztuaren hasieran Reagan-ek «Drogaren aurkako gerra» deklaratu zuenetik makina bat kolpe efektista emanak ditu EEBBetako administrazioak arlo honetan. Inoiz baino coca alijo handiagoak harrapatu dituzte, beti ere «rekord» berri bat ezartzen ari zire-

la ondo azpimarratuaz. «Air America» charter konpainiako zenbait atxilotu zituzten 7,5 tonelada coca EEBBetan sartu nahian.

Aduanetako kontrolak hobetzeko 100 milioi dolarretako lege bat egin eta droga-trafikoa erreprimitzeko beste

13,8 milioi dolarretako lege-proiektu bat.

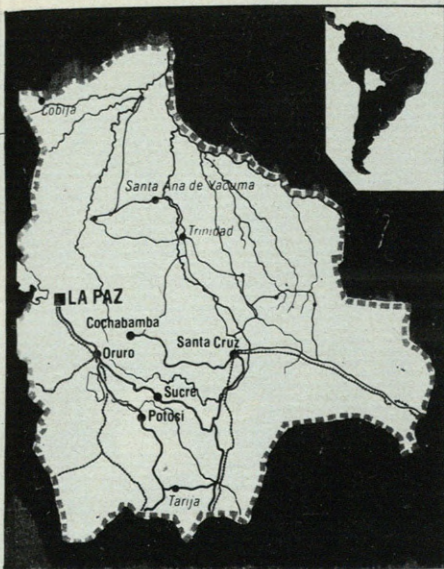
Mexikoko lehendakariak ere bere borondate ona erakutsi zuen berehala afera honekiko, eta Estatu Batuetako lehendakariarekiko, noski: 1.200 kilo coca harrapatu zituen Estatu Batuetarako bidean.

Drogaren aurkako test-a Etxe Zurian

Reagan-en planak drogaren alde guztiak ikutu nahi ditu: produzioa, trafikoa eta kontsumoa. Enbajadoreak, ejerzittoa, polizia, prentsa, telebista... guztia mobilizatu du horretarako.

Etetik hasi da gainera ejenplu onak ematen. Reagan bera eta bere kolaboratzaile guztiak drogaren aurkako test batetik paseak dira dagoeneko.

Ez da kasualitatea EEBBetako gobernu hastea drogaren aurkako borroka honetan. Alde batetik beraiek dira droga kontsumitzaileak handienak. Adituek diotenez 5 milioi dira Estatu Batuetan coca kontsumitzaile arruntak, marihuana kontsumitzen dutenak, normalki kontsumitzen dutenak alegia, 20 bat milioi diren bitartean.

Bestetik kontutan hartu beharra da go EEBBetako hauteskundeak ere badatozela eta oposizioaren asmo elektoralik handienetako bat drogaren ardatzean zentratzen zela. Neurri hauekin Ronald Reagan-en administrazioak aurrea hartu dio oposizioari.

Badirudi heroinak ez diela hainbeste beldurrik ematen. Sida-ren psikosisa dela eta cocaren kontsumoa askoz ere gehiago zabaldu da eta prebisio guztien arauera urtebeteren buruan hiru aldiz biderkatzea espero da droga honen kontsumatzaileen kopurua. «Crack» ize-neko deribatuaren eraginez bereziki.

Maccarthur-en garaiak gogora

Estatu Batuetan Maccarthur-en garairik onenak gogoratzen hasiak dira. Reaganek pasatako drogaren aurkako test hori administrazioako funtzionarioei egin arazi nahi diete agintariak. Poliziek eta osasunaz arduratutako funtzionarioek derrigorrez egin beharko dute test-a. Gainontzeko funtzionarioei, eta funtzionari-gaiei ere bai, egin dezaten kontseilatzen diete.

Jendea denuntziak sar ditzan bultzatzen du administrazioak. Dagoeneko famatua egin da bere gurasoak salatu dituen 13 urteko neska koxkor bat. Californian, abuztuaren 17an, bere gurasoak salatu zituen Deanna Young neskattoak. Nonbait, hala dio prentsa amerikarrak, bere gurasoak konbentzitu nahian aritu zen denbora luzean droga gehiagorik har ez zezaten. Halakorik lortzen ez zuenez poliziarren aurrean salatu zituen bere gurasoak.

Bolivia, «munstroaren bihotza»

Arazo guzti honek, drogaren produzio-garraio eta beraren aurkako borrokak, erdiz erdi harrapatu du Bolivia.

Ekonomia lur jota dueneko Bolivia honetan, Paz Estenssoro agintean dueneko Bolivia honetako landatan produzitzen da munduan ekoizten den coca kopuruaren %40a.

Zer esanik ez Boliviako ekonomiaren

ardatzik nagusienetakoa dela coca-ren produzioarena. Orain arteko Boliviako gobernu gehienak egon dira cocaren diruaz eta azpiegituraz sostengaturik.

Oraingo gobernuak berriz, eta bizi duen krisis ekonomikoa dela medio, eta dudarik gabe Estatu Batuetako administrazioarekin «laguntza» traturen bat egin eta gero, bide guztiak ireki dizkio Reagan-i bere planak aurrera eraman ditzan.

Hori dela eta soldadu amerikarrak, abioi amerikarrak, helikoptero amerikarrak... Boliviako landatan barrena dabiltza coca-laborategi klandestinoen bilaketan eta txikiketan.

Oposizioa interbentzio yankiaren aurka

Boliviako parlamentuan berriz oposizioak gogor egin dio Paz Estenssoroaren gobernuari, amerikarren interbentzio militarren aurka. Coca landatzen lan egiten duten hoge mila nekazarik manifestaldi bat egin zuten. Oposizioko hogeita bost alderdi eta hogeita hamar

Orain gutxi arte oinez karriatzen zituzten nekazari boliviarrak coca ostoak laborategi klandestinoetara.

sindikatu atera ziren Boliviako subirota-sunaren aldeko hitzarmen bat sinatzen (Begibistakoa da drogaz gain, oso egoera politiko bihurria bizi duela une hauetan Boliviak, eta militar amerikarren presentziak "drogaren aurkako guda"z gain beste asmo batzuri ere erantzun ahal diela).

600 milioi dolar urtean ateratzen ditu Boliviak coca dela eta

100.000 nekazari dira Bolivian coca landatzen aritzen direnak. Guztira 80.000 hektarea daukate cocaz landaturik.

Crack delakoaren pipaketan, kristalezko pipa batean.

«Crack», coca baino indartsuagoa eta arriskutsuagoa

Duela hilabete batzuk inork ez zuen entzun ere egin «crack» izeneko cocaren deribatuari buruz. Gaur egun gero eta crackzale gehiago egoteaz gain, mende hasierako opio-erretegiak gogora ekartzen dituzten lokalak hedatzen ari dira New Yorken. Honela deskribatu ditu lokal hauek «New York Times»eko kazetari batek: «Harlem-go iparraldean, Manhattan-eko 155. kalea. Fatxada iluneko etxe bat. Sartzeko kontraseña esan behar. Barruan argi iluna. Txiskero bat piztu da. Gazte baten aurpegia. Hamar bat segundutan kristalezko pipatik tiraka ari da. Sartu du. Bukatu da». Hamar bat dolarretan omen dago dosia.

Cocainaren forma berri bat da «crack» izenekoak. Oso konzentratua, oso efikaza, eta adituak ikusten hasiak direnez askoz ere arriskutsuagoa bere ondorioetan. Bere jatorriak «free basing» delakoan aurkitu behar dira, cocaina ether bidez depuratze-ko metodo batetan.

Kristalezko kartutxo batetan saltzen da (hortik datorkio crack izena), normalean 20 dolar baino gutxiago balio du eta kristalezko pipa batzutan erretzen da (fumatu alegia).

Manhattan-eko erretokiak ez dira New Yorken dauden bakarrak. Ez eta ere New York coca eraberritu hau zabaltu deneko hiria.

Erretokien inguruan Valium eta

Elavil saltzaileak aurki daitezke. Crack erre ondoren kontsumatzaileak bajoia jasan ahal dezan sedante eta antidepresibo hauen bidez.

Cocaina esnifatu gero mukosen bidez pasatzen da odolera. Horrela ordea, erreta, zuzen zuzenean pasatzen da burura. Bapatean sentitzen dira bere ondorioak, baina ez du askorik irauten (hamar bat minutu), eta oso gogorra izaten da horren buelta. Adituek diotenez blokeatu egiten du cocainak garunaren zelulen elikadura, eta izugarritzko beharra sortzen du gertatzen den «hutsunea» berriro ere beste pipaketa batez asetzeko. Pipaketa bakoitzak fenomeno areagotu baino ez du egiten. Hamabost egunen buruan cocaina lau urtez esnifatu gero sentitzen diren efekto berak senti daitezke.

Luzaroan, crack erretzailea, izugarritzko depresio krisi batetara pasatzen da hasierako euforiak ahazturik. Eskizofrenia, paranoia eta psikosisak iragartzen dituzte adituek kontsumatzaileentzat. Aluzinazio mota bat ere hedatu da crackzaleen artean: milaka zomorro arrastari eta likitsuen erasopean sentitzen dira.

Ez dira horiek ondorio bakarrak. Biriketako enfisema, bihotzeko atakea, sistema kardiobaskularraren desegitea eta garuneko konbultsioak dira ondorio fisikorik nabarmenenak crack kontsumatzaileen artean.

Gaur egun sinonimotzat erabiltzen baditugu ere, coca eta cocaina ez dira sekula gauza bera izan. Mendiko indioak betidanik maxkatu izan du Inken «belar sakaratu». 4.000 metrotatik gora bizi diren indio-nekazari hauek, mendiek zanzaturik, izugarritzko borroka daukate altura eta miseriaren aurka. Cocak bakarrik laguntzen ditu gosez ez hiltzen. Coca, elikagai ona eta nutritiboa dela esan behar ez zekienari.

Goi menditako aintzinako kultura hori beheko landetara hedatu da ordea eta bertan «hauts zuria» egiten ikasi dute: cocaina. Urtero urtero 92 tonelada coca esportatzen ditu Boliviak EEBB-tako eta Europako kontsumorako. 600 milioi dolar dira horiek urtean Boliviako ekonomiarako.

Esan daiteke Bolivian bizi diren 6 milioi biztanleetatik ehuneko 30ek irabazten duela zerbait cocaren trafikotik.

«Black Hawk» helikopteroak laborategi klandestinoak deusezteko

Trinidad hiriaren inguruan ezarri dute operazio basea militar amerikarrek. «Black Hawk» izeneko helikopteroak, «Hercules C 130» abioiak eta «DC 3» bat garraioetarako. Horiekin batera 193. brigada-infanteriarako soldaduak. Izugarritzko indarra neurri batzuren barruan paketsua den toki batetarako.

Baina propaganda propaganda da eta itxura hori eman nahi du nonbait Reaganen administrazioak.

Jakina da orain artean ez duela gauza handirik lortu Bolivian drogaren aur-

ka espezializaturik dauden «leopardo» izeneko poliziak. Nazioarteko prentsak farre egin du Boliviako poliziaren multzo espezializatu honek egindako ekintzen aurrean. Bere efikazia eza aidertatu da batetik bestera (interbentzio amerikarrari bidea irekiz eta justifikatuz hein berean).

Abuztuan Estenssoro lehendakari izendatu zutenean, honen programaren alderik garrantzitsuena drogaren aurka aritzea izango zela iragarri zuen solemneki. Prentsak berriz parre egin zion muturrera. «Zer erabiliko du gerra horretan? "Leopardo"ak agian?» zioen prentsak, eta gogoratzen zuten nazioarteko kazetariak nola «leopardo»ek ibai bat gurutzatu behar izan zuten igeri eginez laborategi klandestino bat desgiteko asmotan, eta nola ibai horretan «leopardo»etako bat pirañek jan zuten.

Helikoptero bat besterik ez omen dute, trafikanteak berriz abioiez ibiltzen diren bitartean. Adituek diotenez 2.000 bat aterrizaje pista klandestino egongo dira Bolivian drogaren trafikoa aritzeko.

Coca-ren trafikoa eraberritzen

Cocaina laborategiak berdintsuak dira gehienak: 700-1.500 metrotako aterrizaje pista labur bat, toki askotara irekitako bideskak (polizia despistatzeko), basoan barrena berrogei metro karratuko txabola bat, elektrika-indar generadore bat, coca berotzeko eta lehortzeko beirazko lanpara ugari... eta apenas ezer gehiago (trafikanteak, armaturik).

Cocaren trafikoa eraberritzen joan da urteek aurrera egin bitartean. Jasotako coca ostoa oinez eramaten zituzten lehen laborategi klandestinoetara. Ostoa, keroxeno eta azido-sulfurikoz nahastu eta gau oso batez zanpatzen zuten gero oinekin «pasta-base» izeneko lortu arte. Gaur egun nekazariak beraiek lantzen dute «pasta-base» delakoa laborategietara bidali aurretik. Abioietan ateratzen dute gero cocaina Estatu Batuetara.

Bolivian, trafikanteak ezkutatu direlarik ere, Reagan-en muntaia elektoral bat bezala ikusten dute laborategi klandestinoen aurkako gerra hau.

Azken finean, militar bolibiar batek deklaratu duen bezala: «Ejertzitoan, soldadu arruntetik hasi eta coronel baten mailaraino, erdiak baino gehiagok dauzka eskuak afera honetan zikindurik. Coroneletatik goiko mailetara ordea guztiak daude inplikaturik. Poliziari dagokionez instituzionala da printzea».

Joxe MOLLARRI

ARGIA

BEHAR DEN ASTEKARIA

Euskal Kulturari pultsua hartzeko, astekoaren berri jasotzeko, gizarteaz eta politikaz ohartzeko, alfabetatzen jarraitzeko, denbora pasatzeko... ARGIAk 60 orri eskaintzen dizkizu astero zure etxean.

Erreportaia ugari, elkarrizketa interesgarri, komikia koloretan... Haur eta gazte, senar eta emazte, baserritar, langile ala estudiante, euskaraz bizitzeko ARGIA behar duzue.

ARGIAREN HARPIDE IZAN NAHI DUT:

IZEN DEITURAK

HEL BIDEA

Telefonoa

Hernia

Probintzia

Banku edo Aurrezki Kutxa

Sukurtsala

Kontu Korrontearen Zb.

SINADURA

1986ko harpidetza-ariak: Hego Euskal Herria: 4.800 pezeta. Iparr Euskal Herria: 330 librea. Estatu espainola: 4.800 pezeta. Beste atzerriak: 6600 pezeta. Airez: 10.000 pezeta.

ARGIA. Ametzagaña, 19. Donostia, 20012

Ragaza

NOLA sentiaraz diezazuket korapilo hau eztarrian? Biriketarik gora, hirukian, lepoaren hastapenean duela bizi egun bizi dena.

Aspaldi, igande eguerdi batez, uste izan nuen ni bakarrik nintzela egitezko; beste guztia, gainontzeko denak, pelikulatako kartonpiedra montajea zirela; nolabait, nere inguruan eraiki behar zitzaidan 'bizitablaua'. Zenbait asteren buruan, berriz, lanbro artean ikusi egin nuen gezurra. Ikusi egin nuen, atzo eta bihar, plazako gozotegiaren espaloian, hementxe, zulo sakon bat eginaz, kangu-roak eta indigenak ikusiko nituzkeela bestaldean. Orain badakit badirela, baita zulorik, enparantzarik eta ni neu gabe ere.

Hargatik, 19 saildu hone-tan, eguzkiaren erreinutik itzulian, esan nahi dizut, ezagutu genuen jendea, banaka, tantaka, ari zaigula eztarriko korapiloa estutzen, larregi.

Ezinegon fisikoa, eta ez dago farmaziarik; farmazia ikasten duzuen begi urdinak, neska-aren aitaren diru laguntzaz irekiko duen farmazia zurira joaterik ez dago.

Ez dago gaur negar egiterik astelehen istripu batek eramango duen sudurzuzena dela eta; karrera bukatu berria, ai, hain gazte.

Ez dago emaztearen ipurpean bizi izango den eskuluzaz errukitzeko posibilitaterik; ez, orain goizegi, etzi beranduegi.

ZAHAR, gazte eta umeak makinaren hortz kamutzetatik zintzilik 10 egun eta 10 gau izan dira, badituzte ordea, 350eko lote gehiago, batzuk besteak baino gutxiago.

Agian, proposamen bat egin ahal bageneza... ba, begira, utziko bagenio akabatzena doazen zezen gisa aurrera egiteari; eta eseriko bagina bide bazterreko larrosa usaidun zelai gozo hortan, hementxe, honela, elkarri so eginez... Amen.

Itziar ALKORTA

Uztarrozeko azken euskaldunak

Aurtengo Abuztuaren 8an eta halabeharrak hartaturik, Uztarrozeko aitona euskaldun batekin euskaraz zertxobait hitz egiteko zortea izan nuen. Esan ez zidan arren, hirurogeitabost bat urte edo gehiago bazituen ziurra-ski. Inor askorekin euskaraz ez hitzegiteak, aski herdoildurik du bere mintzaira, baina halere, uste zuten baino euskara gehiago zekielaokan gelditu zen, esaldi labur batzu elkarri trukatu ondoren eta euskalkien ezagutzan trebe-gia ez banaiz ere, arras miretsirik ageri zen gipuzkoar batek hainbeste konprenitzeaz... Berak zioenez, lauzpabost euskaldun gelditzen dira Uztarrozen eta beraiekin akabo Zaraitzuko hizkera-ren zati bat, denek ere bere adina dute eta gutxi gorabehera. Gaur irakaskuntzan euskara erabiltzeaz etab. ez zeukan inongo informazioarik eta gure seme-alabei euskara non ikasi zuten galdetzean eta haiek etxean eta ikastolan erantzutean, erantzuna ez zuen oso ongi ulertu. Xehetasunak ematean, txundituta gelditu zen eta poza nabari zitzaion, baina are gehiago poztu zen bera ere euskalduna zela frogatu eta gurekin mintzatzera heltzeaz.

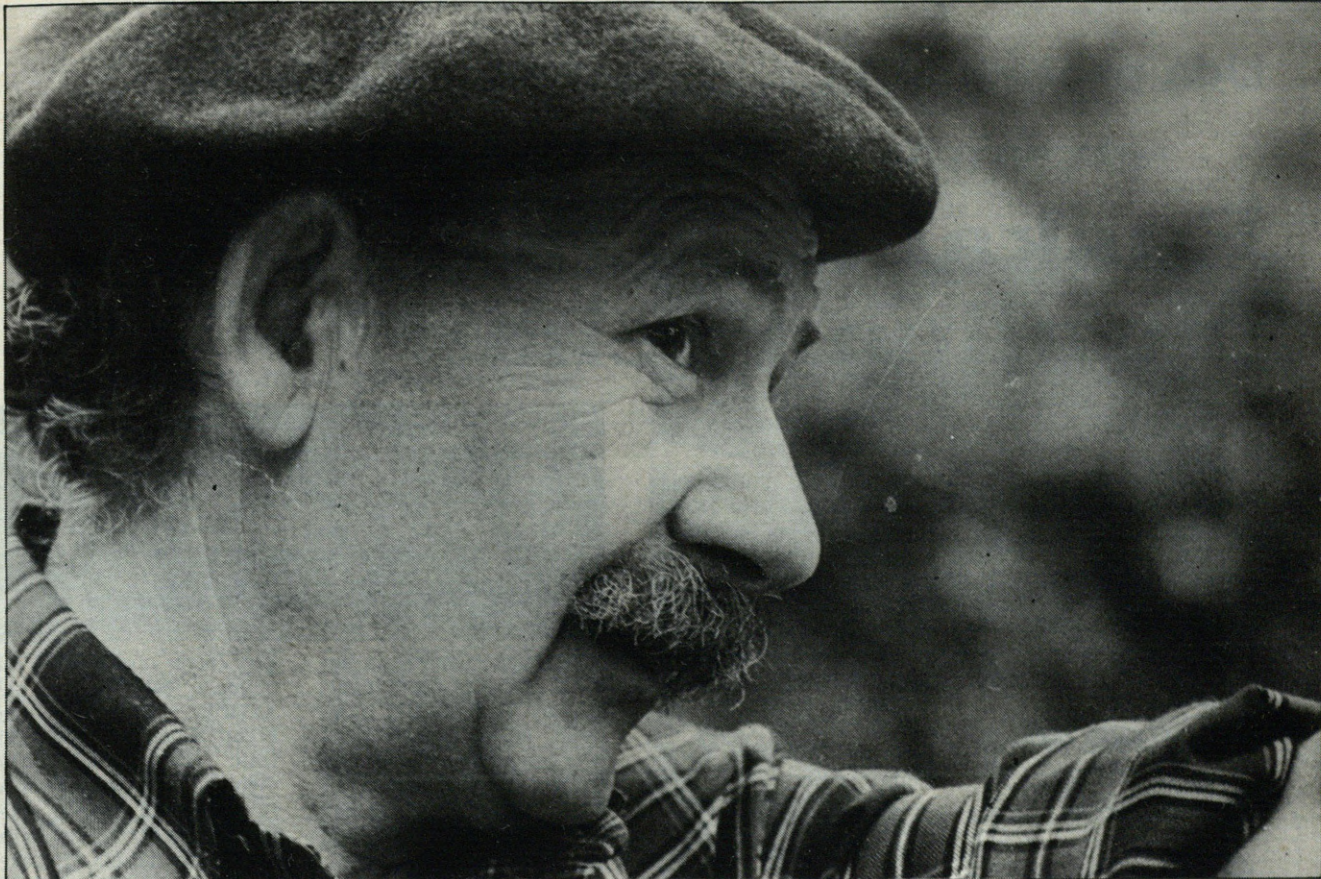
Bestalde ordea, aitona-ren mirespenak ozpin mingots eta garrantz bihurtu ziren bere emaztea zen amonarekin. Senarrak zioenez eta elkarriketa-ren ulermenak salatzen zuenez, berak bezalaxe jakin bide daki euskara, baina ez zen gutako inor gai izan emakume hari ahotik euskal hitz bat bedera ere atera erazteko, umeei berei ere 'te he preguntado en castellano y respondió-me en castellano' esaten zielarik. 'Baskoon' burugogorkeria hutsa omen da euskararena edo eta Catalunyar kaskagorrena, zein baino zein zekenago omen gara eta. Gai hori pasatu omen dago eta hemen ingelesa eta frantsesa ikasi behar omen dira aurreratzeko, baina gazte-lara oinarri dela noski! Beraz txikikeriak alde batera utzi behar dira bazterrak nahasten ibili gabe. Berak bederen hori egin bide zuen Zaragozan bizi zaión alabarekin (han bertan presente zegoena berau, baina halere ez bera bezain burugogorra) eta bilobak ere ingelesa ahal duen bezain laster ikasiko omen du (urte t'erdiren bat izango zuen haurrak). 'Baskoak' Nafarroako alderdi horietara joaten hasi garenaz geroztik hasi omen dira han ere bazterrak nahasten... Oso kexu zen Nafarroako Gobernuak edo Diputazioak diru publikotik hainbat milioi euskara ikasteko emateagatik...(?). Ikasi nahi duenak, bere patrikatik ordain dezala zioen, berak, bere alabaren frantseseko eta ingeleseko klaseak ordaindu behar izan dituen bezalaxe...

Aitona ez zetorren bat eritzi horiekin eta lehenengo baskoak nafarrak izan zirela zioen. Hori bai, politikoki batzerik ez zuen hark ere onartzen... Am-nak berriz, euskal usainik ere ez zuen nahi... Alabak jarrera bareagoak eta adeitsuagoak agertu zituen eta gauzak nola zeudenaz interesa agertu ere bai, baina ez zirudien damurik zuenik Nafarroatik kanpo bizitzeagatik.

Ez zekiten noski Julian Gaiarre kantari ospetsuak Irungo izebari euskaraz idatzitako gutuna gaur testu-liburuetan aztergai dabilenik... Hori nik jakiteak berak ez zituen gutxi txunditu.

Horrelaxe ari dira galtzen gure erro nagusiak. Gaur eta hemen 1.986an. Komunikabideek eta politiko estatalista erraigabeek badute horretan erantzukizunik. Larria da herri batetarako, bere seme-alabak adin horretara heldu eta beren izate osoaz ernegatuta, beren herriari ohartuta ala ohar-kabea traizio eginez eta norbere izantzaren sustrai nagusia den hizkuntzari belaunaldi-etena sorreraziz azken hatsa ematera heltzea.

MURUMENDI

Japongo telebista bat Ibarrolaz interesaturik.— Agustin Ibarrola Bilbotar artista Japonen ere arras ezaguna egingo da, handik etorri bait da espreski telebista kate bat margolari eta eskultorearen obraren erreportai luze bat egitera. Filmaketa pasatu den asteko astelehenean bertan hasi zuten bere baserrian, Gernika ondoan. Olitera hurbildu ziren gero, aurrerago basoetan egin dituen zuhaitzetako pinturak nola Abandoko trengeltokian amaitu zituen obrak ikus-tera joateko. Azkenengo obra hauengatik zuten interesik handiena japoindarrek, kartoitan burututakoekin batera. Dirudenez, datorren urtarrilean Madrilera Kristalezko Jauregian apailatuko den Ibarrolaren erakusketa antologikoaren aurrerapen bat burutuko dute japonesez.

Aurten ere omenaldia Xalbadorri *Duela hamar urte Fernando Aire «Xalbador» omenaldi bat eskaini zitzaion bere sorterrira izan zen Urepelen. Eta Euskal Herriko txoko guztietatik hurbildu zen jendeak ia hantxe bertan bizi izan zuen bertsolariaren ondorez iragarri zion heriotzea. Berrogeita hamasei urte zituela hil zen Pilota plazan, bihotzekoak emanda. Hamar urte ondoren, joan den igandean beste omenaldi berezi bat eskaini zioten berriro ere Urepelen, bertsoak hartu zuen lekuri zabalena, zenbait hitzaldi, bazkari herriko eta Urepeleko plazan betirako paratu zuten Xalbadorren brontzezko irudia rekin batera. Bihoaz lerrook ere oroigarri gisa.*

Mitologia Ihardunaldi luze-luzeak *Abuztuaren azkenetan hasitako Nazioarteko II. Mitologia Ihardunaldiak irailaren bigarrenean amaitu ziren Donostian. Hasiera Baionan eman zitzaion, bertako Euskal Museoa, euskaldun eta gaskoniarren txostenene aurkezpenekin, Joxemiel Barandiarani eskainirik omenaldi egunarekin jarraitzeko igandez Aralarako San Migelen. Euskal Herriko ingurutatik ibilaldi bat antolatu zen Senpere, Sara, Ainhua, Zugarramurdi, Baztan, Legasa, Aralar, Urdiain, Egiluz eta Zalduendotik barne, euskal mitologiaren aztarnei segika. Irailaren batean hitzaldiak bete zuten eguna Baionan, bigarrenean Donostiarako mudantza egiteko: Hegoaldeko ikerlarien txanda zen, Aieteko Jauregian, eta Donostiako Euskal Gastronomi Elkarteak bazkariarena.*

Urteroko Pedagogia Ihardunaldiak *Lizarran burutu ziren Euskadiko Pedagogia Ihardunaldiek seirehun bat pertsona bildu zuten, beroigeitabost bat ikastaro emanaz, Euskal Eskola Publikoa izan zutelarik jorratzeko gaietarikoa bat. Nafarroaren bereuskalduntzeak ere tamainako garrantzia bete zuen ihardunaldiotan, zeintzuk dexenteko defizita jasan duten, Madrilera Hezkuntzarako Ministeritzatik ukatu dieten milioi bat pezetan inguruko dirulaguntza jaso ezinaren kausaz. Ikastaroei dagokien balantzea ona izan baldin bada ere, euskararen erabilpena ehuneko 80era igo delarik, ezin berdera esan irakasten patrikek jasan duten hutsuneaz.*

Woody Allen euskaraz antzerkian *«Zintzilik» antzerki taldeak Donostiako Victoria Eugenia estreinatu zuen bere azkenengo antzerkia, irailaren estraineko hiru egunetan, aste bete lehenago Zestoako Balnearioan aurre-estrenua taularatu ondotik: Woody Allen-ek izkiriaturiko obra, zeina «Sueños de un seductor» tituluz eraman zuen zinera. Estrenua gazteleraz burutu bazen ere, «Aspirina para dos» izenez, datorren 10 eta 11ean euskarazko bertsioari ekingo diote: «Jo ezak berriro, Sam». Jokin Cuetoaren zuzendaritzapean eta Angel Valdesen itzulpenaz, Ramon Agirre, Kontxu Odriozola, Mikel Garmendia, Elena Irureta, JM Sagues, Aizpea Goenaga eta Antxon Bastarririk antzeztuko dute, Nestor Basterretxearen eszenografiarekin.*

Uda probetxatuz

Euskal dantzak munduan zehar

**«Erdizka»
taldea
Alemanian,
«Ereintza»
Bretainian...
Euskal
Herriaren
irudia
zabaltzen aritu
dira dantzaz.**

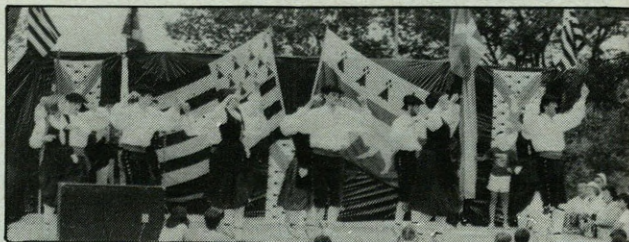
Bigarren aldi-koz hiru urtetan, Bretainiako lurretatik ibili dira Oorereta-Errenteria-ko «Ereintza» taldekoak. Frantsesez Quimper deitzen dioten Kenper inguruko herri batean, Plozevet-en, nazioarteko folklore jaialdi luze bat ospatzen zen uztailaren 16tik 20a bitartean, eta Kenperreko «Bagad»ak konbidaturik heldu ziren.

Urte batzutako harremanak

Gaita edo kornamusaz osatutako bandari deitzen zaio «bagad» eta Kemperreko bagada da Bretainiako txapelduna, antolatu diren sariketetan txapeldun ateratzeaz gain osperik handiena duena, diskak ere argitaratu dituelarik. Institutuzio bat dira Kenperren (ostatu bat ere badute, «Bar du Coin»), eta herri hori izanen da, Gwengamp eta Karhez-ekin batera, Bretainian kultur animaziorik politena dutenetakoa.

«Ereintza»koak, izan ere, ez dira berriak Bretainian. Duela bi urte izanak dira beste jira batean, eta ekain honetan Kenperreko bagada Errenterian izana da. Hurrengo urteetarako bideak irekiak dira, beraz.

Uztailaren 13an iritsita, 14ean (Estatu Frantsesak «Errepublikaren Eguna» ospatzen du, eta abertzaleak minoria diren Bretainian nor hasiko da horretaz disputan!) Kenper ondoko Fouesnant herrixkan ekin zioten bere

emanaldiak eskaintzeari, ondoko egunetan Saint Evarzec eta Plozevet-etik pasatzeko, jaialdi nagusia herri honetan zelarik. Karhez edo Carhaix-etik ere pasa ziren, herri horrek euskaldunak (errefuxiatuak barne) beti oso ongi hartu dituelarik.

Beste herrietako folklorea ezagutzea

Plozeveteko folklore jaialdian Peru, Bolivia, Israel, Trinidad y Tobago, Euskal Herria, Espainia eta Bretainiako taldeek hartu zuten parte. Ereintzakoek berek argitzen dute zergatik dioten «Espainia»: «*Talde andaluz bat izan zen han, Cordoba hiriko Ballet Flamenco, baina Andaluziako bandera erakustearekin batera hain nabarmen erakutsi nahi zuten beren espainolasuna alde guztietan...*».

Eta jaialdi horretara, oreretarrek azken urteotan martxan jarri duten beren iharduera berria eraman zuten. Alegia, dantzatalde baino zerbait osatuagoa eskaintzen dute gaur egun: otxote bat dago taldearen barruan, baita txaranga bat ere, trikitilariak, eta dantza taldea osorik. Horrez gain, Zubieta-ko zantantzarrak ere eraman dituzte Bretainiara, pentsa kalean burrunda hura eta tipo haiekin topo egiten zutenentzako ze sorpresa.

«Zuberoko maxkarada gorria», «Ezpata dantza», «Jorrai dantza», eta «Erromeria» eskaini dituzte dantzen artean, eta Olaiolaren «Oles-

kari Zarra» operaren 15 minututako zati bat ere bai. Ausardia erakutsi dute Ereintzakoek lan horri ekitan: txarangaren instrumentuz bete behar da kama-ora orkestraren papera, eskenan jartzea otxotearen baliabidez egin da, eta moldaketak Errenteriako kontserbatorioko zuzendariak prestatu ditu.

Dantza taldeen funtzio herritarra

Ereintzakoek dioskutenez, jendearengana hobeki heldu eta ikuskizun osoago bat eskaintzeko burutu dituzte aldaketa guztiok. Hotz samar geratzen da, izan ere, herri batera joan, dantza sail bat erakutsi, trasteak bildu eta aldegitea. Hotz samar eta, hau guk diogu, gaur ez dagoela giroa dantza erakusketarako. Ala giroa balegoke baina kulturen eta beste alorretan protagonismoa duten taldeek ez diete arretarik jartzen?

Ereintzakoek behintzat, dantza taldeen funtzioaz polemikarik sor baledi, badute zer erakutsia. Urtean zehar egiten diren ospakizunetaz aparte (Sanjuanak, Ihaute-riak...) beste jaialdirik ere antolatzen dute, eta 200 haurrez goitik darabilte beren dantza eskolan. Erdian dantza taldea bera, otxote eta txaranga eta guzti. Nazioarteko harremanak era askotara burutzen dira eta.

Nantes edo Ar Naoned hirian Tour-ean zebiltzan karrerista euskaldunekin festa polita egin zuten «Ereintza»koek.

ARTASO

«Erdizka» Euskal Dantza Taldea Alemanian

«Dantzaririk gabe gera gaitezke belaunaldi honetan»

Donostian Aste Nagusia ospatzen zen bitartean, Erdizka Euskal Dantza taldea Donostiakin anaitua dagoen Weisbaden hiriri alemaniarrean aritu zen dantzan, Rheingau ardoaren feria barruan.

ARGIA.— Zeintzuk izan dira arrazioak Erdizka taldea Weisbaden hirira dantzatzera joateko?

ERDIZKA.— Esango genuke dantzariek egindako lanaren truke halako ordaina jaso nahi izaten dutela, besteren artean hori ere motibazio haundia gertatzen delako. Dantzariek, generalean, motibazio gutxi dute; hala ere, ahalegin haundiak egiten dituzte; gure kasuan, astero hiru entsaio egiten ditugu. Honetaz aparte, taldean badago jenderik egun osoz lanean ari dena: bilerak, elkarrizketak, aktuzio antolaketa, materiala, jantziak..., hots, taldearen eraketa hitz batetan.

Jakina, lan guzti hau amateur gisa egiten da, eta satisfazio moralaz gain, beste satisfazioen bat bilatu nahi denean bidaia egitera jotzen da normalean, posibilitateen arabera noski.

Batzutan herri ezberdinetako taldeen truke-bidaia eginez konpontzen da hau. Zentzu honetan, ihaz Poloniako talde batekin artealdaketa egin genuen, eta oso aberasgarria izan zela uste dut hango folklorea eta jendea ezagutzeko.

Aurten, Weisbadengo Irmin Clein zinegotziarekin jarri ginen harremanetan, Weisbaden-Donostia Anaitasun Elkartearen bitartez Donostian egon zenean, taldea Weisbadenera joateko posibilitatea aztertu genuen. Hasieran posible zirudiena, abuztuan ardoaren feria ospatzen baita, ondoren okertu egin zen, jaietako egitarauan lekuri ez zegoela eta esanez hasi zitzaizkigunean. Gaia ahazturik genuenean, Donostiako CATen eraginez lekua lortu genuen eta hala-

xe joan ginen. Hemendik eskertzen diogu CATi ahalegina.

A.— Defini dezakezue Erdizkak egindako papera Weisbadeneren?

E.— Honelako bidai batek eskatzen dituen baldintzak bete ditugula uste dut. Dantzalditara jende asko urbildu zen, bai eta biziki txalotu ere. Aktuzio batetan euria hasi zuen eta aldi horretan ez genuen asmatu, eszenarioa bustita bait zegoen eta zihurtasun falta nabaritu zen. Gainerakoan pozik gaudu egindakoaz.

A.— Gaia aldatuz, zer diozue Euskal Herriko dantza taldeen egoeraz?

E.— Euskal Herriko egungo jendearen egoeraren ispilu dela esango nuke. Ni taldean sartu nintzeneko garaitan beste kezka batzu zeuden gazteen artean. Dantza atsegin nuen. Gaur berriz hamasei-hemezortzi urtetako jendeak beste baliabide batzu dauzka, garai haietan guk ez genituenak.

Bestalde, gaur jendeak ez du konpromisorik nahi. Dantza talde batek diziplina eskatzen du, sakrifizioak, eta «pasa» egiten da honetaz. Dantza taldeek ezin dute funtzionatu honelako jendeekin. Guzti honen ondorioz, talde asko badago ere, mutilei dagokienez krisi latza bizi da.

A.— Taldeetan nola bizi da egoera hau?

E.— Taldeei asko interesatzen zaigu egoera hau. Egoera honi erantzuna emateko ikastaroak antolatzen ditugu, ikastoletan ibiltzen gara, lagunei deitzen diegu, eta lagunen lagunei. Eta lerro hauen bidez, Erdizka Dantza taldean sartu nahi duenari,

«Erdizka»ko dantzariak, folkloreak krisi guztien gaineratik, Alemaniako lurretan barna.

hona etor dadila (S. Bartolome kalea-trasera- F letra) esaten diogu eta ikasiko du ondo aski dantzan.

Lehen aipatu dut parte-hartzearen eskasiaz zer edo zer, eta honi erantsiko nioke ikusleen aldetikako axola eza. Lehen edozein festetan antolatzen ziren dantzaldiak; orain berriz kontrakoa gertatzen ari da. Egia da ere, herri askotan lagun artean jaietarako dantza taldeak eratzen dituztela; baina esan daiteke urtean zehar eta dedikazio osoz aritzen diren dantza taldeak herri gehienetan falta direla. Herri asko dira festetan dantza taldeak ahazten dituztenak.

A.— Ikuslegoaren krisialdi honen aurrean, dantza munduan ez al dago ideia berritzailerik?

E.— Guk asmatzen ditugu ideia berriak; hain zuzen aurten koreografian koreografia berri bat egin dugu, arazo ekonomikoak direla eta baztertuta daukaguna. Muntai berri bat da, Akelarre izenekoa. Aurrekontua da prolema latzena, dirutza ederra behar bait da horretarako eta.

A.— Egoera honen aurrean zer egin dezake Euskal Dantzarien Biltzarrak?

E.— Interes faltaren kontra borrokatu behar luke, arlo guztietan. Erakunde eta gazte jendeen artean kezka sortzea edo berpiztea litzateke oraingo lan inportantea.

A.— Erakundeetatik jasotzen al duzute laguntzarik?

E.— Ezin esango nizuke laguntza ekonomikoa dagoenik, baina laguntza morala ez dagela baieztatu dezaket, eta hori behar dugu egun, geure burua gizaldi honetako azken dantzaritzat ikusten dugunok.

Europar gertatzen ari den homogeneizazioari begira, gure erakundeek gure berezitasunak bultzatu egin behar dituztela uste dut, eta hau ez da gertatzen. Egoerak bere horretan jarraitzen badu —beharbada oso ezkorra naiz— dantza taldeen mogimendua desagertuko dela pentsatzen dut. Agian euskal ballet taldea burutuko da, baina martxa honetan ez eta hori ere. Kontutan hartu, 70 hamarkadaren amaiera arte, dantza taldeak euskal kulturaren zutabe fundamentalak izan direla, beharbada, adierazgarria eta gauregun hirugarren edo laugarren mailara pasa erazi dituzte. Zentzu honetan erakundeek eman behar luke ten laguntza moral hori ez da esistitzen.

Ez da bakarrik dantza taldeen krisialdia, folkloreak duen krisiaren ondorioa baizik. Europako edozein lekutan folkloreak badu oraindik zer esanik; hemen bitartean bere eragina ia desagertu da.

Mikel UBILLOS

JAKIN

euskal
kultur
bideetan

39. zenbakia
honez gero kalean dago

HARPIDETZA TXARTELA

JAKIN aldizkariaren harpidedun egin nahi dut:

Izena

Kalea Herria

Gurutze (+) baten bidez adierazten dudan eran egingo dut urteko ordainketa (2.000 pta.)

☐ txeke bidez ☐ renboltoz ☐ nire Banku kontuaren bidez (bete beheko zati hau)

Banco o Caja de Ahorros Banku edo Aurrezki Kutxa

N.º de cuenta / Kontuaren zenbakia

Sucursal / Sukurtsala

Titular de la cuenta / Kontuaren jabea

Entitate horretako nire kontuan zorpetu itzazue, mesedez, JAKINEK nire izenean aurkez diezazkizuen erreziboak. Agur.

Sirvanse adeudar en mi cuenta con esa entidad los recibos que a mi nombre les sean presentados por JAKIN. Atentamente.

Firmado / Zinatzailea

Domicilio / Helpidea

JAKIN - Ategorrieta hirib., 23 - DONOSTIA (13)

HARPIDEDUN EGIN ZAITEZ!

Akordio «historikoa» burutu dute Kontseilu Nagusiarekin

«Euskaraz bizi», Iparraldeko ikus-entzunezko metodoa

**Abuztuaren
erdialdean,
proyecto
importante
baten sinatzea
izan zen
Baionan,
Kontseilu
Nagusia eta
IKAS
batasunaren
artean.**

Pirineo Atlantikoetako Kontseilu Nagusiak Baionan ditu bulegoetan, «Bakea» deritzon etxean, akordio inportante bat sinatu zen instituzio politiko nagusi hori eta IZAN batasunaren ordezkarren artean abuztuaren 14ean. Akordio horren xedea: euskara erakusteko metodo audio-bisual baten egitea.

Akordio hau, bestalde historikotzat jo daiteke, Departamentuko Asanbladaren izenean mintzatu zen Grenet jaunak argi aski utzi zuen bezala, lehenengo aldia bait da halako diru montante bat instituzioetatik euskararen gauzetarako ematen dela: «Gaur arte Kontseilu Nagusiak ez zuen inoiz honelako ekintzarik bultzatu bere ohizko kezka eta xedeen artean». Eragiketa honen tamainaz jabetzearren, kontutan hartu denetara 2,7 milioi liberako subentzioa izanen dela (50tik gora milioi pezeta).

**«Euskaraz bizi»,
Erramun Baxok-ek
projektua**

Diru-laguntza horiek bultzatuko duten proiektua ez da guztiz berria, aspaldiko berria bait zen Erramun Baxok linguista eta euskaltzalea euskara ikasteko medio audio-bisual bati buruz lanean ari zela. Oraingoan, esfortzu horiek behingoz bururatzeko bultzada ekonomikoa lortu da, eta inportantea da.

IZAN elkartearen izenean Jean Haritschelhar-ek sinatu zuen, eta Baxok jaunak bere bururatzeko teknikoan honoko lankideak ere izango ditu: musikarako, Niko Etxart; dramatikoetarako, «Xirristri-Mirristri» eta «Bordaxuri» taldeak. Orain arte geldirik egon ez direla seinale, hona hemen datua: metodoak izanen dituen 90 moduloetatik dagoeneko hamabi bat guztiz bururaturik daude eta 20 bat bururatzeko bidean.

**Iturburua «Follow me»
famatuan**

«Euskaraz bizi», esana dugun bezala, multi-media proiektu bat da, hots, euskara irakasteko hainbat komunikabide eta bitarteko desberdin erabiliko dituen. Modulo bakoitzak honoko elementuak izanen ditu:

— Bideo edo telebista bidezko 20 minutuko saioa.

— Irrati-kasetean grabatutako emankizuna.

— Ikasketako 3 ordutarako moduko 4 orrialdeko ikasgaia.

— Liburuskak bat azkenik, irakasle eta animatzaileen tizat gida gisa baliagarria izan dadin.

Jakina, metodo hau Euskal Herritik kanpo arrakastaz erabiltzen direla frogatu-

Grenet, Pirineo Atlantikoetako Kontseiluaren izenean, eta Haritschelhar, IZANen izenean, akordioa sinatzeko tenorean.

tako esperientzietan oinarriturik dago, eta zehazkiago, BBC britaniar telebista-kateak asmatutako «Follow me» metodoan. Metodo honetan, inglesa ikasteko ordu laurdeneko hirurogei atal erabiltzen dira. «Euskaraz bizi» honetan, berriz, dagoeneko azaldu dugun bezala, hoge minutuko larogetamar atal izango dira denetara.

Esan beharra dago lan guzti honetan OREP (Office Régional de l'Education Permanente) delakoaren laguntzaz ere baliatu ahal izango duela Baxok jaunak.

Hala eta guztiz ere, Iparraldean orain dela gutti arte Institutuzio publikoetatik bate-re sosik banatu ez dela kon-

tutan hartu, eta baita banatzen hasi denean zein modu eskas eta murriztean egin izan den ere, dudarik ez dago urrats berri honen esanahi haundiena diru-laguntzaren kopuruan datzala. Hatxi-murkada polita izan da behingoz!

D.Z.

Hamar kantu berrirekin, hiru euskaraz

«Kortatu» bere hurrengo lp-a grabatzen ari

«Kortatu»k, iaz disko gehien saldu zituen Euskadiko taldeak, berriki kaleratuko du bere bigarren lp-a.

Irailaren lehenean hasita eta hamabost egunetan zehar, Irungo hirukoteak «Elkar»eko lasarte estudioak okupatu ditu. Nahiz eta grabazioa «Elkar»eko estudioetan egin, argitaratzea —aurrekoan bezalaxe— «Soñua»ren esku joango da. Grabazioa baino lehenagoko astea Oiartzungo etxe bafetan isolaturik pasa zuten Muguruza anaiak eta Treku bateriajoleak, kontzentrazio apur baten bila eta azkeneko xehetasunak burutzen. Eta hori guztia, egun batzutan London-etik buelta bat egin ondoren, erosketa batzu egin eta musika pilo bat entzutearren.

«A la calle»ren ondoren...

Ez zen makala izan «Kortatu»ren iraupen luzeko lehen diskoak lortutako arrakasta. Kaletan eta taberna-

tan entzun dena aski termometroa ez balitz ere, hortxe dago ondoko zifra hau: bederatzi hilabetetan kasik 40.000 kopia saldu dituzte. Euskadin, azken urteotan behintzat, «La Polla»ren lehen diskoarekin baino ez zen horrelako zifrarik ematen.

Uda honetarako maxi-single bat agindu ziguten uztai-lean baina orain dela gutxi arte ez da dendetara zabaldu. Bere izena, «A la calle». Ferminak kontatzen digu gertatutakoa: «*Badirudi diskoetxeok ez direla oso ongi enroilatu, behin eta berriz esaten ziguten Euskal Herriaren maxi-singleak erosteko oihiturarik ez dagoela eta ez zela salduko, baina guk baietz eta baietz, atera nahi genuela. Oso berandu, baina azkenean kalean dago*». Oso kopia gutxi argitaratu dira, eta nahi lukeena presaz ibil dadila.

...«El rock de la línea del frente»

Behin betiko plastikoa baino lehenagoko maketa en-

tzun ondoren, bi kantu nabarmentzen besteen gaine-tik, diskoaren ordezkaritza, nolabait berorien gainean jarri ahal izango dugularik: «El rock de la línea del frente», eta «Aizkolari». Azken kantu horren hitzak Mikel Antzarenak dira, eta Iñigo baxujoleak komentatu zigunez, horixe izan daiteke disko hone-tako «hit-parade»rako ego-kiena. «Línea del frente» delakoan egindako rockari bu-ruz, bakarrik esango dugu 'rasta' delakoen hizkeran oinarriturik dagoela, estribi-llo are erakargarriago bate-kin: «Es el rock de la línea del frente / que se note que estás presente!».

Gainerako kantueta, zer esan?

«9 zulo» delakoak, Mikel Antzaren beste letra batekin, istorio barregarri baina suje-rikor bat kontatzen digu: lur-peratutako gizon bati ohizko 8 zuloetatik aparte zizareek topatzen dioten bederatziga-rren zulo susmagarriarena.

«El estado de las cosas», galdutako kausa batek etsi-

penaren erdian ere merezi-tzen segitzen duela esatera datorkigu, letra labur eta musika aski gogor batez.

«Cartel en el casco de Bil-bao (Txakurrik ez)», panfleto bati buruz taldekoek eginda-ko irakurketa da. Ferminen hitzak dituzue ondorengoak: «*Jende batek esaten digu panfletoak besterik ez ditu-gula egiten. Hauxe bai dela benetako panfletoa, honekin benetan izango dute arrazoi-rik halakorik esaten dute-nek!*».

Kondairazko Billy The Kid pistoleroari dedikatutako kantu bat ere sartuko dute tartean, eta seguru aski izen-burua nahikoa izango duzue zeuon burua kantura presta-tu eta egokitzeke: «Esto no es el Oeste, pero aquí tam-bién hay tiros».

Baionako Monbar osta-tuan lau errefuxiatu hil zituz-tenean ondoko tabernan zeuden «Kortatu»koak futbo-linean jolasten. Horren oroi-menez eta amorruez, «Hotel Monbar».

Amodiozko istorio triste bat ere bai, nola ez, («Equili-brio») drogaz, iluntasunez eta barrikadetaz nahasturik.

Beste bi kantu diskoari amaiera emateko: batetik, «Jaungoikoa eta Lege Za-rra»k, Josu Landaren letraz, kristautasunaren kontrako mezu garbia agertzen du; eta bestetik, «Nivel 30», tal-dekoek hainbeste maite zu-ten Rank-Xerox komikiaren egileari dedikatua, nonbait sobredosiz hil bait zen mo-rrroia.

Eta horixe duzue guztia. Aldizkari hau zuren eskutara iritsiko denean, agian graba-zioa bukatzeaz izango dute «Kortatu»koek eta beste hila-bete bat gehiago itxaroteko gauza bazarete produkto freskoa dastatu ahal izango duzue.

TXEMA

Zarautzko gazteek prestaturik

«Matalaz-en kondaira» antzerki herrikoia

**Zarautzko
Euskal jaien
egitarauaren
barnean,
irailaren
bederatzian,
bertako
gazteek
Matalazen
istorioa
antzeztuko
dute.**

Itsasaldera ematen duen Munoako plaza gainezka beteko da aurten ere antzerki herrikoi hau ikusteko. Ohitura polita bilakatzen ari da zarautzarrentzat Euskal Jai eguneko estampa hau, aurtengoarekin bederatzigarrena beteko bait da.

Euskal jaiak tradizio handiko festak dira Zarautzen. Aste osoko iraupena badute ere, irailaren bederatzia dugu Euskal Jai eguna. Benetan festa herrikoia, zahar eta gaztek baserritar jantziekin parte hartzen dutelarik. Goizean antzezten den estampa dugu honen lekuko. Bertan, berrogeitahamar-hirurogei bat pertsonak hartzen dute parte antzezten, kantatzen, bertsotan, dantzari, ... Estampa hauen oinarria desagerturiko Hodeiertz dantza taldean eta Branka antzerki taldean kokatu daiteke. Bi talde hauetatik, eta herriko beste zenbait jenderen partaidetzatik, sortu zen Alproja taldea, aurtengo estanparen antolatzailea. Alproja ez da talde hertsia, edonork har

dezake parte, horrelako iniziatiba herrikoietan sinisten duen guztia bait da alproja.

Alproja taldearen xehetasun batzuk ere jakin nahi izan ditugu «urtean zehar permanente batek koordinatzaile funtzioak betetzen ditu, ideiak bildu... Euskal Jaieatik kanpo ere beste zenbait egunetan parte hartzen dugu: ihauteriak, urte zaharretan, ...»

**Euskal Herriko
istorioetan
oinarrituriko estanpak**

Estampa hauek «Ezkontza Zaharra» errepresentatuz hasi ziren 1978. urtean. Jende heldu askok hartu zuen parte, koadrilak, pertsonai 'xele-break'... Hurrengo urtetik aurrera jende gaztea nagusitu da. «Ezkontza zaharra»-ren ondoren beste zazpi estampa antzeztu dira: «Sorginen epaiketa» 79an, «Orreagako gatazka» 80ean, «Astolasterrak» 81ean, «Aralarko herensugea» 82an, «Ardoa eta Txakolina» 83an, «Altzateko Jaun» 84ean eta «Erreginaren etorrera» 85ean.

**Bernard de
Goyhenetche «Matalaz».**

Aurten iparraldeko istorio bat aukeratu du Alproja taldeak antzeztan bezala. Zuberoako Mithikil herrian jaiotako Bernard de Goyhenetche «Matalaz»-en bizitza dugu istorio honen oinarria. Matalaz goitizena ikasle garaitatik dator. Bordelen ikasketak egiten ari zela astindu galanta jaso omen zuen, eta iparraldean astintzen den artilezko koltxoia matalaz ize naz ezagutzen dute. Mithikileko erretorea, 1.661. urteko matxinadan zuberotarrek beraien borroka lideratzeko ilustratu edo eskolatu baten beharrean Matalaz aukeratu zuten matxinadaren buru be-

«Burgeteko sorginen epaiketa» 1979an antzeztua

zala. Urte berean, azaroaren zortzian Lexarren, lepoa moztu zioten Frantziako erregearen aginduz, Roquefort bere kidea urkatzen zuten bitartean.

1.661. urtean zuberotarrek Frantziako errege zen Luis XIV.aren aurka altxa ziren Matalaz buru zutelarik. Zuberotarrek erregeari ordaintzen zizkioten zergen igoera izan bazen ere matxinada honen arrazoi zuzena, pasarte honetan beste hainbatetan bezala Euskal Herriaren menpekotasuna nabarmentzen da historian zehar.

Enfrentamendu ugari suertatu ziren zuberotar eta Frantziako erregearen gudarostearen artean. Azkenean, zuberotarrek menderatuak izango ziren, erregearen gudarostearen kapitaina Don Calvo merzenarioa zelarik. Matxinada honek ondorio latzak izan zituen Matalaz eta bere kideentzat: hilketak, atxilotzeak, atzerriaratzak, galeretara bidaltzeak, ...

**Pastoral itxurako
estampa**

Alproja taldeko partaide batek estanparen argibide

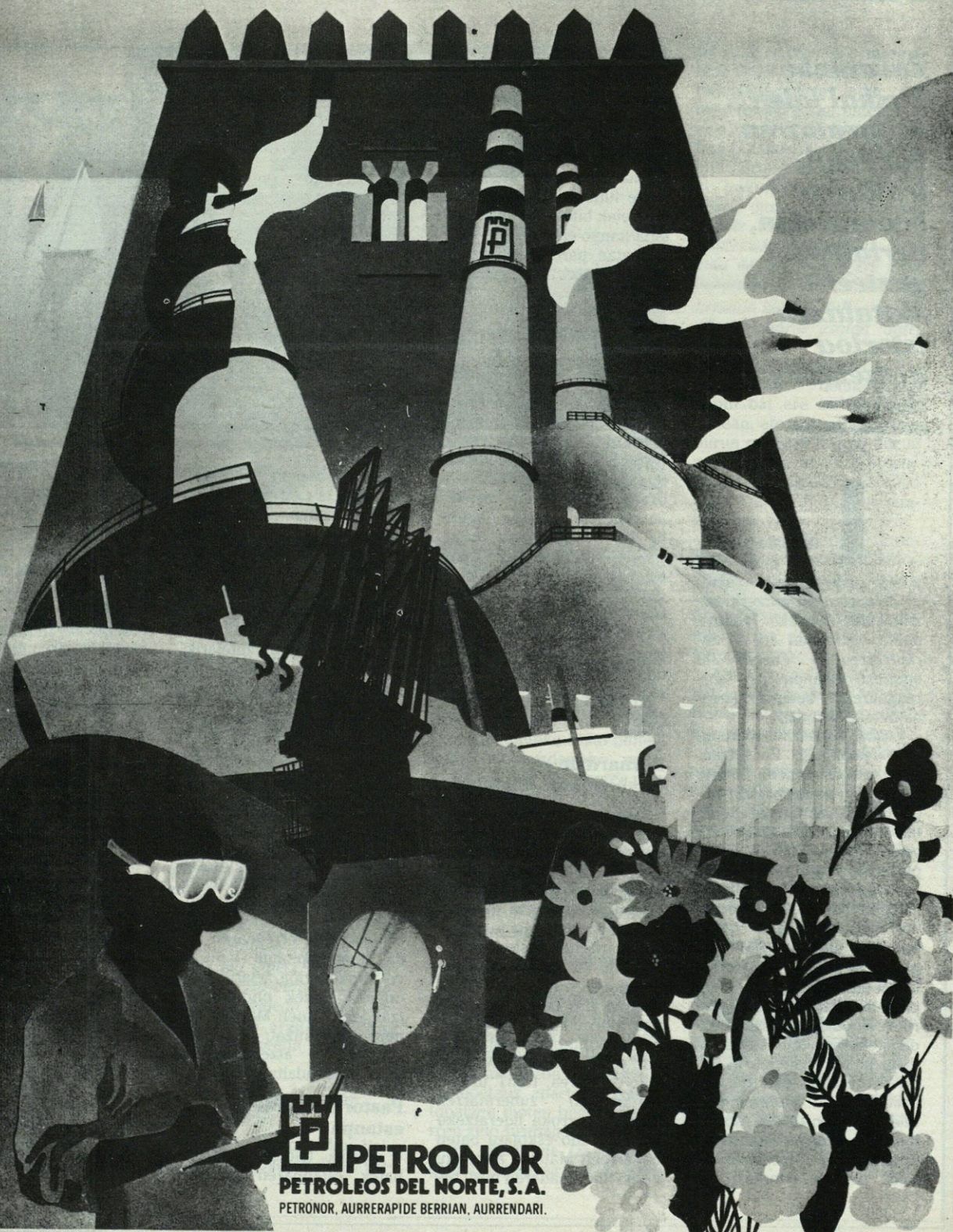
batzuk eman dizkigu «kondaira hau Zuberotik datorrigunez molde zuberotar bat aukeratu dugu aurkezterakoan: pastoral. Baina garbi gelditu behar du egingo duguna ez dela pastoral bat, hauek Zuberoan eta baskarrik Zuberoan egiten bait dira. Muntaiaren egitura bi zatitan banatzen da; batetik konparsa kaletik ibiltzen da ibilbide zehatz bat korrituz, eta bestetik Munoa egiten dena hiru ordulaudenekoa gutxi gora behera. Bukatzeko, J. L. Davant historialariaren laguntza eskertu nahi genuke eta, bide batez, Iñaki Garmendiak idatzitako bertso eta koplak».

Euskal Jaiak bero-beroan Zarautzen, irailaren bederatzian «Matalaz» obra antzeztuko delarik.

TX. ITURRIA

Gure sustraiak gure indarra

Gure sustraiak gure historian erroturik daude. Urte gutxiren buruan Euskal Herriko enpresarik aurreratuen eraikitzeke gai izan diren gizon banaka baten asmamen eta ekinean. Sendotasuna inon izatekotan, hementxe. Inbertitzeko erabaki sendoa. Handitzeko gogoia. Eta guztiau lortzeko bide argiak. Hona hemen gure indarraren sustraiak, Petronor-en indarra.

PETRONOR
PETROLEOS DEL NORTE, S.A.

PETRONOR, AURRERAPIDE BERRIAN, AURRENDARI.

Erronka barik

Euskal arraunketa- tarentzat salbabidasa

KONTXAKO estropadak iri-
tsi dira, tenporadako es-
tropadarik garrantzitsuenak.
Traineru estropadak hasi
aurretik istiluak suertatuko zi-
rela aurrezaten genuen, eta ho-
rrela izanen da. Kontxako es-
tropadak suspenditzeko arris-
ku bizian daude egun bakar
batzuk falta direnean.

ARAZOA ez da oraingoa
eta, zoritxarrez euskal
arraunketarentzat, denbora
gehiagi dirau. Egia da bai,
Orioko Arraun Elkarateak beste
taldeekin sinaturiko akordioa
ez duela bete. Egia da bai, ber-
tako lau arraunlariek Espai-
niako Federazioko fitxa sinatu
zutela. Ez dugu ahaztu behar
ordea, arraunlari beraiek izan
zirela erabaki horien jabe,
Orioko Arraun Elkarateak bere
babesa eskaini zitelarik. Hau
horrela izanik, ez ote da gehie-
gizkoa zigorra? Ez ote dago in-
teres gordetik zigor honen
atzetik?...

EZ dugu ahaztu behar non
dagoen etsaia, ez bait da-
go Orion, Madrilen baizik. Ez
dugu ahaztu behar Espainiako
Arraun Federazioak inoiz ez
duela begionez ikusi arraunla-
ri euskaldunek euskal fitxare-
kin bakarrik ihardutea. Beraz
garbi dago, beste kiroletan ger-
tatu den bezala, benetako
etsaia Madrilen dugula eta ha-
ra zuzendu behar ditugula
geure indar guztiak.

BIEN bitartean, konpon di-
tzagun geure arteko isti-
luak akordio batetara iritsiz,
eta salba ditzagun Kontxako
estropadak eta euskal arraun-
keta orokorrean.

Antxon PELAIO

Kontxan ez dira traineru guztiak kabitzen

**Erredazioa itxi dugunerako erabaki guztiak hartuta zeuden; Kontxan estropada jokatu da, baina Orio gabe. Labaien alkateak ez du hitza bete, ez dio erreglamentuari eutsi. Mailot amarilloa da-
ramatenen ordezkariak bileraren bezperatik agertu zuten beren
errezeloa, eta ez ziren oker ibili. Kontxako espektakulua salbatu
bada ere, euskal arraunari dagokionean ez da ezertxo ere aurrera-
tu.**

JOKOAN dagoena, fitxa espainolen
gora-beherak baino Euskal Herriko
Federazio barneko arazo pertsonalak
diren ez dakigu honez gero. Eta ondorio
bakar bat besterik ez dakar oraingoz: ba-
kea egin nahi ez, eta estropadak suspendi-
tu-zorian daudela. Zarauzkoa galdu zen
aurrenik, Donostiakoa gero ia ia, istiluak
nonahi.

Arazoaren historia frexkatuz

Pasatu zen tenporadaren bukaeran Espai-
niako Federazioaren asanbladan —non
Arraunketako Euskal Federazioak parte
hartu ez zuen, haiekiko zenbait ezadostasun-
en kausaz— Estatuto berri batzuz onartu
ziren. Haien 90. artikulua zera derrigor-
tzen zuen, Espainiako Federazioak antolatu-
riko estropadetan arraunean egin ahal izate-
ko espainiar fitxa beharko zuela arraunla-
ri orok. Euskal Federazioak ordea, ez
zion jaramonik egin eta euskal lizentziak
igorri zizkion, zeinak balio gabe utzi zituen
berehala Espainiako Federazioak.

Beraz, euskal arraunlarien internazional
izateko aukerak deusean geratu ziren.
Orioko Arraun Elkarateak, bere kirolariei
gertaturakoa aditzera emanda gero, lau
arraunlari internazional-gai Mequinezako
kontzentrazioetara bidali zituen espainiar
fitxak beteta. «Traizio» honen ondorioz,
Oriok arraunean egingo zuen estropadeta-
ra ez joateko erabakia hartuko zuten Eus-
kal Federazioa osatzen duten arraun-elkar-
teek.

Maiatzaren amaiera aldera, arraun-talde
euskaldunen jarreraz oharturik, Espainiako
Federazioak, Kantabria, Asturias eta Gali-
ziako Arraun-Elkarateekin elkartuz, lehen
onartutako 90. artikulua ezabatzea erabaki
zuen, euskaldunek euskal fitxarekin edo-
non parte hartzeko eskubidea erdiesten zu-
telarik.

Orio bakarrik geratu denekoa

Euskadiko arraunketa olinpiko —banku hi-
gikorreko— txapelketetan ezin izan zuen
Oriok jokatu, orain arte Euskal federazioak
antolatutako estropadetan bezala. Arraun-munduko Real Madrid-tzat jotzen
zuten Orio *españolista* bilakatu zuten, bere
«traizioaren» poderioz. Orio, ordudanik, on-

gi merezitako zigorra betetzera kondenatu
dute euskal taldeek. Eta hauek ez dute ezta
Campeonato Estatal-etan arraunean egin
nahi izan, oriotarren *españolistasuna* eta
traidoretasuna areagotuz... Kontxako es-
tropadak heldu diren arte.

Tenporadako estropadarik garrantzitsue-
naren aurrean, berriro ere tirabira intesti-
nalak auzitan jartzeko asmoa agertu zuten
talde guztiak. Baina Eibarko bileran mahai-
ratu zena ez zen izan ehoskorkeria baino:
espainiar fitxadun arraunlariak Donostian
untziratzen baldin badira ez dagoela akor-
diorik, batzuren aldetik; eta besteak ez
daudela zigorra gehiagotz jasateko prest.

Tira, espainiar fitxa daukan euskal
arraunlaririk onartuko ez bada, esplikatu
deatela «Ama Guadalupeko Altuna, «Ur Ki-
rolak»eko Begiristain, eta «Erreka»ko Lasur-
tegi eta Oartzabal internazionalak zein fi-
txaz ihardun duten Nottingham-go Mundu-
ko Txapelketan.

Ea bada noiz arte irauten duen behin be-
tirako eskarmentua eragingo duen zigo-
rrak.

Gorka ARRESE

Aurtengoan despatxutuan galdu du Oriok
Kontxako bandera.

XII AZKUE SARIKETA

ELEBERRIA, OLERKIA ETA IKERLANA

DIRU-SARIA: 1.600.000 PTA.

**CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE BILBAO
BILBO AURREZKI KUTXA**

Informazioa: (94) 41 68 000

Helbidea: Bilbo Aurrezki Kutxa

P.K.: 505

48.000 Bilbo

Gogoetak

Doinua: Azken txapelketan, 'naufrajioa' gaia jarrita Xabier Amurizak kantatutakoa.

Xanti ZABALA "LEXO"

(Bidasoako bertso-paper lehiaketan 2. saria)

Pentsalarien mundu zorrotza,
nahiz niretzako izan arrotza.
Hor murgildu naiz berotu nahirik,
arima barruko hotza.(bis)
Eta honek hau diotsa,
gizonak galdu du lotsa,
gogortu zaio bihotza.
Ez du entzun nahi kontzientziak,
kax-kax jotzen dion hotsa.
Sentimentuen bizi lekua,
nihork ez dezala bortxa.!!(bis)

Non da etika non da morala?,
zabaldutzeko pake ohiala.
Lotsagarri da bakoitzak nola
egiten dugun ahala.(bis)
Niretzat neurri zabala,
lortu nola edo hala,
horra gure 'ideala'.
Nora goazke bide hortatik,
eta hori da normala.
Beste guztiak hor konpon bitez,
hau jokaera tamala.!!(bis)

Errua beti besteri bota,
bat baino hobe milako sorta.
Gezurra dela dakigun arren,
ez zaigu asko inporta.(bis)
Makilakaden errota,
arrazoiz nork ez gorrota,
baina eroriak horta.
—Ni garbi nago— eta auzora,
botako dugu pilota.
Duintasunaren giza markoa,
bai dago pipiak jota.(bis)

Beti arrazoi guk dugu hemen,
orain gero ta... bai ere lehen.
Ez dugu inoiz obeditutzen,
ez dugu egiten amen.(bis)
Entzuteko hainbat kemen,
izan ezkeru bederen,
baina jakin nola gauden.
Bakoitzak bere astoi arren,
'sooo' besteenei nabarmen.
Zu pekatari dion otoitza,
ongi ikasi genuen.(bis)

Lanik ezaren arazo latza,
non ez da entzun oihu garratza.
Nagusiaren esku dagoen,
bizi bidezko baratza.(bis)
Gizadiaren urratsa,
markatzen duen orratza,
askok utzi du hor hatsa.
Hainbat paroan eta hainbeste,
ordu extrakin gor datza.
Aberitu da solidaritzan,
kurpil arteko ardatza.(bis)

Justiziaren alde ez mintza,
alperrikako duzu ekintza.
Farregarritzat joko zaituzte,
zer ohore ta zer aintza.(bis)
Estimurik ez dun ihintza,
falsifikatu den giltza,
leku onean gabilta.!!
Gaur baietz eta bihar ezetza,
edo nork jaten du hitza.
Kantzerra baino okerragoko,
senda ezinezko gaitza.(bis)

Errespetoa auzokoentzat,
ote dagoen hala deritzat.
Besteri ezin opa diogu,
eta nahi dugu guretzat.(bis)
Hori ikusten dut behintzat,
edo non dira emaitzak,
hainbeste jo gaitu gaitzak.
Geurea esan eta entzun ez,
gor arteko elkar hitzak,
konfiantzaren ate zabala,
jo dezakegu hertsitzat.(bis)

Maitasunaren kordela eten,
on eta txarra ez da bereizten.
Geuren zilborra besterik ezer
ia ez dugu ikusten.(bis)
Ohitura onenak uzten,
mingaina bihurtu eduten,
ez dago giro irauten.
Bidezko dena ere komeni,
ez bazaigu aurretik ken.
Edozer gauza egiteko prest,
ezer ez da eragozpen.(bis)

Gizatasuna kolokan dago,
nor baino nor den teman gehiago.
Ez ote gabilta geuk sortutako,
inbiriaren esklabo?.(bis)
Ez daukat batere klaro,
horrela balitz akabo,
hau non gelditu, auskalo.!!!
Eta bitartean lasai al gaude,
burua besapean lo.
Etorkizunak orain alditik,
hau ote du erregalo.(bis)

Etorkizuna daukagu ilun,
argi biderik ez dakust inun.
Hala ta guztiz beharko dugu,
argi horren bila ihardun.(bis)
Bestela laister alargun,
hil kutxan eman behar mun,
gero kirats eta lurrun.
Giza balore denen kofrea,
jaurtitzen badugu urrun.
Gerta daiteken denen erruz,
geu ginateke errudun.(bis)

Mundu zahar hontan bagoaz, nora?,
misterioa hor egongo da.
Etsipenezko ostro iharra,
ilusioaz nork lora?.(bis)
Hauxe datorkit gogora,
idea ezin albora,
gogorra da 'metafora'.
Ekaitzak bota digu untzia,
kostatik urrun kanpora.
Denok batera saia ezean,
bagoaz itsas ondora.(bis)

Ez dago zertan jokatu arin,
helduak gara badugu adin.
Hutsegiteak aitortu eta,
goazen denok aurrera fin.(bis)
Estutuz hortz eta agin,
arraunak gogor eragin,
gaintituaz neke ta min.
Nortasunaren apur bat behintzat,
gelditzen bazaigu baldin.
Gure untzi den Aberri Zaharra,
betirako gal ez dadin.(bis)

jo... adarra

IRRADIAZIOAK

Iraileko lehen azterketa horietako batetan gertatu berri da egoera hau.

Fisikako irakasleak zera galdetzen dio errekupeazio-azterketa egitera etorri den ikasleari:

—Aizu, Arantza, esango al dizkida-zu irradiazio-moetak?

—Bai, noski! Alfa, Beta eta Ganba!

LOJIKARIK GABEKO LOJIKA

Joxe eta Miel (Miguelin el cashero ez, beste bat) aspaldiko partez elkar topo egin dute Bilboko Arenalean:

—Kaixo Joxe, aspaldiko! Zertan habil azken aldi honetan? Ez haut egundo ikusten Bilboko kaleetan!

—Bai, motel! Atera ere ez nauk egiten ia. Badakik ikasten hasi nauk eta denborarik ez zeukat garai bate-tan bezala ibiltzeko.

—Ikasten? Eta zer ari haiz ikasten, bada?

—Lojika.

—Lojika? Eta zer da lojika hori?

—Ez da ba erraza esplikatzeta. Adibide bat jarriko diat eta seguru ulertzen duala. Hik arraiontzirik ba al duk?

—Bai.

—Orduan, arraiak gustatzen zaiz-kik.

—Noski.

—Beraz, ekologista haiz.

—Beno...

—Beraz, natura maite duk.

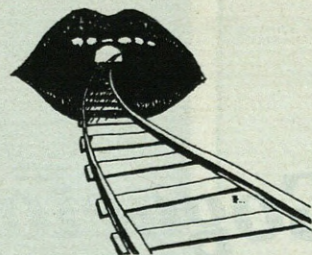
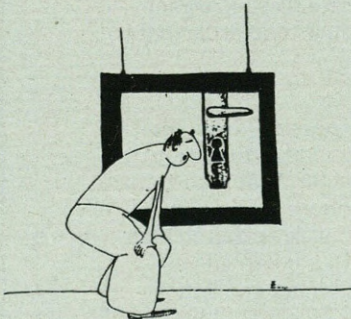
—Dudarik ez egin horretan.

—Eta natura maite baduk, emaku-meak ere maitatu behar derrigor.

—Bai, noski.

—Ikusten duan bezala, lojika zera duk erlazioa duten gauzak eta, elka-rrekin lotzea.

—Kontxo, Joxe. Oraintxe erakutsi didak gauza harrigarria. Ikasteak zenbat gauza on dakarren berarekin.

Guk, badakik, justu-justu kiroletako orriak egunkarietan irakurri eta ki-tto. Beno, ba, asko ikasi eta garai be-riak arte.

Agurtu diote elkarri, eta handik or-du pare batetara Mielek Andoni aur-kitzen du kalean:

—Andoni! Ez duk sinistuko norekin egon naizen gaur goizean.

—Norekin?

—Joxerekin.

—Joxerekin? Eta zer kontatzen dik?

—Lojika ikasten hasia duk.

—Lojika? Eta zer demontre duk lo-jika delako hori?

—Ez pentsa esplikatzeko erraza denik. Berak jarri didan adibide bera jarriko diat: Hik arraiontzirik ba al duk etxean?

—Arraiontzirik? Ez, ez zeukat.

—Baina hik ez al dituk emaku-meak maite, ala?

BI KAÑA

Sartu da neska-kuadrila bat Iruñea-ko Arizona tabernan eta bertako ka-mareroa zerbitzera joan denean esa-tien die:

—Zer nahi duzue?

—Bi kaña.

—Noski bikaina naizela, baina zer nahi duzue?

zenbaki egokiak

ARGIAko mikroordenadorea zeharo erotu zaigu oporraldi honetan. Zuei dago-kizue mikroordenadoreak bere lekutik atera dituen zenbakiak norbere lekura itzultzea.

$$\begin{array}{r} - 8 - 9 - \\ + 4 - 5 - 4 \\ \hline - 0 - 4 - \end{array}$$

Ateratako zenbakiak: 2 2 2 3 4 8 8 8

$$\begin{array}{r} - 4 - 9 - \\ + 4 - 4 - 4 \\ \hline - 2 - 0 - \end{array}$$

Ateratako zenbakiak: 1 1 3 5 6 6 9 9

SOLUZIOAK:

$$\begin{array}{r} 38298 + 42544 = 80842 \\ 12649 + 49454 = 62103 \end{array}$$

osasunaren arduraz

Eguzkia, tratamendurako ere baliagarri

EGUZKI-IZPIEK eduki dezake-
ten onura aprobetxatzeko
instalazio berezi bat muntatu dute
Kalkamagan hiriko ospitaleko tei-
latuan, Sobiet Batasuneko Kazajs-
tan-eko Errepublikaren hiribur-
uan.

Instalazioaren funtsa ispilua bat
da, lau metrotara dagoen kabina-
txo batek jasotzen dituen eguz-
ki-izpiak (eta hauen energia) kon-
tzentratu eta gaixoaren gor-
putz-zati erasanera bidaltzen di-
tuen ispilua, hain zuzen. Egun os-
karbietan eguzki-izpien temperatu-
rak 300°C-tik gora egin dezake,
eta izpi ultravioletak beira batek
zurgatzen ditu, erreduren arris-
kua baztertuz horrela. Gaixoaren
begiak lente ilun batzuren bidez
babesten dira, eta erradiazio in-
fragorria 14 cm-raino sortzen da
gorputzean.

Tratamendu honen bidez, eguz-
kiak berotutako ehunetan proze-
su metabolikoak bizkortzen dira,
odol-hodiak zabaltzen, eta gor-
putz-zati erasanaren nutrizioa ho-
beagotzen da, mina desagertuz.
Instalazioa nahiko erraza eta mer-
kea denez, eta egun eguzkitsu
guztietan erabil daitekeenez (Eus-
kal Herrian gutxitxo, gure zori-
txarrerako), helioterapia beste
metodo ohizkoekin batera oso
erabilgarria gerta daiteke goiko
arnasbideetako eta biriketako in-
flamazio edo hanturak sendatze-
ko bereziki.

Xabier AGIRRE

a ze flasha!

goen beheko "E" horrek "Euskadi" esan nahi zuela. Dudatan jartzen zuena zen ea goi-
koak Euskadi ala Espainia esan nahi zuen.

Ingelesezt gauza handirik ez jakiteaz gain, fisikaz ere tutik ere ez zuela ulertzen kon-
turatu ginen berehala. Eta horrezaz gain kakao polita zeramala buruan Euskal Herriko
eta estatuko mapa politikoari buruz (egia esan argazkiak ateratzeaz gain ez da sekula
beste ezertaz arduratu gure bidaia alproja hau).

Behean jartzen duena itzuli genionean erori zen astotik gure argazkilari txorua: «Mil-
ton Keynes, Munduko Energia Erakusketaren barruan dauden 50 energia-etxe efizien-
teenen artean dago. Abuztuaren 23tik—Irailaren 21era».

Martin ARANA

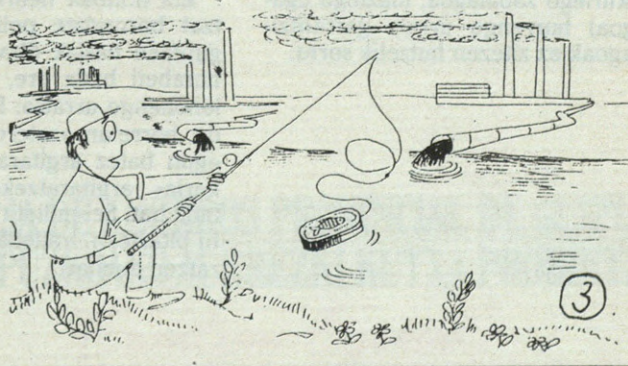
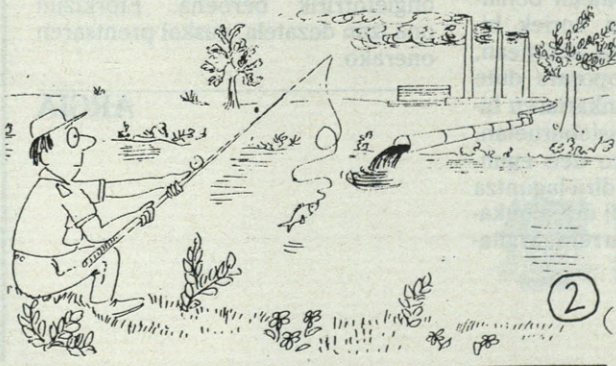
Einstein-ek jakingo balu...!

MARKETINAREN ausar-
dia eta lotsagabekeria
ikaragarrikoa dela jakin arren
(beti ere sorpresa, lilura, inje-
nioa, distira edo antzeko zer-
baiten bila), London hiriko Me-
troan gure erreportari grafi-
koak lortu digun argazki ho-
nek ez dauka parerik.

Metrorik ezagutzen ez due-
nak jakin beza argazkian ikus-
ten dena Metroetan ohizko
den publizitate tabloi bat dela,
eta iragartzen duena, E=MK,
Milton Keynes energia etxea
dela, eta ez daukala, gure erre-
porteroak hasieran pentsatu
zuen bezala, inolako konnota-
ziorik Euskal Herrian eta Es-
painian sigla horiek berak era-
biliz lan egiten duten alderdi
edo Mugimendu Komuniste-
kin.

Izan ere, nahiko petrala bait
da gure erreporteroa hizkun-
tzen kontu honetan, iragarkian
agertzen diren "E" horiek zer
ziren ez zuela ondo antzema-
ten esan zigun Londonetik
bueltatutakoan. Harrituta ze-
goela han horrelako kartelak
ikusteaz, baina nola beti, eta
hau bere ustea da, mugimendu
horren kartelak diren Euskadi-
ko paretetan ezartzen diren
onenak, ez zekiela Londonera
ere iristeko ausardiariak izan
zuten.

Berak esan zigunez garbi ze-

Jaurlaritzak ARGIAri ezetz

Euskal Prentsaren hurrengo urratsa

ARGIA-KOAK ez gara oso editorial zale. Gutxitan aukeratzeko bide hau gure eritziak botatzeko. Badirudi 'editorial' sail-izenpean idazte horrek, nolabait, aldizkariaren eritzia dela adieraztearekin batera, garrantzi berezi bat ematen diola gaiari, eta merkealditan ez erortzekotan, saila, une berezietarako gorde beharra dagoe-la.

Alde horretatik, ezin gai aproposagoa aurkitu. ARGIAren izateari berari bai doakio gaurkoa.

ARGIAk esanahi berezirik badu, eta esanahi hau, euskal prentsan azken urte hauetan egin den saio —eta apostu— garrantzitsu eta arrakastatsuen izateatik datorkio. Gutxi ukatuko diote meritu hau. Urtez urte, egoera txarrenetatik, hain txarrak ez direla diruditen garai hauetaraino, astero astero, euskal prentsaren testigua altxaturik izan du, euskal medio idatziren batek sekula izan duen irakurleko ugariena izatera iritsi arte. Euskaldun herri honek prentsarik ez izatearen lotsa soportatu ez zezan, eta, lanak lan, egoera orokorra hobegotzen zihoan neurrian (irakurleko zabalagoa, idazleko ugariagoa) hurrengo urrats garrantzitsuagoak ez zitezen hutsetik sortu.

EUSKAL prentsan dagoen astekari bakarrak bere boka-zioa egunkaria martxan jartzean izatea ez dirudi oso ilogikoa gertatu behar zaionik inori. Hurrengo helburua hori dela iruditzen zaio irakurleko maila piskanaka piskanaka zabaltzea lortzen ari den astekariari. Eta, nahiz eta beti garbi agertu instituzio publikoen aldetik laguntza beharrezkoa izango dela, egunkari bat justifikatzeko mailara iritsi ote garen, da sortzen zaion galdera. Eta era berean beste galdera hau: kapaz izango al ginateke egunkari batez euskal irakurleko ugazatzen? Eta apostuak, ahaleginak merezi duela erabakitzen du eta... Horrela frogatu dugu azken urte hauetan mahai-inguru, kultur aste, eta horretaz ari zeko aukera izan dugun guztietan. Euskarak pendiente zuen urrats garrantzitsuenetako bat hori zenaren ideia sortu zenetik (Mikel Atxagak erreibindikatu izan du aintzindaritza), hor aritu gara borondate politikoak biguntzeko ahaleginetan. «Baldintzak hor daude, borondate politikoa falta da» aurpegiratu izan diogu behin eta berriz Jaurlaritzari.

Eta nonbait neurri batean behintzat borondate politiko horiek biguntzen hasiak dira, eta azkenean, herabeti bada ere, proposatu dute lehenengo urratsa: Egunkariaren bide horretan «astero, asteburuetan, egun batez argitaratuko den egunkaria» argitaratzeko diru-laguntza bide bat. Sei milioi t'erdi urtea bukatu bitartean, irailetik aurrera, argitaratzen duenari.

EZ gara une honetan iniziatiba honi buruz zer deritzogun esaten hasiko. Bai kezka asko sortzen dizkigula. Ez ditugula diru-laguntzak horrela planteiatzearen egiazko intentzioak ulertzen; ez direla ageri inon «egunkariruntz bidean» sortutako iniziatiba honen hurrengo urratsak zein izan daitezken; asteroko 'egunkari' horiei egunkari ezaugarriak nondik etorriko zaizkien ez dela ikusten erraza. 'Egunkariei' egunkaritasuna kenduz gero, esperientzia honetatik atera nahi diren ondorioei zein balore eman ahal izango zaien ere ez dago batere garbi.

Halaz ere ezin ARGIAk horrelako bide baten aukera posiblea alde batera utzi eta bere burua aukeztu zuen ekitaldirako prest.

Jaurlaritzak ezetz erantzun dio. ARGIAri laguntza ez ematea erabaki dutela. «...honetarako dugun dirutza ez da proiektu guztiak kaleratzeko bestekoa. Beraz, aukera bat egin beharrean, diru-laguntza deialdia gaurko Egunkariei zuzendu genien eta ez Aldizkariei».

ERANTZUN honen ondoren, ezin ukatu, minduak sentitu gara. Ezin asma dezakegu, batetik, azken hiru urteotan egunkaria aztertu den toki orotan agertu ez diren «proiektu guztiak» zein izan daitezken, eta bestetik euskal prentsaren kezka txikienik ere agertu ez duten egunkariak (Diario Vasco, Correo, Gaceta,) guk baino aukera gehiago izatea ulertzea, egiatan, kosta egiten zaigu.

Beste askotan bezala, oztopo baikoitzaren aurrean, indarrak berritu eta behin berriz gure asteroko ARGIA hau are gehiago indartzen, sendotzen, eta hobegotzen saiatzea izan daiteke gure erabaki bakarra.

Bitartean, bihoakie laguntza bide honetatik sortzeaz dauden «Egin»en «Hemen»i eta «Deia»ren «Eguna»ri ongietorriak beroena. Etorkizun ona izan dezatela, euskal prentsaren onerako.

ARGIA

ERANTZUN EGOKIAK

Gipuzkoako Aurrezki
Kutxa Probintzian
Gipuzkoari lagundu
nahi diogu.
Horregatik, zerbitzu-
eta prestazio-aukera
zabal bat eskaintzen
dugu.
Eta kirol, kultur, zientzi
eta herri-izaerako

ekimen-mota guztietan
partehartzen dugu.
Gure herriaren
aberastasunean
partehartzeko.
Gipuzkoako Aurrezki
Kutxa Probintzian,
beti ere erantzun
egokiak.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA

"Erantzun Egokiak"

Eros ezazu ZEURE ETXEA

LAN KIDE AURREZKIAREN HIPOTEKA-KREDITU BATEZ

Etxebizitza baten beharrean bazera, edo-eta darabiltzuna eskuratu nahiez bazabiltz, oraintxe duzu garaia: Eska ezazu Hipoteka-Kreditu bat Lan Kide Aurrezkian. Egiazko balioaren %70taraino finantzatzeko dizugu zure erosketa, interesik txikien eta baldintzarik hoberenetan. **Edo % 100taraino gure Erakundearen osoko Finantzaketa Planera biltzen bazera** eta jakina, legeak eskaintzen dituen abantaila fiskal guztiak eskuratuko dituzu.

Zatoz bisitatzerara eta esaiguzu zure asmoen berri. Eta konta ezazu gurekin.

Oraintxe da garaia

CAJA LABORAL POPULAR

LAN KIDE AURREZKIA

Euskadiko Kutxa

ETXEBIZITZA EROSI EDO BESTE BEHARRIZANETARAKO HIPOTEKAZKO KREDITUAK GURE BEZEROENTZAKO. PERTSONA FISIKO EDO JURIDIKOENTZAKO BEREN NEGOZIOTARAKO. ETXAGILEENTZAKO: HITZARMEN DESBERDINAK ERAKUNDE PUBLIKOEKIN. KONTSULTA EZAZU.